

Ole Hasselbalch

Foreninger

Nyt Juridisk Forlag

Foreninger

1. udgave, 1. oplag

© 2009 by Nyt Juridisk Forlag A/S

Alle rettigheder forbeholdes.

Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog eller dele heraf er ifølge gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt uden forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan.

Omslag: Søren Damstedt

Tryk: Special-Trykkeriet, Viborg

Printed in Denmark 2009

ISBN 978-87-7673-127-4

Nyt Juridisk Forlag A/S

Lyngbyvej 17

Postboks 2702

2100 København Ø

Telefon 39 13 55 00

Telefax 39 13 55 55

e-mail forlag@djoef.dk

www.nytjuridiskforlag.dk

www.djoef.dk

www.gyldendal.dk

Indhold

Forord	9
Foreninger	11
Samvirker	11
Den “ideelle” forening	12
Hvem tegner foreningen udadtil når den indgår aftaler?	17
Hvem hæfter for de aftaler foreningen indgår?	19
Hvem berettiges i henhold til foreningens aftaler?	21
Beskyttelsen af foreningens omdømme, navn, kendetegn m.v.	21
Foreningens juridiske grundlag	23
Oversigt	23
De ufravigelige foreningsretlige regler	24
Foreningsvedtægten	27
Sådan skrives en vedtægt	31
Stiftelse, ændring og opløsning af foreninger	40
Hvordan stiftes en forening?	40
Ændring af foreningen	40
Sammenlægning af foreninger (fusion)	43
Deling af foreninger	44
Foreningens opløsning	47
Medlemskabet	50
Erhvervelse af medlemskab	50
Udmeldelse	52

Fortabelse af medlemskab – eksklusion	52
Medlemmets pligter	54
Medlemsrettigheder	58
Hvordan styres en forening?	60
Nødvendigheden af en styringsordning	60
Styringsordninger	60
Om beslutninger i foreninger	62
Revision	66
Generalforsamlinger	69
Generalforsamlingens etablering – indkaldelsen	69
Medlemsrettighederne på mødet	73
Den formelle beslutningstagen	75
De enkelte dagsordenspunkter	75
Grænserne for generalforsamlingens kompetence	79
Dirigenthvervet	81
Bestyrelsesarbejdet	88
Bestyrelsen – forvalteren af foreningens daglige liv	88
Valg og konstituering m.v.	88
Afsættelse	89
Nedlæggelse af bestyrelshvervet	91
Bestyrelsens pligter	91
Afholdelse af bestyrelsesmøder	92
Beslutningsprocessen i bestyrelsen	95
Bestyrelsens kompetence over for andre foreningsorganer ..	97
Lovgivning der skal overholdes	101
Diverse love vedrørende foreninger	101
Offentlig foreningsvirksomhed	102
Foreningens skattemæssige stilling	104
Arbejdsskadesikringsloven	107
Personoplysningsloven	109
Lov om fonde og visse foreninger	111

Ansvar	112
Straf og erstatning	112
Strafansvar	112
Erstatningsansvar	113
Sammenkædede foreninger	122
Sammenkædning af foreninger	122
Sammenkædningsformer	122
Ansaret udadtil	125
Hæftelsen for aftaler	125
Det interne ansvar	126
Rettigheder og pligter for deltagerne i medlemsorganisationen	126
Medlemmers indmeldelse og udmeldelse af medlemsforeningen	127
Medlemsforholdet mellem hoved- og medlemsforeningen	127
Når der opstår tvister...	129
Sager ved domstolene	129
Foreningsselvstyre og foreningsvoldgift	130
Lovfortegnelse	137
Litteratur	140
Indeks	142

Forord

Danmark er blevet kaldt foreningernes land. Det er da også rigtigt, at vi huser et utal af forskellige foreninger inden for næsten alle livsområder. I en vis udstrækning har Staten ligefrem overladt opgaver, der i andre lande varetages af offentlige myndigheder, til løsning i foreningsregi, evt. med offentligt tilskud.

I arbejdslivet findes f.eks. et stort antal fagforeninger, arbejdsløshedskasser og arbejdsgiverorganisationer, og inden for næringslivet kendes andelsselskaber/foreninger, investeringsforeninger, brancheorganisationer osv. Vort politiske liv styres af partier, og disse er i virkeligheden foreninger med politiske formål. Inden for fritidslivet er der foreninger for stort set alle former for hobby- og idrætsaktivitet. Vores sociale tryghed tilgodeses bl.a. gennem forsikringskasser i foreningsform. På ejendoms- og boligområdet har vi andelsboligforeninger, grundejerforeninger, lejerforeninger og ejerboligforeninger. Og med relation til det åndelige liv optræder religiøse samfund af forskellig art samt foreninger, der tilgodeser f.eks. videnskab og kunst.

Der er altså tale om meget forskelligartede aktiviteter med meget varierende betydning for borgerne.

En del af disse foreninger er omfattet af særlig lovgivning. Eksempelvis kan nævnes andelsboligforeninger, ejerlejlighedsforeninger og de statsgodkendte arbejdsløshedskasser. Den, der søger oplysning om, hvordan medlemmerne er stillet, og hvordan foreningen fungerer rent juridisk, vil som regel kun-

ne hente svar i lovene om sådanne foreninger. For mange andre foreninger er der imidlertid ingen lovgivning – kun få og særlige anliggender er med andre ord reguleret ved lov. I den slags tilfælde er man henvist til at sætte sig ind i, hvad domstolene har bestemt, dvs. hvad der er gældende “foreningsret”. Denne retspraksis støtter sig til traditionen for, hvordan foreningsvedtægter skrives og forstås – altså sædvanen – og hvad der står i lovene/vedtægten for den konkrete forening, det drejer sig om.

De færreste vil slippe for at komme i berøring med foreninger. Måske bliver man endog valgt til en bestyrelse eller et andet foreningsorgan. Det er derfor væsentlig for enhver at kende de vigtigste foreningsretlige spilleregler. Det er disse, der gennemgås i denne bog, idet opmærksomheden dog koncentrerer om de regler, der er mest relevante for ikke-professionelle foreninger, hvor man må regne med at skulle klare sig selv uden hjælp fra ansatte medarbejdere og advokater.

Teksten er lejlighedsvis belyst med domme. Disse er som regel hentet i Ugeskrift for Retsvæsen, som man vil kunne finde på en del biblioteker – referencen er markeret som UfR. Det nøjagtige indhold af de love, der henvises til i teksten, kan findes i Statens database Retsinformation, www.retsinformation.dk ud fra de oplysninger, der er givet om de enkelte love i bogens register.

Ønsker man at vide mere om dansk foreningsret, henvises der til Ole Hasselbalch: *Foreningsret*, der er den af jurister i dag anvendte, gængse håndbog på området. Se litteraturlisten bagerst i bogen.

Ole Hasselbalch

Foreninger

Samvirker

Alle mennesker kan påtage sig bindende retlige forpligtelser og sikre sig rettigheder over for andre. Enhver kan derfor på alle planer søge selv at løse de problemer, han eller hun stilles over for i tilværelsen.

Mange opgaver er imidlertid så store, at den enkelte er ude af stand til at løfte dem alene. Det er derfor almindeligt, at individer slutter sig sammen og optræder i fællesskab i et såkaldt organiseret samvirke.

Sådanne samvirker kan indrettes på mange forskellige måder, og de kan være af løsere eller mere fast karakter. De kan også struktureres så fast, at samvirket som sådant bliver til en ny, selvstændig enhed forstået på den måde, at rettigheder og forpligtelser kommer til at hvile på fællesskabet som sådant og ikke på de enkelte deltagere i det. Man taler så om, at der er opstået en "juridisk person". Denne er juridisk set adskilt fra de fysiske personer, der deltager i den – dvs. den kan på egne vegne gennem sine udpegede repræsentanter indgå aftaler og påtage sig forpligtelser udadtil. Se nærmere nedenfor om, hvad der skal til for at skabe en juridisk person.

Juridisk
person

Nogle gange er juridiske personer indrettet ud fra, hvad deltagerne har kunnet blive enige om. Andre er indpasset i modeller, som lovgivningen opstiller. Når Folketinget f.eks. har vedtaget love om hhv. aktieselskaber og anpartsselskaber, giver det borgere, der vil drive erhvervsmæssig virksomhed, mulig-

hed for at bruge en af disse selskabsformer og derved opnå de fordele, dette giver mht. klarhed og overskuelighed i foretagendets retsstilling indadtil og udadtil.

Om de forskellige former for organiseret samvirke, se f.eks. Noe Munck og Lars Hedegaard Kristensens bog, *Selskabsformerne – lærebog i selskabsret*.

Den "ideelle" forening

En af de samvirkeformer, der spiller den største rolle i det danske samfund, og som det står alle åbent at oprette eller deltage i, er det almindelige foreningsforhold. Eller som de foreninger kaldes, der ikke arbejder for at opnå økonomisk gevinst for foreningen *selv*: de "ideelle" foreninger.

Foreningsfriheden er beskyttet

Sådanne foreninger anses for at være et så vigtigt led i det danske samfundsliv, at friheden til at oprette dem og melde sig ind beskyttes af lovgivningen:

- Grundlovens § 78 hindrer statsmagten i at forbyde borgerne at danne foreninger.
- Lov om foreningsfrihed på arbejdsmarkedet (foreningsfrihedsloven) bestemmer, at en arbejdsgiver ikke må undlade at ansætte en ansøger med begrundelse i, at pågældende er medlem af en forening, lige så lidt som en lønmodtager må afskediges i en sådan anledning. Undtagelse herfra gælder kun arbejdsgivere, hvis virksomhed har som sit udtrykte formål at fremme et bestemt politisk, ideologisk, religiøst eller kulturelt standpunkt, og den pågældendes foreningsmæssige tilknytningsforhold er af betydning for denne virksomhed.
- Efter samme lov er aftaler ugyldige, hvis de forpligter en arbejdsgiver til udelukkende eller fortrinsvis at beskæftige ar-

bejdskraft, der ikke er medlem af en bestemt forening, eller som ikke er organiseret overhovedet.

- Foreningsfrihedsloven forbyder bestemmelser i virksomheders interne reglementer, hvorefter de udelukkende eller fortrinsvis ansætter eller ikke ansætter personer, der er medlemmer af en forening.
- Efter lov om forskelsbehandling på arbejdsmarkedet må en arbejdsgiver ikke under ansættelsen forskelsbehandle medarbejderne på grund af deres foreningstilhør, såfremt dette i realiteten skyldes deres politiske anskuelse.
- På det offentlige arbejdsmarked udgør diskriminering i anledning af organisationstilhør et brud på det offentliges almindeligt gældende forpligtelse til ligebehandling af borgerne.

Foreninger støttes økonomisk af det offentlige

Foreninger er endvidere tillagt særlige fordele i visse sammenhænge. Eksempler:

- Gaver til almennyttige og almenvelgørende foreninger er skattefradragsberettigede inden for visse grænser – se nærmere i kapitlet “Lovgivning der skal overholdes”.
- Efter folkeoplysningsloven kan kommunerne yde offentlige tilskud og udlåne lokaler til visse foreninger. De skal blot have formuleret et formål og have en bestyrelse. Alt efter aktiviteternes art er der også visse krav til denne bestyrelses størrelse og udpegning, foreningens demokratiske indretning og almennyttige karakter, foreningsarrangementernes åbenhed og foreningens tilknytning til pågældende kommune. Nærmere oplysninger kan fås hos kommunen.

Fri ret til at indrette foreningen

En forening/organisation kan altså oprettes ganske frit, og den skal heller ikke indrettes på en bestemt måde internt og eks-

ternt. Årsagen er, at man politisk har anset foreningsformen for at være et så centralt redskab for borgernes udfoldelsesmuligheder, at det ville være upassende, at lovgiver bandt foreninger til en bestemt ramme.

Forenings-
vedtægt

Det indebærer, at medlemmerne selv kan – og må – indgå aftale indbyrdes om, hvordan foreningen skal indrettes – altså lave en foreningsvedtægt, ofte også kaldet foreningens “love”. Denne vedtægt er så aksel for foreningens liv: Det er i vedtægten, man læser, hvad foreningsformålet er, hvem der kan være medlem, hvordan foreningen styres, hvem der tegner den ud- adtil, hvordan økonomien er ordnet osv.

Som hovedregel er der ingen godkendelses- eller registreringspligt

Foreninger skal heller ikke godkendes af nogen myndighed – som udgangspunkt skal de end ikke registreres nogen steder.

Den særlige lov om fonde og visse foreninger pålægger dog *visse* foreninger at indsende vedtægten og fortegnelse over medlemmerne af ledelsen til told- og skatteforvaltningen. Det drejer sig om: 1) arbejdsgiverforeninger, fagforeninger og andre faglige sammenslutninger, der har til hovedformål at varetage de økonomiske interesser for den erhvervsgruppe, medlemmerne hører til, og 2) foreninger, hvis midler hovedsagelig består af bidrag fra foreninger af denne art. Loven omfatter imidlertid kun foreninger, hvis aktiver overstiger 250.000 kr.

Manglende tilmelding hindrer i øvrigt ikke en forening, der er omfattet af loven, i at optræde som en selvstændig juridisk person. Men der kan blive tale om en straf for forsømmelsen.

Foreningerne under loven har visse særlige pligter over for myndighederne – se herom i kapitlet “Lovgivning der skal overholdes”.

Hvornår er der en forening med karakter af selvstændig "juridisk person"?

Man kan med andre ord ikke noget sted i lovgivningen læse om, hvad en forening principielt er, og hvordan den skal indrettes. Dette indebærer, at det sådan set heller ikke uden videre er muligt at se, hvornår man overhovedet står over for en forening, der er en selvstændig juridisk person, og ikke bare over for et tilfældigt samvirke mellem flere personer, der hver for sig hæfter for det, de gør.

Domstolene kræver imidlertid følgende:

- Der skal være indgået en aftale mellem flere om opnåelse af et fælles formål (altså være aftalt en foreningsvedtægt).
- Aftalen skal gå ud på, at deltagerne vil anvende foreningsformen med henblik på at gennemføre en aktivitet af en vis varighed.
- Den aftalte forening må i det ydre fremstå med en selvstændig identitet, der er adskilt fra de enkelte medlemmers identiteter.
- Herunder må der være en foreningsledelse, der kan tegne den kollektive enhed (foreningen).
- Der må også være styr på, hvem der er medlemmer.
- Ligeledes må der udskilles en særlig foreningsformue – som dog ikke behøver at være særlig stor – der ikke tilhører medlemmerne, men derimod foreningen som sådan.

Et eksempel på de problemer, der kan opstå, når det skal afgøres, om der er dannet en forening med karakter af en selvstændig juridisk person, er en dom, som ikke ville godkende Hells Angels Randers som en juridisk person, idet det ikke var godtgjort, at foretagendet havde en særskilt formue (UfR 2002/2722).

En anden dom omhandlede en motorcykelklub, der savnede fastlagte regler og organer, som kendetegnet over for omver-

denen kunne handle på alle deltagernes vegne. Den var derfor ikke en forening, mente retten (UfR 1996/984).

Endelig kan nævnes en sag om en "arbejdsgruppe", der bestod af en ubestemt og varierende kreds af personer, og som hverken havde vedtægter eller nogen egentlig organisation af gruppens virksomhed, ligesom der ikke aflagdes regnskab. Gruppen anerkendtes derfor ikke som forening. Det samme gjaldt en "komité", der fremtrådte som en løs organisation med skiftende medlemmer og uden selvstændige vedtægter, ligesom der ikke var noget fælles økonomisk ansvar for medlemmerne (UfR 1984/1038).

Hvilken betydning har det at der er en selvstændig forening?

Hvis det anerkendes, at foreningen er en selvstændig juridisk person, har det bl.a. følgende virkninger:

- Kun foreningen hæfter for oparbejdet gæld og altså ikke de personer, der har indgået forpligtelsen på foreningens vegne, eller de enkelte foreningsmedlemmer.
- Foreningens eksterne kreditorer har i tilfælde af dens økonomiske sammenbrud ret til at få dækket deres gæld af foreningsformuen *forud* for de enkelte medlemmer, der måtte have et økonomisk krav på foreningen.
- Foreningen som sådan hæfter for sine skadevoldende dispositioner.
- Foreningen kan optræde som selvstændig part i en retssag.
- Aktiviteter, der holdes "inden døre", er ikke offentlige efter de regler, der gælder for offentlige begivenheder.
- Foreninger inden for arbejdslivet vil gyldigt på medlemmernes vegne kunne indgå kollektive arbejdsoverenskomster, hvis overtrædelse kan påtales via Arbejdsretten med bodsansvar til følge.

Man kan imidlertid ikke ved at lave en fiktiv “forening” omgå de regler, der gælder uden for foreningsforhold. I en konkret sag vurderede Højesteret således, at nogle foreninger var oprettet med det hovedformål at omgå retsplejelovens regler om den tabende parts hæftelse for sagsomkostninger, hvorfor Retten ikke ville anerkende, at foreningerne kunne optræde som sagsøgere (UfR 2000/1575). Initiativtagerne til søgsmålet kunne med andre ord ikke bare frigøre sig for risikoen for selv at komme til at skulle betale sagsomkostninger ved at oprette en forening, hvis *reelle* formål var at flytte hæftelsen over på foreningen.

Se også nedenfor under kapitlet “Lovgivning der skal overholdes” om de tilfælde, hvor “foreninger” reelt er blevet anset for at være så åbne, at reglerne om offentlige begivenheder gjaldt for deres aktiviteter.

Hvem tegner foreningen udadtil når den indgår aftaler?

Hvis der er dannet en forening, som opfylder betingelserne for at være en selvstændig juridisk person, må der nødvendigvis være personer, som kan binde (tegne) denne person over for omverdenen ved indgåelse af aftaler.

Den formelle ordning

Hvis ikke andet fremgår af foreningsvedtægten, tegner den lovligt valgte daglige foreningsledelse, typisk bestyrelsen, foreningen i alle dagligdags anliggender. Mere usædvanlige ting – som f.eks. køb og salg af foreningens faste ejendom – må derimod besluttes af foreningens højeste myndighed (generalforsamlingen).

I praksis vil der imidlertid ofte være udtrykkelige regler i vedtægten, som konkret siger, hvem i ledelsen der har teg-

ningsretten, og hvor langt den går. F.eks. kan det være bestemt, at foreningen tegnes af formanden og kassereren i forening. Der kan også være tillagt kassereren særlig fuldmagt til at varetage de løbende økonomiske forretninger.

Den praktiske ordning

I praksis fremviser man naturligvis ikke vedtægten, hver gang der skal disponeres. Der er derfor nogle regler om, hvem udenforstående har lov til uden videre at anse for berettigede til at tegne foreningen udadtil – altså forpligte den. Efter aftaleloven anses personer eller organer, der indtager en foreningsstilling, som typisk indebærer bemyndigelse til at indgå visse retshandler, for at have fuldmagt til at disponere udadtil i denne sædvanligt forudsatte udstrækning.

En "forretningsfører" kan således tegne foreningen bindende i de sædvanlige, forretningsmæssige sammenhænge.

Problemet om "stillingsfuldmagts" omfang har været oppe i retspraksis adskillige gange. Eksempler: En af en forening i henhold til fritidslovens regler ansat og af det offentlige aflønnet idrætsinstruktør bestilte et træningsophold hos et idrætscenter for et af foreningens fodboldhold. Retten fandt ikke, at instruktøren i kraft af sin stilling havde fuldmagt til at indgå en sådan aftale med bindende virkning for foreningen (UfR1991/454).

I et andet tilfælde var kassereren og et bestyrelsesmedlem i en forening blevet sendt ud for at tilrettelægge en udflugt for medlemmerne, og de bestilte en middag til medlemmerne. Her fandt retten, at restauratøren havde haft grund til at gå ud fra, at de pågældende ifølge deres stilling var bemyndiget til at afgive bestillingen på foreningens vegne (UfR 1959/587).

Endvidere oparbejdes der *hen ad vejen* en fuldmagt udadtil svarende til de funktioner, foreningens repræsentanter faktisk bestrider over for omverdenen (en såkaldt "tolerancefuldmagt"). Baggrunden er, at når de kompetente forenings-

organer gennem nogen tid har accepteret, at visse foreningsinstanser eller -personer har handlet på foreningens vegne, *som om* de havde fuldmagt, har man også givet det indtryk, at der faktisk *var* givet fuldmagt.

Hvis en bestemt person f.eks. sædvanligvis modtager betalinger på foreningens vegne, kan denne ikke pludselig hævde, at korrekt betaling ikke har fundet sted, når beløbet er indbetalt via den pågældende.

Umyndige foreningsrepræsentanter

Umyndige kan i princippet godt optræde som fuldmægtige for en forening – men det vil ikke uden videre være klogt at lade dem gøre det.

Fuldmagtsoverskridelser

Overskrides fuldmagten, vil foreningen som hovedregel ikke være bundet af den indgåede aftale – medmindre den vedstår dispositionen, f.eks. ved faktisk at modtage den aftalte ydelse. Foreningen må dog snarest muligt gøre opmærksom på, at man *ikke* anser sig for at være bundet af aftalen.

Overskrider en foreningsrepræsentant sin fuldmagt, vil han eller hun i øvrigt hæfte personligt for aftalens opfyldelse.

Hvem hæfter for de aftaler foreningen indgår?

Når der er dannet en forening, og denne som nævnt påtager sig forpligtelser udadtil via en befuldmægtiget foreningsrepræsentant, er det som udgangspunkt foreningen som sådan, der hæfter for aftalen.

Dette fremgår ofte udtrykkeligt af foreningsvedtægterne. Men selv uden udtrykkelig vedtægtsregel herom er det den almindelige regel, som omgivelserne må være forberedt på. Det

følger nemlig så at sige af selve den omstændighed, at det er en selvstændig juridisk person, man har med at gøre.

Tankegangen er således, at når den, med hvem aftalen indgås, må være klar over, at han har at gøre med en juridisk person – altså foreningen – kan han ikke rette krav ifølge aftalen mod foreningens enkelte medlemmer i stedet, herunder medlemmer af bestyrelsen. Han kan altså heller ikke uden videre rette krav mod den person, der som fuldmægtig for foreningen handlede på dennes vegne.

Et eksempel: Et bestyrelsesmedlem i en selskabelig forening ansås *ikke* for at være ansvarlig for en gæld, der var opstået som et naturligt led i foreningens virksomhed på et tidspunkt, hvor der ikke var noget at indvende imod dens soliditet. Efter almindelige retsgrundsætninger er bestyrelsesmedlemmer i foreninger således ikke i kraft af selve deres stilling ansvarlige for den foreningsgæld, der stiftes i bestyrelsens funktionsperiode. For at der skal være et sådant ansvar, må der kunne påvises et særligt retsgrundlag – f.eks. forsømmelse med hensyn til selskabets administration. Det sagsøgte bestyrelsesmedlem kunne derfor kun blive holdt ansvarligt for foreningens gæld, hvis han havde medvirket til at opløse foreningen uden forinden at træffe beslutning vedrørende ordentlig afvikling af udestående gæld (Juristens domssamling 1951 s.102).

Som det fremgår, er det imidlertid en forudsætning, at det står ganske klart for den anden aftalepart, at det er *foreningen*, der tegnes, og ikke den, der konkret har handlet på dens vegne. Hvis en person indgår en aftale, uden at det kan ses, at han repræsenterer en forening i sammenhængen, hæfter han således selv for det, han er indgået på. Går man f.eks. ind i en butik og køber et forbrugsgode, kan man ikke bagefter komme og hævde, at man ikke selv, men en for butiksindehaveren ukendt forening hæfter for købet.

Hvem berettiges i henhold til foreningens aftaler?

Omvendt er det naturligvis *kun* foreningen som sådan og ikke dennes enkelte medlemmer, der berettiges efter de aftaler, foreningen via sine repræsentanter indgår med tredjemand. Overholder modparten ikke aftalen, er det altså *foreningen*, der må indlede retssag for at få erstatning for kontraktbrud.

Beskyttelsen af foreningens omdømme, navn, kendetegn m.v.

I konsekvens af, at foreningen er en selvstændigt juridisk person, er den også værnet på det mere ideelle plan:

Ærekrænkelser

Således er den beskyttet af reglerne om ærekrænkelser. Urigtige sigtelser eller ringeagtssytringer kan derfor påtales af foreningen via en injuriersag efter straffeloven.

Eksempel: En fagforeningsformand idømtes dagbøder og tortgodtgørelse for uberettiget at have beskyldt Den Danske Forening for at være "racistisk", på trods af at formanden vidste, at tidligere domme havde kendt beskyldningen uberettiget. Ligeledes blev en række af formandens udtalelser om foreningen kendt "døde og magtesløse" (UfR 2000/2143).

"Privatlivets fred"

Tilsvarende er foreningers indre forhold i udpræget grad beskyttet af straffelovens regler om straf for den, der uberettiget videregiver meddelelser vedrørende en andens private forhold. Også foreninger har med andre ord ret til et "indre" liv, der ikke uden videre kan udstilles for offentligheden.

Eksempel: Et fogedforbud mod offentliggørelse af nogle

af Frimurerordenen hemmeligholdte ceremonier var lovligt nedlagt. Ceremonierne hørte således under frimurerens private forhold og var derfor beskyttet mod uberettiget offentliggørelse, eftersom der ikke var nogen speciel samfundsmæssig interesse i dem (UfR1982/750).

Navn og kendetegn

Endvidere er foreningens (unikke) navn beskyttet. Denne beskyttelse opnås ved foreningens faktiske brug af navnet.

Den forening, der i lang tid har brugt et bestemt og for den specifikt navn, skal således ikke finde sig i, at andre foreninger tager samme navn. Den kan tværtimod få andre fradømt retten hertil.

Foreningsnavne er dog alene beskyttet, så vidt der er en nærliggende risiko for *forveksling*. Eksempelvis er det i en sag blevet fastslået, at Dansk Handicap Idrætsforbund ikke kunne forhindre en anden forening i at benytte navnet Dansk Handicap Forbund (UfR 1995/211).

En anden sag drejede sig om Foreningen Dansk Møbelindustri og foreningen Danske Møbelarkitekter og Indretningsarkitekter, der hver for sig var begyndt at benytte betegnelsen "DMI" som forkortelse af deres respektive foreningsnavn. Retten vurderede, at de identiske betegnelser kunne medføre forveksling mellem de to foreninger. På denne baggrund fandt dommerne, at Foreningen Dansk Møbelindustri, der havde brugt betegnelsen nogle måneder før Danske Møbelarkitekter og Indretningsarkitekter, havde retten til forkortelsen (UfR 1980/588).

Foreningens juridiske grundlag

Oversigt

Hvis der opstår et retligt problem i en forening, vil det første spørgsmål være: Hvor finder jeg helt konkret de juridiske regler om, hvad der gælder?

De fleste forventer, at man kan slå op i loven. Som allerede nævnt findes der imidlertid ingen alment dækkende, samlen-
de lovgivning om foreningsvirksomhed. Der er kun love om visse *specielle* foreninger – f.eks. ejerlejlighedsloven, andelsbo-
ligforeningsloven og arbejdsløshedsforsikringsloven(s regler om A-kasser) – spredte lovregler om *visse* foreningsretlige an-
liggender samt den særlige lov om fonde og visse foreninger, der kun omfatter større arbejdsmarkedsorganisationer (se ka-
pitlet “Foreninger”).

Som udgangspunkt gælder derfor kun det, medlemmerne selv har aftalt, nemlig foreningsvedtægten.

I visse foreninger, nemlig dem hvor medlemskab er en vel-
færdssag eller tvunget, gælder endvidere i supplement hertil –
ja, endog *på tværs* af vedtægtens udtrykkelige regler – en række
uskrevne retsgrundsætninger. Disse udledes altså af dommer-
nes overvejelser over, hvad der er en uomgængelig følge af
den måde, det danske samfund er indrettet på. De er derfor
også forbillede for, hvordan dommere *helst* tolker uklare eller
ufuldstændige foreningsvedtægter.

Det er således nødvendigt at kende dem, ligesom man må kende principperne for, hvordan foreningsvedtægter fortolkes.

De ufravigelige foreningsretlige regler

Mange foreninger har stor betydning for medlemmerne. Det gælder f.eks. fagforeninger, arbejdsgiverforeninger, mange handelsmæssige foreninger og en del professionsforeninger (for læger, advokater, revisorer osv.). Er man ikke med i foreningen, forringes ens erhvervsmæssige muligheder, man kan ikke få sine interesser varetaget på ordentlig vis, eller man bliver på anden måde stillet ringere end dem, der har et medlemskab. Det er kort sagt en velfærdssag at være med. I andre foreninger er medlemskabet ligefrem tvunget – som det f.eks. er tilfældet i visse grundejerforeninger.

Her kan den enkelte ikke bare overlades til foreningens forgodtbefindende. Domstolene har i tidens løb behandlet et meget stort antal tvister netop om foreninger af denne art, og der har her i retspraksis udviklet sig en række ufravigelige regler for, hvad der gælder. Det er med andre ord regler, der anvendes, uanset om foreningsvedtægten måtte sige det modsatte, og uanset hvad foreningens højeste myndighed måtte beslutte.

I andre foreninger – f.eks. rent selskabelige logger, hobbyklubber o.l. – kan man sådan set godt fravige de uskrevne, ufravigelige regler. Men det anses dog som god skik at følge dem. Og domstolene vil som allerede nævnt gå ud fra, at meningen med en hvilken som helst foreningsvedtægt er, at den skal fortolkes og udfyldes i pagt med dem, hvis ikke den klart udtrykker sig i anden ordning.

Hvad går de ufravigelige regler ud på?

De ufravigelige regler er følgende:

- *Der er et retligt krav på medlemskab.* Der er altså ret til optagelse i foreningen, hvis man opfylder de efter vedtægten gældende almene kriterier for medlemskab, og værn mod eksklusion – bortset fra ved væsentlig misligholdelse af medlemspligterne. F.eks. fagforeninger kan således ikke vilkårligt holde nogen ude eller slette medlemmer efter ledelsens forgodtbefindende, men må acceptere alle dem som medlemmer, der har deres udkomme inden for det faglige område, foreningen dækker.
- *Foreningsbeslutninger om et medlems forhold skal have saglig grund og træffes ud fra almene retningslinjer.* De må altså ikke være vilkårlige eller træffes ud fra hensyn, der er foreningens formål uvedkommende.
- *Medlemmerne har ret til ligebehandling.* Foreningsbeslutninger, der indebærer noget, som kunne opfattes som forskelsbehandling af enkeltmedlemmer, skal være rimeligt begrundet i hensynet til medlemskredsen som helhed og have sammenhæng med opfyldelsen af foreningens formål. Sådanne beslutninger må heller ikke medføre afgørende særulemper for et enkelt medlem eller smågrupper i foreningen. Og de må slet ikke udspringe af et bevidst ønske om at negativbehandle nogle af foreningens medlemmer.
- *Foreningen må ikke på usaglig vis begrænse medlemmernes frie erhvervsudøvelse.* Foreningen vil således ikke uden, at vægtige hensyn til varetagelsen af foreningens formål begrundet det, kunne båndlægge medlemmerne erhvervsfrihed. Eksempel: En lokal damefrisørforenings generalforsamling besluttede, at forretningerne skulle holdes lukkede 14 dage en bestemt sommer. Retten fandt imidlertid, at denne beslutning var et så vidtgående indgreb i medlemmernes adgang til at drive forretning, at den i mangel af klar hjemmel i vedtægten lå uden for generalforsamlingens beføjelser. Beslutningen var således ikke bindende for et medlem, der ikke havde været til stede på generalforsamlingen,

og som senere havde protesteret mod beslutningen (UfR 1948/1294).

- *Foreningen må ikke blande sig i medlemmernes privatliv.* Der er således en grænse for, hvor langt foreningen kan blande sig i medlemmernes helt personlige anliggender eller forhold, som med rimelighed bør unddrages andres bestemmelsesret.
- *Belastende beslutninger kan kun træffes under overholdelse af en betryggende fremgangsmåde.* Især skal det medlem, der belastes, forinden have lejlighed til at argumentere for sin sag. Et medlem, der tænkes pålagt en foreningsbøde, har eksempelvis krav på at få lejlighed til at forsvare sig.
- *Medlemmerne er værnet mod misbrug af deres interesse i medlemskab.* En forening, man reelt er nødt til at være medlem af, kan således ikke koble alle mulige for medlemskabet uvedkommende forpligtelser på dette. En fagforening kan f.eks. godt kræve medlemskab af arbejdsløshedskassen og af foreningens pensionskasse, men den kan *ikke* opkræve bidrag til komplet uvedkommende formål. Ifølge en særlig lov om private bidrag til politiske partier skal arbejdslivets organisationer i øvrigt sikre, at bidrag til politiske partier eller partipolitiske formål, der opkræves over medlemskontingentet, er frivillige.
- *Foreningsbeslutninger med tilbagevirkende kraft er ikke lovlige.* Medlemmerne har krav på at kende deres forpligtelser, således at de kan indrette sig herefter. En medlemsforpligtelse kan af samme grund også kun gøres gældende over for medlemmer, der er behørigt underrettet om den.
- *Medlemmerne har et retskrav på at få retlige tvister med foreningen afgjort ved domstolene eller en privat voldgift, der opfylder visse i den særlige voldgiftslov opstillede retssikkerhedsgarantier.* Afgørelsen skal således ligge i hænderne på en uafhængig dommer, og hver part skal være stillet lige under processen, herunder have lige adgang til at advokere deres

synspunkter. Medlemmernes *retlige* tvister med foreningen kan derimod *ikke* afgøres endeligt af generalforsamlingen eller bestyrelsen – selv om dette måtte stå i vedtægten. Se videre i kapitlet “Når der opstår tvister”.

Offentligt relaterede foreninger

Tilsvarende særlige hensyn gør sig gældende, når foreningen får væsentlige offentlige tilskud – det være sig direkte eller indirekte, f.eks. i form af skattebegunstigelse. Sådanne midler må jo nemlig forvaltes betryggende, altså på samme måde som offentlige myndigheder *selv* ville have forvaltet dem. Tilsvarende gælder, hvis foreningen ligefrem er tillagt opgaver som led i den offentlige forvaltning. Som eksempel kan nævnes de tilfælde, hvor foreningen har adgang til at træffe beslutning på det offentliges vegne eller til at administrere offentlige opgaver.

Om sådanne foreninger gælder således i al fald de nævnte ufravigelige regler. Forbindelsen til det offentlige kan imidlertid også være *så* tæt, at forvaltningsrettens skrevne og uskrevne regler gælder – herunder den særlige forvaltningslov, som forpligter offentlige myndigheder og foretagender.

Hvis man vil læse mere om de forvaltningsretlige regler, henvises der til Hans Jon Andersen mfl.: *Forvaltningsret*.

Foreningsvedtægten

Tolkningen af foreningsvedtægter

Bortset fra de nævnte ufravigelige regler, der gælder i visse foreninger, må man ty til foreningsvedtægten i den konkret berørte forening, når man vil have svar på, hvad der gælder.

Foreningsvedtægter er imidlertid sjældent klare. De er ofte skrevet af lægmænd og kan måske oven i købet have ganske mange år på bagen. Hertil kommer, at en foreningsvedtægt i princippet blot er en aftale mellem foreningens medlemmer

om, hvordan foreningen skal indrettes, og aftaler behøver ikke være skriftlige. Ja, de skal end ikke være udtrykkelige (altså være udtrykt i ord) for at være juridisk bindende. Det, man læser i vedtægten, kan derfor meget vel være suppleret, ja endog ændret via uskrevne vedtagelser.

Er reglerne i en foreningsvedtægt tvetydige eller ufuldstændige i forhold til det opståede problem, er det i sidste ende op til domstolene at afgøre, hvad der ligger i vedtægten – altså fortolke og udfylde den.

Domstolene har efterhånden udviklet en ret fast opfattelse mht., hvordan man skal forstå foreningsvedtægter, når disse ikke meget klart udtaler sig i anden retning, eller det klart påvises, at der var en anden hensigt med vedtægten, som de berørte kendte til eller i al fald *burde* kende.

Domstolene tolker og udfylder eksempelvis helst foreningsvedtægter i pagt med, hvad der er *kendt praksis* i den pågældende forening selv. Har en forening i årevis brugt vedtægten på en bestemt måde, som medlemmerne må formodes at kende, vil domstolene altså nødig indlægge noget helt andet i vedtægten.

Problemet er imidlertid netop forbeholdet: *Kun* uskrevne hensigter og foreningspraksis, der kan forventes at være kendt af de berørte, har betydning. Og det, der under alle omstændigheder kan forudsættes kendt, er vedtægtens ordlyd. I de fleste praktiske tilfælde vil det derfor være ordlydens naturlige forståelse, der er afgørende.

Er der ikke noget at hente i ordlyden eller foreningens kendte praksis, ser domstolene på, hvad der er sædvanligt i andre foreninger. Dommerne formoder med andre ord, at dette også er, hvad medlemmerne i den aktuelle forening har forudsat var gældende for dem. Eksempel: En fagforeningsvedtægt bestemte, at generalforsamlingen havde ganske fri adgang til at ekskludere medlemmer. Retten fandt imidlertid, at denne regel måtte forstås med tilføjelse af, at den eksklusionstruede

dels blev underrettet om den forestående eksklusion og dels fik adgang til at være til stede på generalforsamlingen for at tale sin sag (UfR 1918/75).

Er der heller ikke nogen dominerende sædvane i danske foreninger for en bestemt løsning på det punkt, hvorom tvisten står, falder dommeren tilbage på den løsning, han finder passende ud fra en almindelig rimelighedsvurdering. Her vil dommeren uanset foreningens karakter selvfølgelig være påvirket af de principper, der kommer til udtryk i de ovenfor nævnte ufravigelige foreningsretlige regler.

I det hele taget vil dommeren altid være tilbøjelig til at gå ud fra, at meningen med vedtægten er, at der skal gælde en ordning svarende til den, de ufravigelige foreningsretlige regler tilsiger. Ligeledes vil han være mest tilbøjelig til at gå ud fra, at den i danske foreninger herskende almene sædvane svarer til disse principper.

Sådan foregår tolkningen af vedtægten

Når man spørger, hvad der gælder i den ene eller anden foreningsretlige sammenhæng, er man følgelig nødt til at undersøge følgende:

- Hvad var den påviselige hensigt med vedtægten på det pågældende punkt, som de berørte *burde* kende til – herunder ud fra tekstens sammenhæng og foreningens formål?
- Er der en *klar og kendt* intern praksis i anliggendet hos den forening, det drejer sig om?
- Hvad står der ordret i foreningsvedtægten? Hensigten må jo formodes at afspejle sig i vedtægtens ordlyd, og denne bør alle medlemmer sætte sig ind i.
- Hvad er sædvanen i foreningsforhold i bredere almindelighed i det omstridte anliggende – herunder under hensyn til de ufravigelige principper, der gælder i visse, for medlemmerne særligt væsentlige foreningsforhold?

Man skal altså huske, at *selv om* der ikke står noget i vedtægten om det, striden drejer sig om, kan der meget vel være en praksis i foreningen for, hvordan den anvendes på det omstridte punkt. I så fald gælder denne praksis evt. som "stiltiende" vedtægt, hvis den burde være kendt af de berørte. Ja, selv en udtrykkelig vedtægtsbestemmelse kan miste sin betydning, hvis det er almindeligt kendt, at foreningen i praksis gennem lang tid har anvendt en anden ordning.

Spørgsmål, der løbende dukker op i foreningens daglige liv, er ofte reguleret netop ved sådan praksis/foreningens sædvane. Eksempel: Et medlem af en havnearbejderforening var kommet i en sådan kontingentrestance, at det efter vedtægterne formelt set medførte slettelse af medlemskabet. Han var imidlertid ikke uvillig til at betale og havde tidligere ofte været i restance, uden at der var sket noget i den anledning. Praksis i foreningen havde i det hele taget været den, at en vis restance tolereredes. Derfor var slettelsen af ham ikke lovlig (UfR 1939/370).

Også sædvanen i foreningsforhold i almindelighed – altså det, der almindeligvis gælder i andre foreninger – kan få betydning. Når der efterhånden er opstået en udbredt praksis i det danske foreningsliv på et eller andet punkt, kan domstolene således beslutte, at der er tale om en retssædvane, som udfylder foreningsvedtægter, der intet udtrykkeligt siger om det omstridte anliggende. Om domstolene vil anerkende, at der er en sådan sædvane i en eller anden retning, afhænger imidlertid af, om den løsning, sædvanen repræsenterer, er rimelig.

Dommerens skøn over, hvad der er "ret og rimeligt", spiller altså en betydelig rolle for tolkningen og udfyldningen af foreningsvedtægter. Som det er beskrevet ovenfor, har der imidlertid i relation til foreninger af stor betydning for medlemmerne i retspraksis udviklet sig en opfattelse af, at der gælder visse grundlæggende, ufravigelige regler. Når dommerne tolker vedtægter eller tager stilling til, hvad der er ret og rimeligt i foreningsforhold, falder de ofte tilbage på disse principper i

alle typer foreninger, hvis vedtægter ikke meget klart udtrykker sig i anden retning.

Sådan skrives en vedtægt

Der findes et utal af modeller for, hvordan en foreningsvedtægt kan udformes.

Man behøver sådan set ikke skrive mere i den, end hvad der er nødvendigt for, at domstolene vil anerkende, at foreningen er en selvstændig juridisk person. I praksis vil man imidlertid som oftest være tjent med at benytte et af de lidt mere detaljerede forbilleder, der findes f.eks. i de juridiske formularsamlinger eller foreningsretlige bøger.

En foreningsvedtægt kan f.eks. se således ud:

VEDTÆGT
for
... [forening]...
som vedtaget den ... [dato] ...

§ 1. Navn, formål og hjemsted

Foreningens navn er ... .

og dens hjemsted er ... .

Forenings/formandens adresse er ... .

Foreningens formål er at virke for ... bl.a. ved ... [aktiviteterne opregnes eksempelvis].

§ 2. Medlemsforhold

Stk. 1. Optagelse. Som medlem kan optages ..., herunder erhvervsvirksomheder og foreninger.

Indmeldelse sker ved skriftlig henvendelse til ... med angivelse af telefonnummer og adresse.

Der betales ved indmeldelsen forholdsmæssigt kontingent for den resterende del af det regnskabsår, hvori indmeldelsen finder sted/fuldt kontingent for det regnskabsår, i hvilket indmeldelse finder sted.

Bestyrelsen kan nægte optagelse, når særlige grunde taler herfor, og 2/3 af bestyrelsens medlemmer stemmer for afvisning. Såfremt den optagelsessøgende ønsker det, skal nægtelsen dog efterprøves af førstkommende ordinære generalforsamling.

Et udtrådt eller udelukket medlem kan kun genoptages, såfremt pågældendes eventuelle ældre gæld til foreningen er udlignet.

Medlemmer, der er ekskluderet af generalforsamlingen i kraft af manglende opfyldelse af deres medlemspligter, kan kun genoptages med samtykke fra generalforsamlingen, vedtaget med 2/3 majoritet af de fremmødte på denne.

Som passive medlemmer/støttemedlemmer [*uden stemmeret*] kan optages ... .

Som juniormedlemmer kan optages ... under ... år.

Stk. 2. Æresmedlemmer. Æresmedlemmer kan udnævnes af generalforsamlingen med 5/6 majoritet af de afgivne stemmer. Æresmedlemmer har ret til at deltage i generalforsamlingen [dog uden stemmeret] og andre medlemsmøder.

Stk. 3. Udmeldelse og eksklusion. Udmeldelse skal ske skriftligt til ... [*hvem*] ... med mindst 3 mdr.s varsel til et regnskabsårs udgang.

Bestyrelsen kan ekskludere et medlem, der ikke opfylder de forpligtelser, der følger af medlemskabet, eller som handler til skade for foreningen. Beslutningen kan af den ekskluderede appelleres til generalforsamlingen, der med 2/3 majoritet af de fremmødte træffer endelig afgørelse om eksklusion. Medlemmer, der [uanset påkrav] ikke betaler forfaldent kontingent, slettes dog uden videre fra det pågældende regnskabsårs udløb.

Eksklusion eller slettelse på grund af kontingentrestance fritager ikke for kontingentforpligtelsen for det regnskabsår, i hvilket udelukkelsen finder sted. Medlemmer, der ikke længere opfylder betingelserne for medlemskab, slettes ved bestyrelsens foranstaltning.

Stk. 4. Kontingent. Kontingentet fastsættes af generalforsamlingen for hvert regnskabsår (jf. om dette § 5) og indbetales til foreningen senest ... [*termin*].

Generalforsamlingen kan beslutte et særligt kontingent for ældre over 67 år, som i 10 år har været medlemmer af foreningen, unge under ... år og uddannelsessøgende. Endvidere kan generalforsamlingen beslutte et særskilt kontingent for optagelsessøgende foreninger, erhvervsdrivende virksomheder o.l. For passive medlemmer udgør kontingentet ...% af det ordinære medlemskontingent. Æresmedlemmer betaler ikke kontingent.

Bestyrelsen kan beslutte i særlige tilfælde og for højest et regnskabsår ad gangen at bevilge kontingentfrihed til medlemmer, der indsender en begrundet anmodning herom.

Stk. 5. Medlemsrettigheder og -pligter. Medlemmerne skal overholde foreningens love og leve op til dens formålsbestemmelse og er berettiget til ... .

Passive medlemmer er dog ikke berettiget til ... .

Ved overtrædelse af lovene eller bindende påbud udstedt i henhold til disse kan bestyrelsen (under appel til generalforsamlingen) pålægge overtræderen bøder, dog ikke ud over kr. .../.. % af årskontingentet for hver overtrædelse.

I særlige tilfælde kan bestyrelsen [under appel til generalforsamlingen] give pågældende medlem en karantæne op til ... måneder.

Om muligheden for eksklusion gælder det ovenfor under stk. 3 anførte.

§ 3. Bestyrelsen

Stk. 1. Opgave og valg. Foreningens daglige ledelse varetages af en bestyrelse på mindst 3 og højst 7 medlemmer valgt på generalforsamlingen for 1 år ad gangen. Valg af personer til bestyrelsen foregår som frit listevalg, således at hvert stemmeberettiget medlem på sin stemmeseddel kan anføre lige så mange forskellige navne, som der er mandater at besætte. Ved stemmelighed foretages lodtrækning. Genvalg kan finde sted. Afgår et bestyrelsesmedlem i utide, gennemføres suppleringsvalg først på den påfølgende generalforsamling. Såfremt bestyrelsen på grund af afgang i utide bliver på mindre end 3 medlemmer, er den dog berettiget til at supplere sig selv.

Bestyrelsen konstituerer umiddelbart efter generalforsamlingen sig selv med formand, næstformand, sekretær og kasserer.

Bestyrelsen varetager foreningens tarv udadtil og indadtil. Herunder skal bestyrelsen føre tilsyn med de foreningsansattes virksomhed.

Stk. 2. Bestyrelsesarbejdet. Bestyrelsen fastsætter selv sin forretningsorden.

Bestyrelsesmøde afholdes, når formanden finder det nødvendigt, eller ... [antal] bestyrelsesmedlemmer kræver det. Indkaldelse skal ske skriftligt med angivelse af dagsorden.

Over bestyrelsesmøderne føres beslutningsreferat, som underskrives af formanden eller næstformanden og referenten.

Bestyrelsen træffer sine beslutninger ved simpel stemmeflerhed, men er kun beslutningsdygtig, når ... [antal] bestyrelsesmedlemmer er til stede. Ved stemmelighed er formandens eller den fungerende formands stemme udslagsgivende. Der kan ikke stemmes ved fuldmagt.

Stk. 3. Forretningsudvalg. Bestyrelsen kan af sin midte nedsætte et forretningsudvalg til at handle på bestyrelsens vegne i mindre sager, der ikke tåler udsættelse.

Forretningsudvalgets dispositioner skal forelægges førstkomende bestyrelsesmøde til godkendelse.

Stk. 4. Bestyrelsen kan i nødvendigt omfang antage lønnet arbejdskraft.

§ 4. Generalforsamlingen

Stk. 1. Kompetence. Foreningens øverste myndighed er generalforsamlingen.

Stk. 2. Tidspunkt og indkaldelse. Ordinær generalforsamling afholdes én gang årligt i tiden 1. januar til 28. februar.

Ekstraordinær generalforsamling kan indkaldes af bestyrelsen efter behov og skal indkaldes, når mindst ... [brøkdel] af foreningens medlemmer skriftligt kræver det med angivelse af grund. I sidstnævnte tilfælde skal generalforsamlingen afholdes senest 6 uger efter modtagelsen af begæringen herom.

Indkaldelse med angivelse af dagsorden skal finde sted med 3 ugers varsel enten i foreningens medlemsblad eller ved særskilt skrivelse til de enkelte medlemmer. Indkaldelser til den ordinære generalforsamling bilægges foreningens regnskab.

Stk. 3. Mødeberettigede. Berettigede til at møde på generalforsamlingen er alle medlemmer, der med gyldigt medlemsbevis dokumenterer deres adgangsberettigelse/der ved skriftlig tilmelding til foreningens sekretariat senest ... uger inden mødet tilmelder sig dette.

Stk. 4. Stemmeberettigede. Berettigede til at stemme på generalforsamlingen er alle (aktive) medlemmer.

Stk. 5. Gennemførelsen. Forhandlingerne på generalforsamlingen ledes af en dirigent, der vælges af forsamlingen. Dirigenten må ikke være medlem af bestyrelsen.

På den ordinære generalforsamling aflægger bestyrelsen beretning om foreningens virksomhed. Videre fremlægges regnskabet for det forløbne regnskabsår til godkendelse, og der vælges bestyrelse samt ... [antal] revisorer.

Forslag fra medlemmerne, der ønskes fremmet til afstemning uden for den udsendte dagsorden, skal indsendes skriftligt til bestyrelsen senest 14 dage før generalforsamlingen og af bestyrelsen udsendes til medlemmerne 7 dage inden samme. Medmindre samtlige stemmeberettigede er til stede og tiltræder, kan der kun træffes beslutning om forhold optaget på dagsordenen, eller som er indkommet som anført.

Generalforsamlingens beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed, medmindre andet følger af nærværende vedtægt. Hvert medlem har én stemme, deltagende erhvervsvirksomheder, foreninger o.l. har dog stemmevægt som følger: ...

Afstemninger skal ske skriftligt, såfremt blot ét af de tilstedeværende medlemmer ønsker det. Der kan stemmes ved fuldmagt, dog således at fuldmagt kun kan gives til et andet medlem, og således at hvert fremmødt medlem kun kan medbringe én fuldmagt.

§ 5. Regnskab og formue

Foreningens regnskabs- og kontingentår følger kalenderåret.

Regnskabet skal før den ordinære generalforsamling være revideret af ... [antal] ... revisorer, hvoraf mindst den ene skal være valgt blandt medlemmerne uden for bestyrelsen.

De af generalforsamlingen valgte revisorer kan til enhver tid forlange indsyn i foreningens regnskabsbilag og kassebeholdningen og skal gøre bestyrelsen opmærksom på eventuelle uregelmæssigheder i så henseende.

Kassereren indkasserer foreningens indtægter og betaler de af bestyrelsen godkendte regninger. Han fører kassebog over samtlige indtægter og udgifter i en sådan form, at foreningens øjeblikkelige økonomiske stilling altid kan aflæses heri, og udarbejder foreningens årsregnskab.

Foreningens formue ud over, hvad der er nødvendigt til bestridelse af de løbende udgifter, skal, medmindre generalforsamlingen bestemmer andet, anbringes efter de retningslinjer, som gælder for placeringen af umyndiges midler.

§ 6. Tegning og hæftelse

Foreningen forpligtes udadtil ved underskrift af formanden og et bestyrelsesmedlem. Ved salg og pantsætning af fast ejendom tegnes foreningen dog af den samlede bestyrelse.

Foreningens medlemmer hæfter ikke personligt for de foreningen påhvilende forpligtelser.

§ 7. Vedtægtsændringer

Til ændring af nærværende vedtægt, herunder fusion med andre foreninger, kræves vedtagelse på en generalforsamling med 2/3 af de afgivne stemmer.

§ 8. Opløsning

Til foreningens opløsning kræves vedtagelse på en generalforsamling med 2/3 majoritet blandt samtlige medlemmer. Opnås denne majoritet ikke, kan bestyrelsen dog indkalde en ny generalforsamling, på hvilken opløsningen kan vedtages med 2/3 majoritet blandt de fremmødte medlemmer.

Ved foreningens opløsning forholdes med foreningsformuen som følger: . . . .

§ 9. Voldgift

Stridigheder om anvendelsen af denne vedtægt afgøres ved voldgift.

Voldgiftsretten skal bestå af 2 voldgiftsmænd, hvoraf hver af stridens parter vælger én, samt en af disse i fællesskab valgt opmand. Kan voldgiftsmændene ikke enes om valget af opmand, udpeges han af dommeren i den retskreds, hvori foreningen har hjemsted.

I øvrigt henvises til lov nr. 553 af 24/6 2005 om voldgift (med senere ændringer).

Husk altså når vedtægten skrives:

Formularen er kun et forslag, og dette må under alle omstændigheder tilpasses de konkrete behov. Nogle foretrækker også selv at formulere sig helt forfra. I så fald skal man imidlertid huske at tage stilling til *i hvert fald* følgende:

- Hvad skal foreningens navn og hjemsted være, og hvad er stiftelsestidspunktet? Pas på, at navnet ikke allerede er “optaget” af andre.
- Hvad er foreningens formål? Formålsbestemmelsen er i mangel af mere konkrete regler i vedtægten ikke blot afgørende for, hvad foreningen kan forlange af medlemmerne, men også for, hvad disse kan kræve af foreningen. Den er i det hele taget i mange henseender afgørende for, hvordan de andre vedtægtsbestemmelser vil blive fortolket. En for “tynd” og ukonkret formålsbestemmelse kan derfor åbne for en masse tvivl, som vil give bryderier senere.
- Hvordan styres foreningen? Det må beslottes, hvad foreningens højeste myndighed er – normalt en generalforsamling. Det må også beskrives, hvordan denne myndighed fungerer – altså hvordan generalforsamlingen indkaldes ordinært og ekstraordinært, og hvordan et sådant møde skal forløbe (dagsorden, dirigent, osv.).
- Endvidere må der nedsættes et organ, som kan passe foreningens daglige forretninger – typisk en bestyrelse. Denne vælges normalt af generalforsamlingen, der evt. også vælger formanden, kasserer/regnskabsfører og sekretær. Det må også bestemmes, i hvilke sager bestyrelsen kan træffe beslutning uden at skulle have generalforsamlingens tilladelse først (f.eks. i alle “daglige sager”).

- Hvem tegner foreningen udadtil? Normalt vil man bestemme, at formanden tegner sammen med et andet bestyrelsesmedlem, evt. kassereren.
- Hvad er optagelsesbetingelserne, og hvordan optages og registreres man rent praktisk som medlem? Der må altså sørges for et medlemsregister og tages stilling til, hvem der løbende fører dette (ofte vil det være kassereren).
- Hvordan melder man sig ud, og hvornår og hvordan kan et medlem ekskluderes? Det kan her være praktisk at understrege, at modarbejdelse af foreningsformålet berettiger til eksklusion. Det kan også være praktisk at sige noget om, efter hvilke regler manglende betaling af kontingent medfører slettelse som medlem.
- Hvordan forvaltes foreningsformuen (regnskabsaflæggelse og formueplacering), og hvem hæfter for foreningens gæld (normalt *kun* foreningen, ikke de enkelte medlemmer)?
- Hvordan ændres foreningsvedtægten? Det er jo ikke sikkert, at den nuværende verden varer evigt. Hvordan skal vedtægten ændres, så den bliver tidssvarende? Det må herunder overvejes, om vedtægten kun skal kunne ændres med et kvalificeret flertal – f.eks. 2/3 af de afgivne stemmer – på en generalforsamling. Man kan også bestemme i vedtægten, at vedtægtsændringer kræver vedtagelse på to på hinanden følgende generalforsamlinger.
- Hvordan opløses foreningen? Her gælder det samme som om ændringer: Skal nedlæggelse bare kunne vedtages med almindeligt flertal på en tilfældig generalforsamling? Og hvem skal betænkes med foreningens midler, hvis den opløses?
- Hvordan afgøres tvister mellem forening og medlem? Alle retlige stridigheder kan kræves afgjort af de almindelige domstole. Men det er efter den særlige voldgiftslov muligt at vedtage, at tvister skal afgøres ved en voldgiftsret i stedet. Se kapitlet “Når der opstår tvister”.

Stiftelse, ændring og opløsning af foreninger

Hvordan stiftes en forening?

En forening kan oprettes ved, at initiativtagerne aftaler, hvordan foreningsvedtægten skal se ud, og formelt tegner sig som medlemmer. De kan herefter rundsende vedtægten til andre muligt interesserede og oplyse om, hvordan man rent praktisk slutter sig til den nyoprettede forening. Dette kan f.eks. ske ved returnering af en underskrift fra dem, som ønsker at være med, eller ved at disse indbetaler et kontingent til foreningens konto i et pengeinstitut.

Stiftende
general-
forsamling

Da der imidlertid let kan dukke ideer til forbedring af vedtægten op, rundsendes normalt blot et forslag til vedtægt med besked om tid og sted for et regulært stiftelsesmøde – en “stiftende” generalforsamling. På denne kan deltagerne så tale om tingene, udforme vedtægten i endelig skikkelse, vælge den første bestyrelse og registrere de mødedeltagere som medlemmer, der ønsker at være med fra starten. Juridisk set eksisterer foreningen fra det øjeblik, stifterne bestemmer, at den eksisterer.

Ændring af foreningen

Foreninger kan være særdeles livskraftige. Verden forandrer sig imidlertid, og der kan derfor på et eller andet tidspunkt blive brug for at opdatere foreningsvedtægten.

Vedtægtsændringer kan i princippet hidføres på to forskellige måder:

- For det første kan vedtægtens ordlyd ændres.
- For det andet kan foreningens styringsorganer (bestyrelsen og generalforsamlingen) i det daglige forvalte foreningen på en sådan måde, at det oprindelige grundlag forskydes. Som det fremgår i kapitlet "Foreningens juridiske grundlag", kan den faktiske praksis for, hvordan foreningen drives, således hen ad vejen antage karakter af stiltiende vedtægt. Sådan en praksis – altså den nye, stiltiende foreningsaftale – kan endog fortrænge udtrykkelige vedtægtsregler. Ændres praksis for forvaltningen af foreningen, bliver den nye praksis med andre ord hen ad vejen det juridisk set gældende retsgrundlag. På den måde kan anvendelsen og evt. også forståelsen af en gammel vedtægt flytte sig ikke så lidt.

Det er naturligvis bedst at få tilpasset vedtægtens formelle ordlyd, så denne kommer til at svare til de ønskede ændringer. På den måde er der mest orden i tingene. Foreningsvedtægter indeholder derfor ofte særlige regler om, hvordan de kan ændres.

Ofte kræves således en bestemt fremgangsmåde iagttaget – f.eks. vedtagelse med kvalificeret flertal (altså et flertal på mere end blot én over halvdelen, f.eks. 2/3 eller 3/4 flertal) og eventuelt tilslutning fra to på hinanden følgende generalforsamlinger. Undertiden kræves også et mindste fremmøde blandt medlemmerne. Eventuelt angives det i vedtægten, at der skal udsendes et formelt ændringsforslag til medlemskredsen en vis tid forinden. Men dette vil selv i mangel af sådan en forskrift følge af uskrevne foreningsretlige regler om, hvad en generalforsamling har kompetence til at beslutte.

Selv om vedtægten måtte savne udtrykkelige bestemmelser om, hvordan den ændres, kan den imidlertid ændres. I så fald gælder blot reglerne om generalforsamlingens alminde-

lige kompetence. Sagt på en anden måde kan foreningen ændres på den måde, at generalforsamlingen beslutter sig for en ændring, på samme måde som forsamlingen træffer andre beslutninger – dvs. normalt med almindeligt stemmeflertal.

Begrænsninger i ændringsmulighederne

Der er imidlertid visse grænser for, hvilke ændringer evt. modvillige medlemmer skal tåle.

Således kan selv det for vedtægtsændringer nødvendige flertal ikke vedtage noget, som indebærer et brud på forpligtelser, foreningen ved en særlig og af foreningsvedtægten uafhængig aftale har påtaget sig over for enkelte medlemmer.

Yderligere begrænsninger i mulighederne for at ændre vedtægten gælder i foreninger af den art, der er underkastet ufravigelige foreningsretlige regler. Se herom i kapitlet "Foreningens juridiske grundlag". Disse regler indebærer bl.a. følgende mht. vedtægtsændringer:

- Modvillige enkeltmedlemmer behøver ikke tåle, at et foreningsflertal via vedtægtsændring sætter sig aldeles ud over foreningens formål. Eksempel: I en konkret sag om en grundejerforening med tvunget medlemskab var foreningens formål efter vedtægten specifikt at varetage medlemmernes interesser i anliggender af fælles betydning, derunder navnlig anlæg af veje, kloakker, vejenes renholdelse og istandsættelse, vedligeholdelse af kloakker og vejenes belysning og beplantning m.v. Det var derfor ikke muligt uden samtlige medlemmers accept at vedtage, at foreningen også skulle anlægge og drive et vandværk (UfR1945/485).
- Foreningen kan heller ikke uden videre gennem en vedtægtsændring pålægge enkeltmedlemmer økonomiske forpligtelser, som er helt ude af proportioner i forhold til, hvad der kunne forventes ud fra den oprindelige vedtægt og det i denne opstillede foreningsformål.

- Vedtægtsændringer kan ej heller uden alles accept vedtages med tilbagevirkende kraft.
- Et mindretal kan også modsætte sig vedtægtsændringer, der indebærer urimelige fordele for enkelte medlemsgrupper på andre gruppers bekostning, eller som klart er gennemført i andre interesser end dem, der falder inden for foreningsformålet.
- En vedtægtsændring må ikke indebære et misbrug af visse medlemmers store interesse i eller nødvendighed for medlemskabet, f.eks. ved at påføre dem forpligtelser, som falder uden for foreningsformålet. Som eksempel kan nævnes, at en arbejdsgiverorganisation ved retten havde fået underkendt en ny kontingentordning, der reelt indebar, at medlemmerne også skulle betale kontingent for arbejdskraft, i relation til hvilken de faglige interesser i forvejen blev varetaget af en anden arbejdsgiverorganisation (UfR 1948/830).
- Endelig må foreningen ikke via en vedtægtsændring på urimelig måde begrænse medlemmernes erhvervsfrihed eller bryde ind i deres privatliv.

Sammenlægning af foreninger (fusion)

En særlig form for ændring er det tilfælde, hvor to eller flere foreninger sammenlægges (altså det man kalder "fusionerer").

En sådan fusion kan f.eks. have den form, at én forening overtager medlemmerne i den eller de andre, som herefter forsvinder, dvs. afvikles iht. nedenfor opridsede normale opløsningsregler. Dette giver for så vidt ingen juridiske komplikationer.

Fusionen kan imidlertid også gennemføres på den måde, at alle foreninger ændres således, at de fortsætter under ét og med samme vedtægt (sammensmeltning). Her beslutter de

deltagende foreninger med andre ord at *fortsætte* aktiviteterne, blot under én (fælles) vedtægt og som én samlet juridisk person. De konkrete forhold vil være afgørende for, hvilken fusionsmodel der bør vælges.

Såfremt en foreningsvedtægt ikke siger noget om, hvordan der skal forholdes ved fusion, kan en sådan normalt gennemføres på samme måde som andre vedtægtsændringer.

Medlemmerne af de hidtidige foreninger vil normalt have ret til at fortsætte, også under de nye rammer. Ved fusion via sammensmeltning anses medlemskaberne simpelt hen for at være fortsat.

De hidtidige foreningers kreditorer og eksterne aftaleparter har imidlertid mulighed for at modsætte sig, at forpligtelserne overtages af den nye (fusionerede) forening. Dette kan være aktuelt, hvis ikke denne er både villig og i stand til at dække forpligtelserne i *mindst* samme omfang som den tidligere forening. Bestyrelserne i de fusionerende foreninger skal derfor passe på ikke at gennemføre en fusion på *tværs* af sådanne udenforståendes interesser. Gør de det alligevel, vil de kunne blive holdt *personligt* ansvarlige. Se også om bestyrelsens ansvar i kapitlet "Ansvar".

Deling af foreninger

På samme måde kan man dele ("fissionere") en forening, således at der kommer flere selvstændige juridiske personer ud af det. En sådan deling kan ske på forskellige måder:

Almindelig fission

Opstår der grundliggende uoverensstemmelser mellem medlemsgrupperne, kan der gennemføres en målrettet, formel opdeling af foreningen, således at foreningens aktiver – penge, bygninger m.v. – fordeles til de nye foreninger.

En sådan fission må besluttes af foreningens højeste myndighed, generalforsamlingen, der i samme forbindelse også må tage stilling til, efter hvilke (saglige) kriterier formuen skal fordeles.

Når foreningsformålet fremtidig skal varetages af flere foreninger, der hver især har relation til forskellige medlemsgrupper i den gamle forening, og som evt. endog indretter sig i indbyrdes afvigende former, må det kræves, at beslutningen tages efter reglerne om vedtægtsændringer. Det gælder også, selv om vedtægterne for den eller de fortsættende foreninger formelt ikke får en væsentlig anden ordlyd end i den gamle forening.

Man skal være opmærksom på, at også en fission kan skabe problemer i forholdet til den hidtidige forenings kreditorer og aftaleparter. Udgangspunktet er således, at deltagerne i fissionen ikke ved at beslutte denne ensidigt kan frigøre sig fra deres hidtidige forpligtelser. Man kan derfor blive nødt til at sikre sig, at fissionen også er spiselig for kreditorerne m.fl.

Fission efter eksklusion eller udmeldelse

En fission kan også være den praktiske følge af, at en medlemsgruppe ekskluderes eller udmelder sig og danner en ny, tilsvarende forening så at sige fra bunden.

Når fissionen sker på den måde, vil der som regel ikke opstå andre problemer end dem, som normalt knytter sig til udmeldelser og eksklusioner. De medlemmer, der har forladt den gamle forening, vil således som udgangspunkt heller ikke mere have noget med den at gøre. De får således ikke andel i dens aktiver, men hæfter på den anden side heller ikke for dens aftaler og gæld.

Udgør udmeldelsen i realiteten et forsøg på at omgå den hidtidige forenings forpligtelser, har den dog ingen virkning over for foreningens aftaleparter og kreditorer. Udtrådte medlemmer bliver således ikke i alle tilfælde frigjort fra de forpligtelser, der påhvilede dem gennem medlemskabet. Som eksem-

pel kan nævnes et tilfælde, hvor en faglig voldgiftsret fastslog, at kollektivt udmeldte medlemmer af en fagforening fortsat var forpligtede (og berettigede) i henhold til de før udtrædelsen af organisationen gældende kollektive arbejdsoverenskomster (kendelse af 30/9 1966).

Uregelret fission

Endelig kan fission opstå som resultat af, at en større eller mindre gruppe medlemmer kommer uoverens med resten – om f.eks. vedtægtsændringer. Man skilles i vrede under uklare omstændigheder på en generalforsamling – hvorefter der opstår tvivl om, hvem der overhovedet retteligt *er* foreningen. I modsætning til de tilfælde, hvor uoverensstemmelsen udmønter sig i, at en af de stridende grupper formelt udtræder, vil situationen her være den, at *begge* grupper gør krav på at være foreningen.

En konflikt af denne art må afgøres ad rettens vej, således at det fastslås, hvem der lovligt repræsenterer den hidtidige forening, og hvem der følgelig kan tegne den udadtil og f.eks. hæve på dens bankkonto.

Falder afgørelsen ud på en anden måde, end de på domstidspunktet faktiske besiddelsesforhold tilsiger, vil den kreds, der anerkendes som lovlig foreningsledelse, evt. kunne opnå hjælp fra Kongens foged til at blive fysisk indsat i foreningens lokaler, til at få udleveret dens aktiver m.v.

Den kreds, der taber sagen, vil derimod stå uden andre aktiver end dem, de selv har opbygget, efter at parterne skiltes – og i øvrigt kun under forudsætning af, at der er tale om goder, der er klart udskillelige fra den hidtidige forenings.

Foreningens opløsning

Ophørsmåder

En forening kan ophøre på flere måder: Den kan f.eks. bryde økonomisk sammen. Foreninger erklæres således *konkurs* efter samme regler, som gælder for enkeltpersoner.

Endvidere kan den *ophæves ved dom*. Men det er kun aktuelt, hvis dens formål er lovstridigt eller samfundsskadeligt, eller hvis der er god grund til at frygte, at den vil bruge ulovlige metoder.

Det kan også være, at foreningen *de facto forsvinder* efter at have gennemlevet en gradvis hensygnen – aktiviteterne ophører, og til sidst tilbagestår blot den tomme skal, en uvirksom bestyrelse, ja måske blot en del af den sidst valgte bestyrelse. På et tidspunkt i en sådan udviklingsproces vil foreningen have mistet så meget af sit indhold, at den juridisk set er ophørt med at eksistere.

Det mest almindelige er imidlertid, at foreningen ophører iht. en *formel beslutning* i foreningen.

Ordinært ophør

Oftest vil foreningsvedtægterne fastlægge, hvordan foreningens opløsning skal besluttet, og hvilken procedure der i øvrigt skal følges i denne forbindelse. Oftest er vedtægtsreglerne for opløsning også strammere end reglerne om ændring af foreningsvedtægten. F.eks. kan det være bestemt, at der skal finde en urafstemning sted (altså en udsendelse til samtlige medlemmers stillingtagen), eller at opløsningen skal vedtages af en særlig stor majoritet på generalforsamlingen. Eventuelt kræves denne majoritet ligefrem blandt *samtliche* medlemmer og ikke blot blandt de fremmødte. Og/eller vedtagelse skal ske i flere på hinanden følgende generalforsamlinger med en vis tidsmæssig indbyrdes afstand.

Bestemmelser af denne art søger at sikre, at der er en solid

tilslutning bag et så alvorligt skridt, som jo kan betyde væsentligt afbræk for medlemmerne. Tillige sikrer en stram opløsningsbestemmelse imod, at det med medlemmernes bidrag majsommeligt opbyggede foreningsapparat og formuen sættes over styr, uden at der er en særdeles god grund.

Indeholder vedtægterne imidlertid ingen særlige bestemmelser om opløsning, kan foreningens højeste myndighed – normalt generalforsamlingen – beslutte denne efter de gældende regler om vedtægtsændringer. Er der ingen forskrift om, at der skal en kvalificeret majoritet til at ændre vedtægten, kan det altså vedtages med simpel stemmeflerhed at nedlægge foreningen.

Virkningen af det ordinære ophør

I forbindelse med opløsningen skal foreningens aktiver – pengebeholdning, papirer, fast ejendom, eller hvad det nu måtte være – fordeles.

Disse værdier tilhører så at sige foreningsformålet og kan derfor ikke bare deles ud til medlemmerne. Som regel bestemmer vedtægterne derfor, hvad der skal ske med dem ved foreningens opløsning – f.eks. at de skal overføres til en forening med et beslægtet formål eller til almennyttige formål.

Savnes en sådan bestemmelse, må den opløsende generalforsamling beslutte, hvad der skal ske. Der kan ikke siges noget generelt om, hvilke kriterier der skal lægges til grund for en sådan beslutning, men usaglige begunstigelser af en enkelt eller enkelte medlemsgrupper vil dog næppe være lovlige.

I øvrigt kan den sidste bestyrelse ikke regne med at frigøre sig fra foreningens forpligtelser ved at opløse foreningen. Bestyrelsens medlemmer vil nemlig så kunne risikere at komme til at hæfte personligt for, at den har delt aktiverne ud til højre og venstre, førend alle forpligtelser var opfyldt. Se kapitlet "Ansvar" om bestyrelsens ansvar.

Ophørstidspunktet

Formelt set vil foreningsforholdet falde væk ved selve beslutningen herom eller til det (senere) tidspunkt, der besluttet af den generalforsamling, som opløser foreningen. Fra dette øjeblik ophører den selvstændige juridiske person altså principielt med at eksistere.

Den praktiske afvikling

Bestyrelsens beføjelse til at disponere for foreningen i det daglige rækker ikke uden videre til at foretage en praktisk afvikling af foreningen, herunder af dens forpligtelser og fordeling af dens aktiver. I mangel af vedtægtsmæssig regel om, hvem der skal forestå afviklingen, må den opløsende generalforsamling derfor også tage stilling hertil. Forsamlingen kan herunder vedtage at lade et til formålet nedsat særligt afviklingsudvalg tage sig af sagen.

Medlemskabet

Erhvervelse af medlemskab

Visse foreninger har pligtigt medlemskab. Når parceller udstykes, pålægges der eksempelvis ofte køberne pligt til medlemskab af en grundejerforening.

I de fleste tilfælde er medlemskab imidlertid frivilligt og kræver en formel indmeldelse.

Normal indmeldelse

Såvel fysiske som juridiske personer (f.eks. andre foreninger, fonde, stiftelser eller erhvervsdrivende selskaber) kan være medlemmer af en forening, når blot dens vedtægter tillader det. Den nærmere afgrænsning af, hvem der kan være medlem, vil normalt fremgå af vedtægten, der som regel også siger noget om, hvordan indmeldelse rent praktisk finder sted. Eventuelt er der tillagt bestyrelsen kompetence til at vurdere, hvorvidt medlemsbetingelserne er opfyldt.

Medmindre andet er foreskrevet i vedtægten – f.eks. om at fuldt medlemskab først opnås efter en vis tid eller efter bestyrelsens godkendelse – vil medlemskabet være en realitet, når indmeldelsen kommer frem til foreningens adresse.

Det er forekommet, at et større antal personer har indmeldt sig i en forening på én gang – overraskende – for f.eks. at “kuppe” en generalforsamling. I sådanne tilfælde må reglerne om optagelsestidspunktet med deraf følgende medlemsrettigheder overholdes strengt.

Medlemmet bliver registreret i et medlemsregister, og foreningen må efter personoplysningsloven ikke benytte oplysningerne fra dette register til uvedkommende formål (se herom i kapitlet “Lovgivning der skal overholdes”).

Retten til optagelse

Ofte vil vedtægterne præcisere kravet til den optagelsessøgende, f.eks. mht. bopæl, erhverv o.l. En arbejdsmand kan derfor ikke forlange sig optaget i en forening, hvis formål er at varetage præsters interesser. Visse foreninger tillader imidlertid optagelse af støttemedlemmer på særlige vilkår.

Som udgangspunkt afgør foreningen selv, hvem den vil have som medlem. Hvis det er en velfærdssag at kunne blive medlem, eller det drejer sig om en af de foreninger, der løser offentlige opgaver eller arbejder med væsentlig økonomisk støtte fra det offentlige, antager domstolene imidlertid, at der – alt efter omstændighederne – er et retskrav på optagelse, uanset hvad vedtægten siger. Dette er en af de ufravigelige foreningsretlige regler, som er omtalt i kapitlet “Foreningens juridiske grundlag”. Blot skal den optagelsessøgende naturligvis underkaste sig de saglige vilkår og forpligtelser, der gælder for andre medlemmer, herunder f.eks. pligten til at betale kontingent. Ved uberettiget afvisning af den optagelsessøgende i disse tilfælde vil foreningen skulle betale erstatning for det tab, den afviste lider i anledningen.

Efter den særlige lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet må usaglig forskelsbehandling – herunder optagelsesnægtelse – som hovedregel heller ikke finde sted på grund af etnicitet, religion eller tro, politisk anskuelse, seksuel orientering, alder, handicap eller national og social oprindelse. En forening, i hvilken politik, religion m.v. ikke er hovedformålet, må således ikke afvise en optagelsessøgende på grund af pågældendes politiske standpunkt, religion m.v. Derimod kan en pensionistforening godt afvise at optage en ikke-pensionist

– her er afvisningen nemlig saglig iht. foreningens formål. Et tilsvarende forbud mod forskelsbehandling findes i kønslige-behandlingsloven.

Udmeldelse

Findes ingen vedtægtsregel om udtræden, kan medlemmet frit udmelde sig med et efter omstændighederne passende varsel – evt. helt uden varsel.

Foreningsvedtægterne siger imidlertid i reglen noget om, hvordan udmeldelse skal foregå. I foreninger, hvor medlemskabet er frivilligt, kan udmeldelse som regel ske efter vedtægten på et hvilket som helst tidspunkt. Undertiden er det dog bestemt, at der skal iagttages en vis opsigelsestid, eller at udmeldelse kun kan finde sted til et regnskabsårs afslutning el. lign.

Som udgangspunkt vil vedtægtsforskrifter om udmeldelses-terminer og andre begrænsninger i udmeldelsesadgangen kunne kræves respekteret, og medlemspligterne skal så overholdes, indtil den formelt lovlige udtræden kan finde sted. Undtagelse heri gælder kun, hvis foreningen ikke på sin side overholder sine forpligtelser over for medlemmet. I så fald har dette således lov til at træde ud omgående, uanset hvad vedtægten siger.

Efter medlemsforholdets opløsning ophører medlemmets pligter og rettigheder over for foreningen. Skyldigt kontingent for perioden indtil udtrædelsen kan imidlertid eventuelt inddrives ad rettens vej.

Fortabelse af medlemskab – eksklusion

Et foreningsmedlem kan udelukkes (ekskluderes) efter de regler, vedtægten opstiller herom. Det kan f.eks. ske i konsekvens af, at medlemmet ikke betaler sit kontingent, eller fordi på-

gældende handler illoyalt mod foreningen. Selv om vedtægten ikke formelt giver foreningen ret til at ekskludere et medlem i sådanne tilfælde, er denne mulighed til stede – eksklusionsadgangen ved medlemmets grove tilsidesættelse af medlemspligterne anses for at være en uskreven forudsætning for enhver foreningsvedtægt.

Den i vedtægten konkret anviste fremgangsmåde ved eksklusion – som f.eks. kan være, at beslutningen herom skal bekræftes af generalforsamlingen – må imidlertid overholdes. Domstolene er endvidere tilbøjelige til at tolke foreningsvedtægter på den måde, at foreningen *skal* følge en betryggende fremgangsmåde. De vil f.eks. ofte tolke vedtægter på den måde, at det eksklusionstruede medlem skal have lejlighed til at forsvare sig over for den foreningsinstans, der beslutter eksklusionen.

Hvis det er en velfærdsag at være medlem af foreningen, eller det drejer sig om en af de foreninger, der løser offentlige opgaver eller arbejder med væsentlig økonomisk støtte fra det offentlige, antager domstolene endvidere, at foreningens mulighed for at skille sig af med et medlem i særlig grad er begrænset – uanset hvad vedtægten siger om foreningens eksklusionsadgang. Se også herom i kapitlet “Foreningens juridiske grundlag”.

I givet fald tilsidesætter de således en eksklusion, hvis den savner saglig grund, eller hvis den er gennemført på en måde, som ikke er betryggende (f.eks. fordi den eksklusionstruede ikke er blevet hørt forinden). Sker dette, kan der tillægges den ekskluderede erstatning for det tab, pågældende måtte have lidt i anledning af den uberettigede eksklusion. Saglig eksklusionsgrund er imidlertid også i den slags foreninger f.eks. kontingentrestance, grov modarbejdelse af foreningsformålet (f.eks. usolidarisk optræden) og medlemmets tilsidesættelse af foreningsvedtægten i øvrigt. Det er ofte en meget vanskelig afgørelse, om medlemmets forhold er så groft, at eksklusion er berettiget.

Medlemmets pligter

Generelle regler

Medlemspligterne kan være opregnet i vedtægterne, der dog sjældent er udtømmende i så henseende. I de fleste tilfælde må det således udledes forudsætningsvis af foreningens formålspapagraf, hvad medlemmerne skal og ikke skal.

Generelt kan siges, at medlemmet skal leve op til formålsbestemmelsen. Endvidere er medlemmet forpligtet til at leve op til de krav, som foreningen med rimelighed stiller, for at den kan fungere rent praktisk. Han skal f.eks. betale det pligtige kontingent, ligesom han – alt efter hvad det er for en forening – må give de oplysninger, foreningen afkræver ham, til statistiske formål, om medlemmets aftaler til anden side eller andet, der har betydning for foreningsvirksomheden. Herudover er det en selvfølge, at han skal følge de forskrifter, der er opstillet til sikring af den interne foreningsdisciplin og gode orden (f.eks. om brug af foreningshuset, opførslen over for andre medlemmer osv.).

Herudover er det umuligt i detaljer at sige på forhånd, hvad et medlems pligter mere konkret er, og noget sikkert herom kan måske heller ikke siges blot ud fra foreningsformålet. I så fald kan der blive tale om, at bestyrelsen eller generalforsamlingen træffer beslutning om, hvordan medlemmerne skal forholde sig, når behovet opstår. Den slags beslutninger skal medlemmerne følge, når blot de er lovligt vedtaget i de respektive organer og er i pagt med foreningsformålet – hvilket i givet fald kan efterprøves af domstolene.

Overholder medlemmet ikke sine pligter, kan han evt. dømmes til at respektere dem. Skylder han kontingent, kan foreningen opnå dom til betaling heraf. Tilsidesættelsen kan imidlertid også, hvis den er væsentlig, medføre eksklusion – se ovenfor – hvilket i de fleste tilfælde er mere praktisk. Men det kan i øvrigt også være, at foreningsvedtægten hjemler helt spe-

cielle konsekvenser af overtrædelser – f.eks. fortabelse af pågældendes anciennitetsbetingede særrettigheder, indskud eller andet, bortfald af understøttelse fra foreningen, suspension af medlemskabet en vis tid eller foreningsbøde. Også vedtægtsmæssigheden af foreningsbeslutninger om den slags sanktioner kan efterprøves af domstolene.

Foreningens ret til at binde medlemmerne (tegningsret)

Meningen med at lave en forening er ofte ikke blot at skabe en ramme for fælles aktiviteter, men også at foreningen skal varetage medlemmernes interesser udadtil i forskellige henseender. Hele ideen med at oprette f.eks. fagforeninger og arbejdsgiverforeninger er netop at sikre en sådan kollektiv interessevaretagelse via foreningen.

Her er det indlysende, at foreningen binder medlemmet inden for den ramme, foreningsformålet tilsiger. Det er imidlertid ikke uden videre let at vide, hvor grænserne går for, hvad foreningen kan binde medlemmerne til.

Afgørende herfor er i første række, hvad vedtægtens udtrykkelige regler siger herom, og hvad foreningsformålet kan bære. Medlemmet er således bundet af de beslutninger, foreningen træffer på hans vegne inden for, hvad vedtægten specifikt hjemler, herunder evt. ud fra de klare forudsætninger, der ligger i foreningsformålet. F.eks. skal medlemmerne i en arbejdsgiver- eller lønmodtagerorganisation respektere de kollektive arbejdsoverenskomster om løn- og arbejdsvilkår, foreningen indgår. Endvidere er et medlem af en sådan faglig organisation bundet af de forlig, foreningen måtte gøre i konkret opståede tvister om pågældendes på overenskomsten støttede krav.

En faglig organisations tegningsret er imidlertid ikke ubegrænset. Det er f.eks. ikke indlysende, at en fagforening egenhændigt uden udtrykkelig hjemmel i vedtægten kan forlige sager om medlemmernes på ansættelseslovgivningen støttede

krav. Hvis medlemmet selv er gået til organisationen for at få bistand, ligger der imidlertid også normalt heri en fuldmagt til organisationen til at forhandle sager af denne art og evt. afslutte dem forligsmæssigt.

Beskyttelsen af mindretal i foreningen (minoritetsbeskyttelsen)

Et særligt problem mht. medlemmernes rettigheder og pligter ligger deri, at en forening i princippet styres via flertalsafgørelser. Der kan derved opstå en risiko for, at flertallet misbruger sin magt på mindretallets bekostning.

Det følger af sagens natur, at mindretallet i de fleste tilfælde må acceptere de demokratiske spilleregler og bøje sig for flertallets afgørelser. Der er imidlertid visse grænser for, hvad et foreningsflertal kantrumfe igennem over for en minoritet – evt. blot et enkelt medlem.

Denne beskyttelse følger af:

- 1) Foreningsvedtægten. En foreningsvedtægt er i princippet en aftale mellem forening og medlem. Et flertal kan derfor ikke uden at ændre vedtægten efter de herom gældende regler tilsidesætte mindretallets på vedtægten støttede rettigheder. Eksempel: Ved udstykningen af nogle parceller var der blevet pålagt grundejerne pligt til at være medlem af en grundejerforening, hvis vedtægtsmæssige formål var at varetage medlemmernes fælles grundejerinteresser, herunder særligt med hensyn til etablering af vand, vej og forsyning af elektricitet, administration af eventuelt fællesanlæg m.v. Generalforsamlingens flertal kunne på denne baggrund ikke gå så vidt, mente retten, som til at beslutte, at foreningen skulle anlægge og drive et tv-fællesanlæg (UfR 1980/306).

En forening kan således ikke på tværs af et mindretal tage nye opgaver op, som falder uden for foreningens naturlige virksomhed, og som lod sig forudse ved formåls-

bestemmelsens formulering, så at man kan sige, at man dengang bevidst fravalgte opgaven. I mangel af udtrykkelig vedtægtsbestemmelse i modsat retning – herunder om hvad kontingentet nøjagtigt er – vil flertallet derimod godt kunne beslutte den almindelige forøgelse af det økonomiske bidrag til foreningen, som måtte være nødvendig for at opretholde de sædvanlige foreningsaktiviteter – herunder beslutte at foretage de moderniseringer, som disse nødvendiggør.

Men hvis et flertal vil beslutte noget, som et mindretal modsætter sig, fordi det er i strid med vedtægten, må denne altså i al fald ændres først – hvilket ofte kræver et større flertal end almindelige foreningsbeslutninger, se om ændringsreglerne i kapitlet “Stiftelse, ændring og opløsning af foreninger”. Der er imidlertid også visse yderste grænser for, hvor langt et flertal kan løse problemet med det modvillige mindretal ved bare at ændre vedtægten. Et flertal kan således ikke uden at gå vejen over foreningens opløsning ændre vedtægten på en måde, som falder helt og aldeles uden for den oprindelige forenings formål. Et mindretal i f.eks. en sejlklub skal således ikke finde sig i, at foreningens flertal ændrer den til at være en golfklub i stedet – så må man nedlægge sejlklubben først.

- 2) Medlemmets af foreningsvedtægten uafhængige krav. Et flertal kan heller ikke bryde ind i rettigheder, medlemmet eller medlemsgruppen har sikret sig uafhængigt af foreningsvedtægten. Hvis medlemmet f.eks. indgår aftale med foreningen, ikke i egenskab af foreningsmedlem, men som privatperson – f.eks. om køb eller salg af fast ejendom eller varer – kan et foreningsflertal naturligvis ikke lovligt vedtage ændringer i denne aftale.
- 3) De ovenfor under stykke 2 nævnte ufravigelige regler gælder i foreninger, som løser offentlige opgaver eller arbejder med væsentlig økonomisk støtte fra det offentlige, samt for-

eninger med tvunget medlemskab, eller hvor medlemskab dog er en velfærdssag. I sådanne foreninger har domstolene, som allerede berørt, bestemt, at der er et "gulv" af rettigheder, der ikke kan underskrides, *uanset* hvad der står i vedtægten, og altså også uanset hvad et foreningsflertal måtte beslutte.

§§

- 4) En flertalsbeslutning kan tilsidesættes efter aftalelovens § 36, hvis den er (ganske) urimelig eller i strid med redelig handlemåde – eller i strid med som det er kaldt i en stadig gældende regel i den flere hundrede år gamle Danske Lov 5-1-2: "Lov og ærbarhed". Derfor vil et foreningsflertal f.eks. ikke kunne tvinge et medlem til at bidrage til ulovlige aktiviteter. Et fagforeningsmedlem kan eksempelvis ikke tvinges til via kontingentet at betale tilskud til overenskomststridige eller på anden vis ulovlige aktioner.

Medlemsrettigheder

Også medlemmets rettigheder afhænger af, hvad foreningsvedtægten bestemmer, herunder af dens forudsætninger.

Et medlemskab i en demokratisk forening indebærer derfor *altid* ret til at øve indflydelse på foreningens ledelse – altså tale- og stemmeret på generalforsamlingen og ret til at lade sig vælge til foreningens kompetente organer. Endvidere har medlemmet krav på at få de oplysninger om foreningens og egne forhold, som er relevante for hans/hendes stillingtagen i så henseende og for varetagelsen af hans egne interesser.

Hvad medlemmet herudover har ret til, afhænger af foreningens art og vedtægts nærmere indretning. Der kan f.eks. være tillagt medlemmerne ret til rabatter, foreningsblad, advokatbistand og anden vejledning samt direkte økonomisk støtte i sager, medlemmet er part i. Visse foreninger er også indrettet direkte med henblik på at yde medlemmerne økonomisk un-

derstøttelse i bestemte situationer – f.eks. fagforeninger i forbindelse med lovlige arbejdskonflikter.

Hvis det ikke er konkret opregnet i vedtægten, hvornår der udløses ret til bistand af den ene eller anden art, er det overladt til foreningsmyndighederne ud fra saglige kriterier at afgøre, hvor langt foreningen skal engagere sig.

Tilsidesætter foreningen sine skyldigheder over for medlemmet, kan pågældende klage på generalforsamlingen. Men i øvrigt har en klar vedtægtsregel om, hvad medlemmets rettigheder er, samme virkning som enhver anden kontrakt. Dette indebærer, at det forurettede medlem kan gå til domstolene og f.eks. opnå dom for, hvad foreningen skal gøre eller betale ham. Endvidere kan medlemmet kræve erstatning, hvis foreningen ved ansvarspådragende forsømmelighed har forvoldt ham tab. Endelig kan han evt. vælge at melde sig ud øjeblikkeligt uden hensyn til en ellers gældende regel om udmeldelsesvarsel – se herom ovenfor om opløsning af medlemskabet.

Hvordan styres en forening?

Nødvendigheden af en styringsordning

Forudsætningen for, at en forening kan fungere, er, at der oprettes foreningsorganer, hvorigennem nødvendige beslutninger kan træffes kollektivt på foreningens vegne, og som rent praktisk kan forvalte foreningen i pagt med foreningsformålet. De nærmere regler herom – altså om styringsordningen – vil fremgå af vedtægten.

Styringsordninger

Grundlæggende kan man i styringsordningen have valgt to forskellige måder at indrette foreningen på: Foreningen kan enten organiseres som oligarkisk (dvs. fåmandsstyret) eller demokratisk (dvs. medlemsstyret).

Oligarkiske og demokratiske foreninger

Oligarkiske foreninger er ikke særligt almindelige, men de findes. Her er den højeste myndighed en kreds, der ikke omfatter alle medlemmerne – typisk en styrelse af størrelse svarende til en normal foreningsbestyrelse. Denne styrelse udgør så at sige foreningen, som medlemmerne så i øvrigt tilslutter sig for at støtte foreningsformålet. Skal styrelsen ændres, besluttet det af styrelsen selv efter de regler, som foreningsvedtægten opstiller – og i mangel af sådanne udtrykkelige regler ved flertalsafgørelse i styrelsen.

De fleste foreninger er imidlertid demokratiske. Her er alle medlemmer på en eller anden måde med til at bestemme. Dette sker via foreningsorganer, hvis indretning hviler på en tradition, der er udsprunget af det praktiske foreningslivs behov.

Den højeste foreningsmyndighed – generalforsamlingen

En demokratisk forening har i princippet en højeste foreningsmyndighed, som alle medlemmer deltager i – typisk kaldet generalforsamlingen. I nogle foreninger tales der dog om en “kongres”, et “landsstævne”, et “landsmøde” eller noget helt fjerde.

Princippet er, at der er en forsamling, hvor alle medlemmer har adgang til at gøre deres indflydelse gældende – altså adgang, taleret (omend med de taletidsbegrænsninger, der om nødvendigt pålægges) og stemmeret.

Den daglige ledelse – bestyrelsen

Sådanne forsamlinger er som regel for uhåndterlige til at kunne administrere foreningens løbende forretninger i det daglige. Normalt bestemmer vedtægterne derfor, at den højeste foreningsmyndighed vælger et mindre organ til at føre trufne beslutninger ud i livet og forestå den daglige ledelse, herunder tegne foreningen udadtil i hverdagen. Oftest benyttes her betegnelsen bestyrelsen, men der tales undertiden også om “forretningsudvalg”, “kammer”, “komité” eller andet.

Repræsentantskaber og lignende organer

Undertiden er der mellem bestyrelse og generalforsamling indskudt et mellemlid, der f.eks. kaldes et “repræsentantskab”, en “hovedbestyrelse” el. lign. Dette er et organ, som består af en større kreds af valgte repræsentanter end bestyrelsen, men mindre end generalforsamlingen, og som har en kompetence, der er videre end bestyrelsens, men snævrere end generalfor-

samlingens. Der kan dog også være oprettet organer med rent rådgivende funktioner på dette mellemniveau.

Sprogbrugen

Man skal passe på med at hæfte sig for meget ved de formelle betegnelser, der bruges om de forskellige foreningsorganer. De anvendes ofte i flæng, hvorfor man altid bør efterse den konkrete vedtægt for at finde ud af, hvilke kompetencer forretningsorganet har i den aktuelle sammenhæng, og hvordan det udpeges.

Begrebet "repræsentantskab" bruges f.eks. undertiden om foreningens højeste myndighed. I meget store foreninger, hvor medlemmerne ikke kan samles på én gang ét sted, kan det således være nødvendigt at indrette et repræsentantskab som højeste myndighed. Denne ordning indebærer, at medlemsindflydelsen kanaliseres gennem nogle færre, af medlemmerne udpegede repræsentanter, som vælges ved en afstemning, f.eks. pr. brev. Om en forsamling af denne art anvendes i øvrigt undertiden også andre udtryk – f.eks. delegeretforsamling eller delegeretmøde.

Urafstemning

I større foreninger kan vejen fra medlem til ledelse altså være lang. Her bestemmer vedtægterne derfor evt., at *visse* afgørelser skal træffes eller bekræftes ved såkaldt urafstemning. Dette indebærer, at *alle* de menige medlemmer skal have forelagt spørgsmålet, typisk på deres hjemadresse til skriftlig stillingtagen eller ved fremmøde på foreningens lokalkontorer.

Om beslutninger i foreninger

Beslutninger i foreningens organer træffes i princippet ved afstemning.

Generelt om beslutning gennem afstemning

Gennemførelsen af en afstemning foregår efter regler, der er nedfældet i vedtægten. Der har imidlertid i supplement hertil sædvanemæssigt udviklet sig visse almindelige principper for, hvordan afstemning foregår, når vedtægten ikke specifikt bestemmer andet:

- I mangel af anden vedtægtsregel er det flertallet, der er afgørende.
- I mangel af anden regel er det kun de positivt afgivne stemmer, der tæller. Blanke stemmer betragtes altså som ikke-afgivet – bortset fra at de tælles med i det antal medlemmer, der evt. efter vedtægten *skal* være til stede og deltage i afstemningen, for at den er gyldig.
- I mangel af anden vedtægtsregel er et simpelt flertal nok – altså én stemme over halvdelen. Et særligt stort – altså kvalificeret – flertal kan således kun kræves, såfremt det udtrykkeligt står i vedtægterne.
- I mangel af anden vedtægtsregel sker afstemningen blandt de fremmødte.
- I mangel af anden vedtægtsregel tæller både de tilstedeværendes stemmer og stemmer afgivet ved fuldmagter – forudsat fuldmagtsgiverne må formodes at have kunnet overskue det, der skal stemmes om.

Undertiden bestemmer vedtægten også, hvordan stemmerne skal afgives (f.eks. skriftligt) og tælles op (f.eks. af en uvildig revisor). I mangel heraf er det dirigenten/mødeformanden, der tager stilling til afstemningens indretning og optællingsformen.

De mest almindelige afstemningsmetoder er følgende:

- I forsamlinger kan det ofte umiddelbart konstateres, at der er enighed (konsensus, ved valg ofte kaldet fredsvalg), idet

ingen reagerer på dirigentens/mødelederens opfordring til at fremkomme med andre forslag. Herefter kan en formel afstemning undlades.

- Ellers kan der – hvis deltagerne alle har samme stemmewægt, og uvedkommende ikke er til stede – foretages afstemning ved håndsoprækning.
- Mere sikker er en afstemning efter navneopråb eller optælling ved at tælle de stemmeberettigede, når de passerer et eller flere kontrolpunkter (f.eks. ét punkt for ja-stemmer og ét for nej-stemmer).
- Endelig kan dirigenten beslutte skriftlig afstemning. Herved kan et krav om hemmeligholdelse opfyldes. Men til gengæld skal man jo altså huske på forhånd at sørge for, at der er stemmesedler til rådighed.

Særligt om valg

Ved valg til foreningsposter er forholdene lidt specielle. Her må dirigenten i første omgang sørge for at sikre, at betingelserne for de foreslåede kandidaters valgbarhed er opfyldt, og at kandidatforslagene kommer fra medlemmer af foreningen. I mangel af anden udtrykkelig regel i vedtægten kan kandidatforslag imidlertid fremsættes på stedet, og de foreslåede skal principielt ligestilles ved afstemningen.

Om selve valghandlingen kan vedtægten indeholde særlige regler. F.eks. kan der være hjemlet valg efter forholdstal, således at posterne besættes efter forskellige interessegrubbers relative vægt i foreningen. Der kan også være hjemlet såkaldt listevalg, hvor der skal stemmes på en liste omfattende flere personer under ét. I mangel af hjemmel i vedtægten for en sådan særordning sker valg imidlertid i princippet enkeltvis og ved almindelig flertalsafgørelse.

Hvis der opstilles flere kandidater til samme post, må dirigenten bestemme afstemningsordningen under hensyn til, at det drejer sig om at få udkrystalliseret det krævede flertals vil-

je. Er der kun to kandidater, må der derfor i mangel af anden vedtægtsregel stemmes om dem på én gang, og den, der får flest stemmer, er herefter valgt. Er der mere end to kandidater, er det væsentligt, at dirigenten på forhånd tydeliggør afstemningsmetoden for deltagerne – herunder om der kræves absolut majoritet (altså flertal for en bestemt kandidat) eller relativ majoritet (altså at kandidaten får flere stemmer end andre og derfor enten betragtes som valgt straks eller går videre i en ny valgrunde, hvor de kandidater, der opnår færrest stemmer, efterhånden udelukkes). Ved afstemning under ét om besættelse af flere poster, hvor der er kandidater i “overskud”, må der i mangel af anden vedtægtsmæssig regel afgives et antal stemmer svarende til antallet af ledige poster, således at hver stemmeberettiget kun afgiver én stemme på hver kandidat.

Indeholder en afgivet stemmeseddel ved valg flere navne, end den må, bliver den ugyldig. Derimod kan den godt indeholde færre navne. Selv om alle stemmerne på én stemmeseddel er sat ved ét navn, anses endvidere kun én stemme at være afgivet på denne.

Ved stemmelighed antages det sædvanemæssigt, at lodtrækning må finde sted. Taberen her må så rykke ned til næste placering.

Særligt om vedtagelser

Afgørende ved afstemninger om forslag til beslutning (altså til en vedtagelse) er at få klarlagt, om der er flertal for noget, der bryder med status quo (altså det hidtil gældende).

Problemet kan være, at der måske kommer flere forslag inden for samme emnekreds. I så fald må man starte med at stemme om det mest vidtgående forslag først, idet et flertal herfor jo vil overflødigsgøre de øvrige forslag. Er der ikke flertal, må der stemmes om de mindre vidtgående forslag i rækkefølge, indtil et resultat er fundet.

Endvidere må der naturligvis stemmes om anliggender, der

har betydning for andre forhold, der skal stemmes om, inden disse andre forhold kommer til afstemning.

Opstår der stemmelighed, er der *ikke* vedtaget noget, medmindre det er foreskrevet, at én bestemt af stemmerne gør udsagnet.

Direktion m.v.

Hvis foreningen er meget stor og professionel, kan den daglige ledelse i øvrigt være overgivet til en ansat stab, altså en direktion, forretningsfører el. lign., der så også evt. har ansatte medarbejdere til rådighed i arbejdet. Er dette tilfældet, er det ikke god skik, at bestyrelsesmedlemmer løbende blander sig i den daglige administration.

Revision

Foreninger, der falder under lov om fonde og visse foreninger – se herom i kapitlet “Foreningens juridiske grundlag” – er regnskabspligtige efter denne lov og *skal* udpege revisorer. Det samme gælder politiske partier, der har været opstillet til det senest afholdte valg til Folketinget eller Europa-Parlamentet – se herom i lov om bidrag til politiske partier og om disses regnskaber. Andre foreninger derimod er sådan set ikke forpligtet i så henseende, ud over hvad deres egne vedtægter bestemmer. Oftest kræver vedtægten dog, at der vælges en revisor.

Selv om vedtægten imidlertid ikke hjemler en særlig revision, skal foreningsbestyrelsen sørge for at lave et regnskab, der er gennemsigtigt for medlemmerne – det ligger så at sige i en bestyrelses almindelige opgave. Det er også mest almindeligt, at foreningens højeste myndighed vælger en revision, uanset om vedtægten formelt kræver det eller ej.

Valg af revisor

Selv uden hjemmel i vedtægterne herfor kan generalforsamlingen således ved simpel stemmeflerhed vælge en eller flere revisorer til at føre kontrol med bestyrelsens økonomiske transaktioner. Revisor bør dog ikke selv være medlem af den bestyrelse, der skal kontrolleres.

Valget kan for så vidt godt ske for ubestemt tid. I mangel af en særlig vedtægtsregel om valgperiodens længde må mandatat imidlertid forudsættes at løbe til næste ordinære generalforsamling. Men en generalforsamling kan til enhver tid afsætte revisorerne.

Revisors kvalifikationer

Den funktion, en valgt revisor udfylder, kræver regnskabskyn-dighed. I de foreninger, der falder under lov om fonde og visse foreninger, *skal* mindst én af revisorerne derfor være statsautoriseret eller registreret, såfremt aktiverne i det forudgående regnskabsår overstiger tre millioner kr. I andre foreningsforhold kan der derimod ikke uden hjemmel i vedtægterne stilles krav af den art til revisor.

Ofte er revisor i almindelige foreninger da også et almindeligt medlem. Hvis arbejdet er mere krævende, udpeges dog evt. udefra kommende regnskabskyndige. I almindelighed er det ønskeligt, at de valgte har i al fald en vis regnskabsmæssig indsigt. Manglende indblik i almindelig regnskabsføring fritager nemlig ikke en revisor for erstatningsansvar, hvis han laver fejl.

Revisors opgaver

Revisorerne er medlemmernes tillidsmænd over for den daglige ledelse og som sådanne uafhængige af instruktioner fra bestyrelsen.

Deres opgave er at granske regnskabets rigtighed i overensstemmelse med, hvad god revisionsskik tilsiger, for at finde

eventuelle fejl og forsømmelser – og eventuelt gennem vejledning at medvirke til, at sådanne helt undgås.

Revisionen skal altså sikre, at regnskabet giver et retvisende billede. Herunder skal revisorerne se efter, at regnskabsmaterialet er autentisk og fyldestgørende, dvs. at regnskabsbøgerne er rigtigt ført og i overensstemmelse med de foreliggende bilag, samt at opgivne beholdninger og aktiver er til stede (og realistisk værdiansat). Til brug for dette arbejde kan revisionen forlange alle nødvendige oplysninger fra bestyrelsen og alt relevant materiale.

Derimod er det ikke almindeligt, at revisionen kontrollerer, at bestyrelsens dispositioner er politisk forsvarlige og vedtægtsmæssigt i orden (såkaldt "kritisk" revision). Der er imidlertid intet til hinder for, at generalforsamlingen vedtager at lade en kritisk revision supplere den almindelige. Har en bestyrelse handlet på en måde, der kan være straf- eller erstatningspådragende, må i øvrigt også en almindelig revisor, som opdager det under sit arbejde, gøre opmærksom herpå.

Revisionen kan være løbende, eller den kan finde sted én gang om året forud for generalforsamlingen.

Revisors redskaber

Ved underskrift på regnskabet markerer revisor normalt, at dette er fundet i orden. Revisor har imidlertid mulighed for at gøre anmærkninger til det af bestyrelsen fremlagte regnskab. Undertiden vil arbejdet også ende med en egentlig revisionsberetning, der kan fremlægges på selve generalforsamlingen i tilknytning til regnskabet eller gøres tilgængelig for medlemmerne forinden denne. Under alle omstændigheder må resultatet af revisionens arbejde videregives til medlemmerne på en måde, der giver generalforsamlingen en fair mulighed for at tage stilling til, hvorvidt der kan meddeles bestyrelsen ansvarsfrihed ("discharge").

Revisor(erne) har i øvrigt møderet på generalforsamlingen, uanset de ikke er medlemmer af foreningen.

Generalforsamlinger

Generalforsamlingens etablering – indkaldelsen

Den overordnede ledetråd for, hvordan den højeste foreningsmyndighed – som vi her kalder generalforsamlingen – skal fungere, er som sagt forsøget på at udkrystallisere medlemsviljen på forsvarlig vis.

De fleste foreningsvedtægter indeholder regler om afholdelsen af generalforsamlinger, herunder om det ordinære tidspunkt for samme. Der er også oftest hjemlet bestyrelsen ret til at kunne indkalde til en ekstraordinær generalforsamling, hvis særlige grunde gør det påkrævet. Eventuelt bestemmes, at der *skal* foretages en sådan ekstraordinær indkaldelse, såfremt en vis del af medlemmerne skriftligt kræver det, med angivelse af dagsorden. På samme måde foreskriver vedtægten evt. mødestedet og som oftest også indkaldelsesvarsel og indkaldelsens nærmere indhold, samt hvordan indkaldelsen skal offentliggøres for medlemmerne (f.eks. ved særskilt brev til dem eller ved oplysning i medlemsbladet). Det kan også være bestemt, at der samtidig skal indkaldes eventuelle forslag fra medlemmerne, og hvordan sådanne forslag skal behandles.

Reglerne skal overholdes strengt. Tilsidesættes de, kan forsamlingen således ikke rette op på forsømmelsen. I en konkret sag var generalforsamlingen eksempelvis ikke blevet indkaldt med vedtægtsmæssigt varsel, og man havde så søgt at reparere herpå ved at lade forsamlingen vedtage at anerkende indkal-

delsen som lovlig. Beslutningen herom tilsidesattes imidlertid af dommeren under den efterfølgende retssag – generalforsamlingen var og blev ulovlig (UfR 1912/855).

Undlader bestyrelsen at indkalde, som den skal efter vedtægten, kan den evt. sagsøges og dømmes til at indkalde. Dette er selvsagt noget upraktisk i en akut situation. I særlige tilfælde kan enkelte bestyrelsesmedlemmer derfor også indkalde til generalforsamling. Betingelsen er dog, at bestyrelsens flertal har været klart forsømmeligt, eller at foreningen risikerer at lide en ikke uvæsentlig skade eller afbræk, hvis ikke indkaldelsen foretages her og nu.

Hvis vedtægten *ikke* giver fyldestgørende anvisninger om afholdelse af generalforsamling, og der savnes en fast foreningspraksis i så henseende, må man bruge den ordning, som har almen foreningsretlig hævd. Almindeligvis kan medlemmerne derfor regne med at blive indkaldt til ordinær generalforsamling én gang årligt, nemlig når regnskabet er afsluttet.

Ekstraordinær generalforsamling kan efter sædvanemæssige foreningsretlige regler også altid indkaldes efter bestyrelsens skøn – og *skal* indkaldes, såfremt der foreligger problemer til afgørelse, som falder uden for bestyrelsens kompetence, og som ikke tåler opsættelse til førstkommende ordinære generalforsamling. Endvidere bør indkaldelsen ske med et varsel, der er rimeligt langt, og mødestedet og -tidspunktet skal stå klart for de indkaldte (og være realistisk nok til, at de rent praktisk har mulighed for at møde op).

Alle medlemmer skal principielt indkaldes, samt eventuelle bestyrelsesmedlemmer uden for medlemskredsen og revisorer.

Uden særlig hjemmel i vedtægten kan det formentlig ikke kræves, at indkaldelsen vedlægges en detaljeret dagsorden. Men medlemmer, hvis individuelle rettigheder vil blive berørt af beslutninger på den indvarslede generalforsamling, skal have særskilt underretning om, hvad der forestår. Ligeledes må i al fald mødets art og overordnede formål fremgå. Skal der

behandles anliggender, som ligger uden for det sædvanligt forventelige, må de også være konkretiseret, og nødvendigt materiale må evt. være medsendt eller gjort tilgængeligt for eftersyn hos foreningen – evt. på dennes hjemmeside. Skal der foretages valg, kan det også være praktisk, at det angives i indkaldelsen, mellem hvem der skal vælges, hvorfor og for hvor lang tid.

Husk i al fald følgende forud for ordinære generalforsamlinger:

- Hvornår skal der *senest* indkaldes? Tjek vedtægten.
- Skal de enkelte dagsordenspunkter nævnes i indkaldelsen? Tjek igen vedtægten.
- Hvordan skal indkaldelsen offentliggøres for medlemmerne? Også dette vil normalt fremgå af vedtægterne.
- Skal der behandles usædvanlige emner? Det bør i givet fald fremgå af indkaldelsen.
- Er der indkommet forslag? De skal så sendes ud sammen med indkaldelsen, hvis vedtægten kræver det, eller hvis emnet ligger uden for, hvad der kan rummes inden for de almindelige dagsordenspunkter.
- Hvem skal være 1) dirigent, 2) referent og 3) hvem skal opstilles til hvilke bestyrelsesposter samt 4) revisionen?
- Hvad skal beretningen over det forløbne år gå ud på?
- Er regnskabet klart og underskrevet af bestyrelsen og revisor?
- Hvad skal der siges om bestyrelsens planer for det kommende år? Alt, hvad der skal foretages, og som falder uden for en sædvanlig, løbende forretningsførelse, skal godkendes af generalforsamlingen (og beslutningen herom indføres i referatet).
- Hvad skal kontingentet være herudfra?

Når først mødet er (lovligt) indkaldt, kan det normalt ikke aflyses igen. Noget andet er, at den indkaldte forsamling kan vedtage at udskyde forhandlingerne til en ny (lovligt varslet) generalforsamling.

Tilsvarende kan en udsendt indkaldelse kun ændres inden for rammerne af, hvad den oprindeligt udsendte tillader. Der kan således ikke uden gældende indkaldelsesvarsel puttes ekstra og i henhold til den oprindelige indkaldelse uforudseelige dagsordenpunkter ind senere.

Et medlem kan altid kræve et særligt, men dog for foreningen relevant emne behandlet på generalforsamlingen, hvis blot den pågældende anmoder herom i så god tid, at det kan nå at komme med på dagsordenen for mødet. Medlemmet må imidlertid konkretisere sig. F.eks. foreslog en række medlemmer af Dansk Forfatterforening engang indkaldelse til ekstraordinær generalforsamling med angivelse af følgende dagsorden: "Henvendelse til Undervisningsministeriet" og "Eventuelt". Retten mente her, at en begæring om indkaldelse til ekstraordinær generalforsamling på en forståelig måde skal redegøre for, hvilket eller hvilke emner der ønskes behandlet, og at den nævnte dagsorden *ikke* levede op til dette krav. Bestyrelsen kunne følgelig nægte at efterkomme begæringen om indkaldelse til generalforsamling (UfR 1942/403).

Tilstedeværelse på mødet

Ret til at være til stede på generalforsamlingen har medlemmerne (se dog om nye sådanne nedenfor). I mangel af anden sædvane for anden ordning har udenforstående – journalister, gæster og andre tilhørere – også denne ret, som forsamlingen måtte tillade. Beslutningen herom ligger således uden for dirigentens beføjelser.

Medlemsrettighederne på mødet

Medlemsrettigheder på mødet har kun de, der har indmeldt sig så betids, at sædvanlig prøvelse af optagelsesbegæringens berettigelse har kunnet gennemføres på betryggende vis.

Med dette – lille – forbehold har alle medlemmer adgang til at *overvære* generalforsamlingen. Ligeledes har de adgang til at ytre sig (med de gældende taletidsbegrænsninger, og indtil dirigenten fastslår, at emnet er udtømt), samt til at kræve oplysninger vedrørende foreningens forhold.

Endelig har medlemmet ret til at fremsætte forslag (nærmere herom nedenfor) og til at deltage i afstemningerne, medmindre hans eller hendes uvedkommende personlige interesser i sagen er klart i modstrid med foreningens. Noget sådant kan f.eks. komme på tale, hvis beslutningen angår indgåelse af kontrakter mellem foreningen og medlemmet, eller hvis medlemmet er bestyrelsesmedlem, og der er tale om at indlede en ansvarssag mod ham eller hende for overtrædelse af bestyrelsens pligter. Et medlem kan derimod godt deltage i en afstemning om sin egen eksklusion. Der kan ikke uden hjemmel i vedtægten stemmes pr. brev på en generalforsamling.

For mindreårige medlemmer må forældremyndighedens indehaver – alt efter omstændighederne – træffe bestemmelse. Er der en økonomisk hæftelse inde i billedet, må værgen træde ind i overensstemmelse med værgemålslovens almindelige regler. For børn og unge ligger disse hverv hos forældrene, der derfor evt. må inddrages.

Hvorvidt medlemsrettighederne på mødet kan udøves gennem fuldmagt uden særlig vedtægtsmæssig hjemmel herfor, afhænger af foreningsforholdets nærmere karakter og af den konkrete sag. Afgørende vil være, om fuldmagten er givet til en person, der opfylder de kvalifikationsbetingelser, som foreningen med rimelighed kan sætte (typisk et andet medlem). Det vil også spille en rolle, om fuldmagten angår et på forhånd så

Mindre-
årige med-
lemmer

tilpas konkretiseret afstemningstema, at det medlem, der har givet fuldmagten, selv har kunnet vurdere sagens substans og indrette fuldmægtigens mandat i overensstemmelse hermed.

Afgørende er således, om fuldmægtigen vil kunne varetage såvel fuldmagtsgiverens egne som foreningens kollektive interesser betryggende. I en konkret sag sagde retten f.eks., at det uanset vedtægtens tavshed om, hvorvidt der kunne stemmes ved fuldmagt, var berettiget at afgive stemme på den måde i et tilfælde, hvor det drejede sig om at tage stilling til et enkelt spørgsmål, hvorom foreningsdeltagerne i forvejen var underrettede (UfR 1957/541).

På mødet kan et medlem endvidere altid fremsætte forslag om generalforsamlingens formelle afvikling og om resolutioner (tilkendegivelser, der ikke er bindende) inden for foreningens virkefelt. Medlemmet kan også fremsætte forslag relateret til de emner, forsamlingen er sat til at behandle. Endvidere vil der – på de relevante tidspunkter under mødet – kunne fremsættes forslag til bestyrelsens eller enkelte bestyrelsesmedlemmers afgang til fordel for personer angivet af forslagsstilleren.

Ændringsforslag kan altid stilles inden for rammen af et af medlemmet selv eller andre oprindeligt, lovligt fremsat forslag.

En forslagsstiller kan tilbagekalde sit forslag – men enhver anden deltager i forsamlingen kan så gøre forslaget til sit eget, hvorefter det alligevel må behandles.

Et forkastet forslag kan ikke mere bringes op på samme generalforsamling, men kan genfremsættes til en senere.

Det er dirigenten, der bestemmer, hvordan forslag procedurermæssigt skal behandles på mødet.

Hvis medlemsrettigheder tilsidesættes, og fejlen har haft reel betydning for generalforsamlingens beslutninger, risikerer man, at disse er ugyldige.

Den formelle beslutningstagen

En lovligt indkaldt generalforsamling vil være *beslutningsdygtig uanset antallet af fremmødte*, medmindre vedtægterne hjemler en anden ordning. Undertiden foreskrives imidlertid i disse, at bestemte beslutninger skal bekræftes af to på hinanden følgende generalforsamlinger (som der så skal være en rimelig tidsmæssig afstand imellem), og/eller at der skal være en særlig fremmødeprocent.

I mangel af vedtægtsregler i anden retning vil hver deltager have én stemme. I foreninger bestående af juridiske personer kendes dog afstemningsordninger, der lader stemmewægten afhænge af den repræsenteredes tyngde. Undertiden kræver vedtægterne også en vis kortere anciennitet, førend stemmeret opnås.

Trufne generalforsamlingsbeslutninger kan omgøres af generalforsamlingen efter samme retningslinjer som dem, der gælder for beslutningens vedtagelse. Hvis medlemmer har forladt mødet – i forvisning om at anliggendet nu er udtømt – kan beslutningen imidlertid ikke bringes op på ny.

Se i øvrigt kapitlet "Hvordan styres en forening" om, hvordan der træffes beslutninger i foreninger.

De enkelte dagsordenspunkter

Hvem bestemmer dagsordenens indhold?

Ofte er dagsordenpunkterne for den ordinære generalforsamling fastsat i vedtægterne. I andre tilfælde bestemmer bestyrelsen dagsordenens indhold. Den skal dog huske at medtage de forslag, der måtte være indkommet fra medlemmerne.

Helt afgørende er det, at den dagsorden, der udsendes på forhånd, er så klar og tydelig, at medlemmerne kan se, hvad der kommer op. Sager, der ikke enten sædvanemæssigt be-

handles – f.eks. valg af bestyrelse – eller som er optaget i en på forhånd udsendt dagsorden, eller som dog har en indlysende sammenhæng med et heri optaget punkt, kan således kun drøftes helt uforpligtende.

En dagsorden kan f.eks. se således ud:

INDKALDELSE

til generalforsamling i ... [forening] ...

Foreningen afholder ordinær generalforsamling ...dag den ../.. 20.. kl. ... i ... [sted] ... med følgende dagsorden:

1. Valg af dirigent og referent
2. Formandens beretning
3. Fremlæggelse af årsregnskabet til godkendelse
4. Fremlæggelse og drøftelse af foreningens virksomhed i det kommende år, af budget for det nye regnskabsår og fastsættelse af kontingent
5. Valg af medlemmer til bestyrelsen
6. Valg af revisor
7. Forslag (ud over ovennævnte punkter): ...
8. Særlige forhold ... [eksklusioner, vedtægtsændringer m.v.].
9. Eventuelt

Forslag, der ønskes fremmet til afstemning uden for de nævnte dagsordenspunkter, må være bestyrelsen i hænde senest den ../.. 20.. .

Medlemskort skal forevises ved indgangen. Tilmelding til generalforsamlingen finder sted skriftligt til sekretariatet inden ../.. 20.. .
... [sted] ... den ../.. 20..

På bestyrelsens vegne: ...

Formand .../ sekretær ...

Beretningen

Det er almindeligt, at bestyrelsen på den ordinære generalforsamling aflægger en beretning, dvs. redegør for begivenhederne og bestyrelsens aktivitet siden sidste generalforsamling.

Ofte vil forsamlingen stemme om denne beretning. Hvad der allerede er sket, kan imidlertid ikke gøres om. Men i afstemningsresultatet kan naturligvis ligge en tilkendegivelse af, at generalforsamlingen ikke vil gøre ansvar gældende over for bestyrelsen, og at denne efter generalforsamlingens mening ikke har disponeret uden for sine vedtægtsmæssige beføjelser. "Godkendes" beretningen derimod ikke, kan heri ligge, at forsamlingen udtrykker sin misbilligelse af den måde, på hvilken bestyrelsen har forvaltet sit pund. Det vil så være op til bestyrelsen at gøre op med sig selv, hvorvidt man agter at følge forsamlingens ønsker om en eventuel anden politik, eller om man vil trække sig tilbage under punktet "valg af bestyrelse".

Når det trækker op til forkastelse af beretningen, er det derfor meget afgørende, at dirigenten gennem udformning af de rette afstemningstemaer får klargjort for forsamlingen, hvad det overhovedet er, der stemmes om.

Regnskab, budget og kontingent

Ligeledes skal foreningens regnskab lægges frem på den ordinære generalforsamling – underskrevet af bestyrelsen og påtegnet af revisor.

Også regnskabet stemmes der som regel om. En godkendelse af det indebærer, at forsamlingen anerkender, at det er rigtigt aflagt (f.eks. at det indeholder de relevante poster). En vedtagelse om såkaldt *decharge* indebærer, at der ikke vil blive gjort ansvar gældende over for bestyrelsen. En sådan tilkendegivelse binder dog selvfølgelig kun under betingelse af, at bestyrelsen intet har stukket under stolen.

Nægtes godkendelse af regnskabet, afhænger det af de konkrete forhold, hvad følgen skal være. Evt. må en sådan under-

kendelse betragtes som et mistillidsvotum, der får betydning for valg af ny bestyrelse. Men der kan også være tale om, at regnskabet blot må gøres om og opgørelsesfejl rettes.

Ofte vil der i tilknytning til regnskabets aflæggelse blive forelagt et forslag til budget og kontingent for den kommende periode. Gennemgangen heraf bør indledes med et oplæg til, hvad der tænkes foretaget i denne, og hvad pengene altså skal bruges til.

Valg

Endvidere vil generalforsamlingen foretage de nødvendige valg af bestyrelse (og suppleanter) samt af revisor samt – hvis vedtægten også lægger dette i generalforsamlingens hånd – specifikt af formand, næstformand og kasserer.

I mangel af anden vedtægtsregel behøver kandidatforslag ikke være udsendt på forhånd – omend en sådan udsendelse er praktisk.

Dirigenten må naturligvis gøre det klart for forsamlingen, hvem valget står om, for hvilken periode valget finder sted, m.v. Han bør også give plads for, at forsamlingen kan få en redegørelse for begrundelsen for opstillingen af de forskellige alternativer. Herunder bør sikres plads til, at de foreslåede kan redegøre for, hvad de vil bruge deres bestyrelsesposter til (altså for deres program). Hvis dette er fælles under et formandsemnes ledelse, bør den pågældende redegøre samlet herfor, hvis dette ikke allerede er sket tidligere på mødet.

Dirigenten må i øvrigt ikke lade en bestyrelse afsætte ved en afstemning, uden at der indsættes en ny bestyrelse i stedet.

Undertiden går der under valghandlingen kludder i de enkelte udpegninger, f.eks. fordi en allerede valgt pludselig ikke vil acceptere at sidde sammen med en, der er udpeget senere under valghandlingen. I så fald kan løsningen være den, at dirigenten "rydder bordet", altså starter forfra og åbner op for nyt valg til hver enkelt bestyrelsespost, der efter vedtægten skal besættes – hver gang med angivelse af, hvilken post der nu be-

sættes, og med hvilken valgperiode. Vides det på forhånd, at de opstillede har sådanne reservationer, kan løsningen også være at stemme om alle bestyrelsesposter under ét. Dirigenten må imidlertid så først have afsøgt, om der er indsigelser mod enkelte af de opstillede.

Et valg gælder fra det tidspunkt, forsamlingen beslutter – i mangel af anden bestemmelse formodningsvis fra generalforsamlingens afslutning.

“Eventuelt”

Endelig opereres der gerne med et punkt, der hedder “Eventuelt”. Her er der mulighed for at drøfte spørgsmål uden for dagsordenen, fremlægge synspunkter og oplysninger osv.

Der kan ikke under dette punkt træffes beslutninger, der binder fraværende.

Grænserne for generalforsamlingens kompetence

Generalforsamlingen er som sagt foreningens højeste myndighed (medmindre der er en vedtægtsregel om urafstemning).

Denne myndighed kan udnyttes til – i overensstemmelse med vedtægten – at træffe beslutning i *alle* foreningens anliggender, det være sig om mere principielle spørgsmål eller om konkrete sager. Generalforsamlingen har således som udgangspunkt også kompetence til at give instrukser til andre foreningsorganer og til at omgøre deres beslutninger. Er et bestemt anliggende ved vedtægten henlagt til et særligt organ, kan generalforsamlingen dog ikke uden vedtægtsændring tiltage sig retten til at træffe beslutning på dette organs område.

Forsamlingen kan i mangel af anden regel i vedtægterne udøve sin myndighed, uanset hvor mange der er mødt frem, og uanset om mødet er ordinært eller ekstraordinært.

Men beslutningen skal respektere de vedtægtsmæssige procedureregler for, hvordan beslutningerne skal træffes, samt vedtægtens regler om ret og pligt i foreningsforholdet i øvrigt. Disse regler kan således ikke tilsidesættes, uden at vedtægten ændres først. For de foreninger, i hvilke der gælder ufravigelige foreningsretlige regler, skal disse også respekteres – se herom i kapitlet “Foreningens juridiske grundlag”.

Dagsordenens betydning

Desuden spiller dagsordenen en afgørende rolle. Medlemmerne skal således have lejlighed til at forberede sig på det, der skal tages stilling til på generalforsamlingen. Derfor kan der ikke træffes beslutning om andet end sådanne ting, som efter vedtægten og den udsendte dagsorden er forudseelige generalforsamlingsemner. Et medlem skal således have mulighed for at vælge helt at blive væk, fordi han ud fra dagsordenen har ret til at mene, at der intet kommer op, som interesserer ham. Forsamlingen kan derfor ikke lovligt træffe beslutninger, der overskrider dagsordenen, herunder om forhold der er helt uforudseelige ud fra denne.

Det kan undertiden være svært at afgøre, hvad der er tilstrækkeligt forudseeligt til, at generalforsamlingen kan træffe beslutning i anliggendet. I en konkret sag bestemte en grundejerforenings vedtægter f.eks., at forslag, som ønskedes behandlet på generalforsamlingen, skulle være formanden i hænde senest otte dage før denne. Forud for en ordinær generalforsamling udsendte foreningen nu en dagsorden, som bl.a. omfattede “indkomne forslag” uden nærmere specifikation. Retten mente her, at generalforsamlingen kunne realitetsbehandle og stemme om et i øvrigt rettidigt indleveret forslag angående omlægning af trafikken på to af foreningens private veje. Dommerens begrundelse var, at medlemmerne efter vedtægtens indretning måtte være forberedt på, at der også *efter* indkaldelsen kunne være indkommet forslag til behandling,

samt at medlemmerne jo kunne sikre sig oplysning om disse efter 8-dagesfristens udløb ved henvendelse til formanden (UfR 1980/821).

Det forholdt sig omvendt i en anden sag: På en generalforsamling i Landsforeningen Forebyggende Børneværn vedtoges en ændring af foreningens vedtægter, hvorefter det bestyrelsesmedlem, som de deltagende institutioner bemyndigede til at afgive stemme på generalforsamlingen, ikke mere måtte være medarbejder ved en af institutionerne under Landsforeningen eller medlem af en af de dertil knyttede personaleorganisationer. Den udsendte dagsorden havde imidlertid blot angivet, at der skulle behandles indkomne forslag. Vedtægtsændringen ansås her for at være så væsentlig for medlemmerne, at den kun gyldigt kunne besluttet på en generalforsamling, såfremt det ved optagelse på en med behørigt varsel udsendt dagsorden var bragt til medlemmernes kundskab, at der var en vedtægtsændring på dagsordenen. Den omstændighed, at vedtægterne var tavse i så henseende, ansås ikke at udelukke et sådant krav. Den udsendte dagsorden fyldestgjorde *ikke* kravet, mente retten, og der ansås heller ikke at være nogen foreningssædvane i den pågældende forening, som kunne føre til et andet resultat. Vedtægtsændringen var derfor ugyldig (UfR 1967/740).

Dirigenthvervet

Valg og afsættelse

Til at forestå den formelle ledelse af generalforsamlingshandlingen udpeger forsamlingen normalt en forhandlingsleder – en “dirigent”. Det sker efter de almindelige regler om valg – se kapitlet “Hvordan styres en forening?”. Denne indledende valghandling står (bestyrelses)formanden for.

Forsamlingen kan sådan set til enhver tid afsætte dirigenten

og vælge en ny. Alle lovlige deltagere i forsamlingen vil således kunne foreslå noget sådant, og et – motiveret – forslag af denne art skal så straks sættes under afstemning. Afsættes dirigenten, må (bestyrelses)formanden sørge for, at der vælges en ny.

Kvalifikationer og habilitet

Dirigenten er tillidsmand for *alle* foreningsmedlemmerne. I denne egenskab er han en slags første instans-dommer vedrørende alle opståede procedurespørgsmål under forhandlingerne. Det er derfor vigtigt, at der ikke bare vælges en “vennernes ven” eller en, der forstår at underholde. Der er brug for en person med den størst mulige viden om foreningsretlige forhold, kendskab til den konkrete foreningsvedtægt samt ansvarsfølelse og konduite.

Dirigenten bør endvidere optræde rimeligt neutralt – også selv om han selv er medlem og i den egenskab har sin egen mening. Er han medlem, har han dog både taleret og stemmeret. En dirigent uden for medlemskredsen har derimod ikke taleret som deltager i debatten og naturligvis heller ingen ret til at stemme.

Pligter

Dirigenten står for den praktiske afvikling af mødet og har ansvaret for, at formalia overholdes. Det er således hans pligt at tilrettelægge dagsordenens praktiske afvikling og at virke som ordstyrer inden for rammerne af vedtægterne, indkaldelsen og gældende ufravigelige foreningsretlige regler samt sikre ordentlig gennemførelse af afstemninger.

Herunder skal han sikre, at:

- Mødet er indkaldt med tilstrækkeligt varsel af rette vedkommende.
- Indkaldelsen er bekendtgjort/udsendt korrekt.

- Indkaldelsen indeholder en tilstrækkeligt præcis angivelse af mødeformålet og af mødested og -tid.
- Mødet i øvrigt er beslutningsdygtigt (f.eks. hvis vedtægten opstiller krav mht. mindste antal fremmødte).
- Materiale til drøftelse er behørigt bilagt.
- Regnskabet er underskrevet.
- Eventuelle fuldmagter til de fremmødte er gyldige.
- Inhabile medlemmer ikke stemmer.
- At det i det hele fremgår klart på selve mødet, hvad der foregår (f.eks. hvornår man overgår til en ny sag på dagsordenen), og hvad der besluttet (f.eks. ved at oplæse valgresultater og beslutninger).
- At det senere kan eftervises, hvad der er sket – i det mindste ved egne notater. Oftest er der praksis for udfærdigelse af et skriftligt beslutningsreferat eller måske endog et udførligt referat. I så fald påhviler det dirigenten at sikre, at dette referat eller en protokol føres, og at underskrive det (til sikring af, at den er i overensstemmelse med, hvad der faktisk er sket på mødet). Han må herunder efter behov sørge for at få noteret grundlaget for eventuelle uenigheder, som der er taget stilling til på mødet, og for dirigentens egne beslutninger i opståede procedurespørgsmål o.l. Undertiden er det generalforsamlingen, der vælger referenten. Men denne fungerer under alle omstændigheder under dirigentens ansvar.
- At god tone respekteres.

I den udstrækning, praktiske grunde nødvendiggør det, inddrager dirigenten den fornødne medhjælp (f.eks. til optællinger, registrering af stemmer o.l.).

Kompetence

Dirigenten afgør som sagt alle formelle spørgsmål om mødets afvikling og beslutningsprocessen på det. Han skal dog give

indlæg vedrørende proceduren for den måde, mødet afvikles på, forrang for alle andre punkter og talerindlæg.

Til brug herfor ligger det i hans hånd på stedet at fortolke vedtægten, dagsordenen og fremsatte forslag. Således er det ham, der afgør tvivl om forsamlingens kompetence, indkaldelsens og mødets lovlighed og om beslutningsdygtigheden, om taleret, stemmeretsforhold, adgangen til at stemme ved fuldmagt, afstemningsmetoden, rækkevidden af forsamlingens beslutninger vedrørende proceduren på mødet osv.

Således kan dirigenten på egen hånd:

Dette kan
dirigenten

- Styre de mundtlige indlæg ved at beslutte talerorden, tale-tidsbegrænsninger, brug af talerstol og mikrofon, evt. opdeling af debatten, skriftlighed i eventuelle forslag osv.
- Afgøre, om indlæggene bevæger sig uden for, hvad dagsordenen berettiger til.
- Lade to sammenhængende punkter drøfte under ét eller opdele et dagsordenspunkt i flere dele.
- Ændre dagsordenspunkternes rækkefølge, medmindre der kan være medlemmer, som derved risikerer at møde for sent i forhold til den oprindelige tidssætning af et punkt.
- Afgøre hvordan forslag skal håndteres – således om et ændringsforslag kan sættes til behandling som liggende inden for rammen for et oprindeligt forslag, og om et forslag evt. må behandles i flere tempi.
- Redigere beslutningsforslag m.v. til afstemning, opstille afstemningstemaerne og (i mangel af vedtægtsregler herom) anordne afstemningsmetoden og -formen (f.eks. skriftlig afstemning frem for håndsoprækning og anonym frem for åben).
- Opgøre resultatet af afstemninger og meddele afstemningsresultaterne, herunder ved at præcisere indholdet af de af forsamlingen trufne beslutninger. Som allerede nævnt i kapitlet "Hvordan styres en forening?" kan dirigenten herun-

der beslutte at opfatte et forslag som vedtaget, såfremt der ikke protesteres heroverfor. Endvidere kan han bestemme, at der skal foretages indledende, vejledende afstemninger, ud fra hvilke der kan formuleres et endeligt afstemningstema.

Visse spørgsmål har imidlertid en så stor betydning, at dirigenten *ikke* kan træffe afgørelse i dem, men må overlade denne til forsamlingen. Dette gælder således evt. afgørelser om:

- Mødets ophør inden dagsordenen er udtømt.
- Udsættelse af mødet til en anden dag.
- Afvisning eller udsættelse af en på dagsordenen optaget sag eller et lovligt forslag.
- Afslutning af debatten inden talerrækken er udtømt (bortset fra ved indlæg, der må forventes blot at gentage noget allerede sagt).
- Undladelse af afstemning (eller konstatering af den klart overvejende opfattelse i forsamlingen).
- Henvisning af en sag til behandling i særligt udvalg.
- Udenforståendes adgang til at overvære generalforsamlingen.

Dette kan dirigenten ikke

Det ville være fristende for en dirigent blot at overlade et vanskeligt problem til forsamlingens afgørelse. Dirigentens beslutninger vedrørende indholdet af gældende ret kan imidlertid ikke henskydes til eller omgøres af forsamlingen.

Uenighed om f.eks. generalforsamlingens kompetence og om centrale spørgsmål vedr. forsamlingens lovlige afvikling under hensyn også til ikke-tilstedeværendes interesser må således afgøres af ham selv.

Om især følgende forhold kan dirigenten således ikke gyldigt træffe beslutning, selv med accept fra forsamlingen:

- Bortseen fra formelle mangler ved indkaldelsen (f.eks. for kort indkaldelsesvarsel).
- Behandling af emner, der ikke var forudseelige for medlemmerne efter indkaldelsen eller vedtægten.
- Genoptagelse af et allerede afsluttet punkt, medmindre det var tilkendegivet, at det ville blive taget op igen, eller ingen har forladt mødet i tillid til, at sagen var afsluttet.
- Tolkning af vedtægten og anvendelse af gældende retsregler med relation til de enkelte medlemmers rettigheder, herunder
- Indgreb i medlemmers af foreningsforholdet uafhængige krav eller i medlemmers ufravigelige rettigheder (i de foreninger, hvor sådanne er hjemlet jf. kapitlet "Foreningens juridiske grundlag").

Dirigenten må i øvrigt på opfordring over for forsamlingen redegøre for begrundelsen for sine beslutninger.

Dirigentens beslutninger er altid underkastet den censur, der ligger i, at medlemmer, der føler deres rettigheder krænkede, kan indbringe en sag herom for domstolene.

Dirigentens redskaber

De redskaber, dirigenten har til rådighed for at få generalforsamlingen til at køre, er følgende. Han vil kunne:

- Påtale eventuelle ukorrektheder og "kalde taleren til orden".
- Fratage taleren ordet, når god orden kræver det, taletiden er udløbet, eller emnet må anses for udtømt (hvorfor dirigenten i samme tilfælde også kan lukke talerlisten).
- Midlertidigt eller definitivt bortvise mødedeltagere, der ikke opfører sig ordentligt på mødet.
- Suspendere mødet for en kortere tid.
- Hæve mødet (som han dog ikke må efterlade uden en fungerende foreningsbestyrelse).

- Forlange ført det til protokols, han mener, er relevant.

Han har i øvrigt ret og pligt til at underskrive protokollen/referatet, der herefter formodes at indeholde den korrekte version af begivenhederne.

Bestyrelsesarbejdet

Bestyrelsen – forvalteren af foreningens daglige liv

Akslen for foreningens daglige liv er dens daglige ledelse, og det er bestyrelsen. Ethvert foreningsmedlem må derfor være forberedt på at skulle deltage i bestyrelsesarbejde.

Valg og konstituering m.v.

Som regel siger vedtægterne noget om, hvordan bestyrelsen vælges og sammensættes ("konstitueres") med formand, kasserer, sekretær osv.

Antallet af bestyrelsesmedlemmer er oftest bestemt i vedtægten, der også som oftest siger, at bestyrelsen vælges af generalforsamlingen. Det kan endvidere være bestemt, at generalforsamlingen også bestemmer, hvem der skal besætte de enkelte bestyrelsesposter – eller i al fald nogle af dem. Typisk vælges således i al fald formanden direkte af generalforsamlingen.

Undertiden findes endvidere regler om, at bestyrelsen er selvsupplerende ved frafald i valgperioden, eller om en suppleantordning. Det kan ligeledes være bestemt i vedtægten, at der er mulighed for genvalg – eller det modsatte – og der kan være regler om, at de enkelte bestyrelsesmedlemmers valgperiode er forskudt i forhold til hinanden på en nærmere beskrevet måde, således at kontinuiteten i arbejdet sikres.

I mangel af særlig bestemmelse i vedtægten i anden retning vælges bestyrelsen på den årlige generalforsamling og må herefter konstituere sig selv (typisk med formand, næstformand, sekretær og kasserer). Antallet af bestyrelsesposter kan generalforsamlingen træffe bestemmelse om alt efter, hvad der er behov for, når vedtægten ikke siger andet. Det er også i så fald en selvfølge, at genvalg kan finde sted. Og en specialitet: Også andre end medlemmer er valgbare til bestyrelsen, hvis ikke vedtægten kræver medlemskab.

Der bør som regel kun vælges myndige personer. Men da en umyndig juridisk set godt kan optræde som fuldmægtig for andre, er der sådan set *principielt* ikke noget til hinder for at lade en ung, umyndig indtræde i en foreningsbestyrelse. Det kan være relevant i ungdomsforeninger.

Afsættelse

I mangel af vedtægtsregel om det modsatte kan enhver lovlig generalforsamling afsætte hele bestyrelsen eller enkelte medlemmer af den – men dirigenten må så sørge for, at der samtidig sker en nybesættelse.

Udskiftning af en hel foreningsbestyrelse vil ofte finde sted på den måde, at der først stemmes om, hvorvidt forsamlingen vil have en ny bestyrelse. Dette sker evt. gennem vedtagelse af en “mistillidsdagsorden”, altså en principvedtagelse om, at bestyrelsen skal gå. Den gamle bestyrelse er ikke dermed afsat, men må fungere som “forretningsministerium”, til der er valgt en ny. Således må den nye bestyrelse vælges i næste ombæring – på ordinære generalforsamlinger under punktet “valg af bestyrelse”, efter at den gamle har gjort sit arbejde helt færdigt (f.eks. ved at have aflagt det regnskab, den har ansvaret for). Det må i al fald undgås, at alle går fra hinanden, efter at en siddende bestyrelse er sat af, så der ikke mere er nogen til at

Mistillids-
dagsorden

varetage foreningens anliggender, herunder få valgt en ny bestyrelse, hæve på bankkontoen osv.

Reglen om bestyrelsens afsættelighed gælder, uanset om bestyrelsesarbejdet måtte være betalt – vederlaget for arbejdet i bestyrelsen falder så blot væk fra det lovlige fratrædelsestidspunkt. Det spiller heller ikke nogen rolle, om bestyrelsen eller enkelte medlemmer oprindeligt blev valgt for en bestemt periode, idet en vedtægtsklausul af denne art almindeligvis ikke kan fortolkes som berettigende for bestyrelsens medlemmer.

Generalforsamlingen er nu engang forum for debat om foreningens samlede politik, og derfor kan denne politik *altid* forlanges udmøntet på en lovlig generalforsamling – herunder med den konsekvens, der ligger i, at et kursskifte giver sig udslag i en udskiftning i eller af bestyrelsen.

En konkret sag vedrørte en forening, hvis bestyrelse i henhold til vedtægten valgtes for et tidsrum af to år. Retten fastslog her, at den valgte bestyrelse desuagtet *ikke* havde ret til at forblive i stillingen indtil udløbet af den tid, for hvilken de oprindeligt var valgt. Og ganske vist bestemte foreningens vedtægter også, at valget af nye bestyrelsesmedlemmer ordentligvis skulle foregå på den årlige (ordinære) generalforsamling. Men det ville dog stride mod sagens natur, sagde dommen, om foreningen skulle være henvist til at afvente afholdelsen af den næste årlige generalforsamling for at kunne beslutte at ændre bestyrelsen, hvis en øjeblikkelig ændring var nødvendig. Et nyvalg gennemført inden udløbet af den ordinære funktionstid kunne heller ikke sidestilles med en vedtægtsændring med de deraf følgende skærpede krav til vedtagelsens gennemførelse (UfR 1882/1163).

Hvis hele bestyrelsen afsættes, selv om normal afgang ifølge vedtægten sker på forskudte tidspunkter, må man naturligvis i forbindelsen huske at tage stilling til, hvem af de nyvalgte der skal afgå hvornår.

God orden tilsiger i øvrigt, at muligheden for en hel eller

delvis udskiftning af bestyrelsen er nævnt i dagsordenen, hvis det kan forudses, at en sådan sag kommer op. Men noget krav om, at dagsordenen *skal* indeholde et sådant punkt, er der ikke.

Domstolene kan ikke efterprøve generalforsamlingens grunde til at skride til afsættelse i utide. Derimod kan de godt efterprøve, om afsættelsen har fundet sted på lovlig vis i henhold til de ifølge vedtægten og uskrevne retsregler gældende formelle procedurer herfor.

Nedlæggelse af bestyrelshvervet

I øvrigt kan et bestyrelsesmedlem *altid* nedlægge sit hverv – når blot det ikke sker på en sådan måde, at dispositionen får karakter af sabotage af foreningen.

Hvis bestyrelsens størrelse reduceres i valgperioden, kan den næppe uden udtrykkelig vedtægtsmæssig hjemmel supplere sig selv. Såfremt den tilbageværende bestyrelse bliver så lille, at den ikke mere er beslutningsdygtig efter vedtægten (typisk derved, at der kun er to tilbage), må de sidste bestyrelsesmedlemmer derfor indkalde til en ekstraordinær generalforsamling, der kan komplettere bestyrelsen.

Bestyrelsens pligter

Undertiden står der noget i vedtægterne om, hvad bestyrelsens pligter er. Men den slags regler skal normalt ikke opfattes som udtømmende. Mere overordnet kan siges, at bestyrelsens opgave er at arbejde for at virkeliggøre foreningsformålet, og at bestyrelsen herunder er en slags ombudsmand og administrator for medlemmerne indadtil og repræsentant for dem udadtil i det daglige.

Bestyrelsen har med andre ord pligt til at tage nødvendige initiativer til at organisere foreningens arbejde ordentligt, og den har også pligt til at føre tilsyn med foreningsvirksomheden i det hele taget. F.eks. er det bestyrelsen, der skal sørge for, at generalforsamlingen indkaldes behørigt, at forsamlingens beslutninger føres ud i livet, at der føres et ordentligt regnskab og opkræves vedtaget kontingent, samt at foreningen overholder gældende lovgivning. Er der ansatte medarbejdere, er det også op til bestyrelsen at føre tilsyn med, at disse udfører deres opgaver.

Bestyrelsens pligter påhviler i mangel af holdepunkt for andet i vedtægten bestyrelsen som helhed. De enkelte bestyrelsesmedlemmer kan følgelig ikke regne med, at en mellem dem aftalt indbyrdes arbejdsfordeling begrænser ansvaret for den, der har fået tillagt en opgave, der måtte blive misrøgtet. Om bestyrelsesansvaret se i øvrigt kapitlet "Ansvar".

Afholdelse af bestyrelsesmøder

Bestyrelsen virker ofte på et formløst grundlag. Men der kan også være vedtaget en forretningsorden med faste regler f.eks. om, hvordan bestyrelsen konstituerer sig selv, om tid og sted for bestyrelsesmøder og om, hvordan beslutning træffes på disse, samt om varetagelsen af bestyrelsens pligter.

En sådan forretningsorden kan f.eks. se ud som følger:

FORRETNINGSORDEN for bestyrelsen i ... [forening].

1. Bestyrelsen træder sammen umiddelbart efter generalforsamlingens afholdelse og vælger formand, næstformand, sekretær og kasserer.

2. Bestyrelsesmøder indkaldes ved sekretærens foranstaltning, når formanden eller [antal] medlemmer af bestyrelsen forlanger det, og i hvert fald én gang månedlig med angivelse af foreløbig dagsorden.
3. Bestyrelsen er kun beslutningsdygtig, hvis mindst [antal] af dens medlemmer er til stede. Formanden eller næstformanden leder møderne. Bestyrelsens beslutninger træffes i mangel af anden regel i foreningens love ved simpel stemmeflerhed.
4. Et bestyrelsesmedlem må ikke deltage i drøftelser eller afstemninger angående en aftale mellem foreningen og ham selv eller angående søgsmål mod ham selv. Et bestyrelsesmedlem må ej heller deltage i forhandlinger eller afstemning angående en aftale mellem foreningen og tredjemand eller angående søgsmål mod tredjemand, hvis han har en interesse deri, som strider mod foreningens.
5. Sekretæren fører beslutningsreferat på bestyrelsesmøderne. Bestyrelsesmedlemmer med afvigende opfattelser af beslutningsforløbet har ret til at få disse anført i referatet. Beslutningsreferatet oplæses ved mødets afslutning. En renskrevet version af referatet godkendes på det følgende bestyrelsesmøde.
6. Før hver ordinær generalforsamling gennemgås i bestyrelsen udkastet til formandens beretning for det forgangne år og et oplæg til foreningens politik for den kommende periode. Ligeledes gennemgås foreningens årsregnskab.

Vedtaget den ../.. 20.. og gældende indtil anden enstemmig beslutning i bestyrelsen vedtages.

Som formand: ...

Bestyrelsesmedlemmer: ...

I mangel af en særlig regel må bestyrelsesmøder holdes med den hyppighed, de foreliggende opgaver tilsiger. Det er formanden, der indkalder. Men et flertal af bestyrelsens medlemmer kan forlange bestyrelsesmøde indkaldt, hvis de føler behov herfor. Der er principielt mødepligt.

I mangel af forudbestemte mødedage skal indkaldelse til bestyrelsesmøderne finde sted på en sådan måde og til sådan tid, at bestyrelsesmedlemmerne har praktisk mulighed for at deltage og véd, hvad der skal tages stilling til. Mangler i indkaldelsen vil eventuelt medføre, at trufne beslutninger ikke er gyldige. Uformelle drøftelser mellem et antal af bestyrelsens medlemmer kan således *ikke* erstatte et formelt bestyrelsesmøde.

Om dagsordenen for bestyrelsesmøder gælder grundlæggende samme principper som i relation til generalforsamlingsdagsordener, jf. kapitlet "Generalforsamlinger". Eftersom bestyrelsens virksomhed er fastere struktureret, så det er lettere at vide, hvad der kommer op på et møde, og eftersom der principielt er mødepligt, vil mangler i dagsorden imidlertid ikke altid få helt den samme alvorlige betydning som mangler i en generalforsamlingsdagsorden.

Foreningsmedlemmer, der ikke er valgt til bestyrelsen, kan kun med særlig hjemmel i vedtægten forlange at få lov til at overvære bestyrelsesmøderne.

Beslutnings-
referat

Der bør normalt føres et kort beslutningsreferat fra de enkelte bestyrelsesmøder. Ethvert bestyrelsesmedlem kan forlange sine bemærkninger på mødet optaget heri, hvis han eller hun føler behov herfor (f.eks. for at undgå erstatningsansvar for en formodet ansvarspådragende bestyrelsesbeslutning). Et sådant referat kan f.eks. udformes efter følgende model:

REFERAT AF BESTYRELSESMØDE

Den .../... 20.. afholdtes bestyrelsesmøde i henhold til indkaldelse af .../... 20...

Til stede var ... fra bestyrelsen samt ... [advokat, revisorer, ansatte, ledere eller sekretariatsmedarbejdere o.l.].

Referatet fra bestyrelsesmødet den ../.. 20.. godkendtes.

Formanden skitserede dagsordenen for bestyrelsesmødet som følger, herunder med henvisning til den tidligere udsendte dagsorden: 1) ... 2) ... 3) ... etc.

Ad 1) ....

Ad 2) ....

Ad 3) ....

etc.

Meddelelser fra sekretariatet: ... [f.eks. status over ind- og udmeldelser, foreningens regnskab o.s.v.].

Som sekretær: ... [underskrift] ...

Beslutningsprocessen i bestyrelsen

Der er visse krav til fremmødet på et bestyrelsesmøde, for at bestyrelsen er beslutningsdygtig. I et så lille forum kan jo nemlig selv et begrænset fravær forrykke hele beslutningsgrundlaget afgørende. Dette bør især huskes, såfremt der i bestyrelsen sidder repræsentanter for forskellige interessegrupper. I almindelighed bør i al fald mindst halvdelen af bestyrelsen deltage i mødet, for at der kan træffes (gyldige) beslutninger, og alle interessegrupper bør være repræsenterede.

Da bestyrelseshvervet endvidere er personligt og bygger på medlemmernes vurdering af den valgte holdninger, kan ét bestyrelsesmedlem næppe heller give en stående fuldmagt til et andet til at stemme på sine vegne. Medmindre der er vedtægtsmæssig hjemmel herfor, kan et bestyrelsesmedlem heller ikke lade en anden møde i sit sted. Derimod kan han nok i enkeltstående, klart afgrænsede anliggender stemme pr. brev i konkrete sager – eller give et andet bestyrelsesmedlem fuldmagt til at stemme for sig i en sådan sag.

I øvrigt gælder, at bestyrelsens beslutninger i mangel af anden vedtægtsregel træffes ved simpel stemmeflerhed. Uden særlig regel i vedtægten herom er det altså ikke formandens stemme, der gør udslaget i tilfælde af stemmelighed. Der er så bare ikke truffet nogen beslutning.

Alle bestyrelsesmedlemmer deltager, når der skal besluttes noget – også dem, der er udpeget, fordi de repræsenterer særinteresser i foreningen. Men hvis der er tale om væsentlige særinteresser, som strider imod de interesser, der ligger i foreningsformålet, må pågældende bestyrelsesmedlem gå uden for døren. Dette kan f.eks. være nødvendigt, når bestyrelsen træffer beslutning vedrørende private aftaler med et bestyrelsesmedlem, eller om søgsmål mod ham eller hans nærtstående.

Disse regler gælder udfyldende i *alle* foreninger. Herudover gælder der som nævnt i kapitlet "Foreningens juridiske grundlag" en række ufravigelige regler i foreninger, hvor medlemskabet er tvunget, en velfærdsag eller som løser offentlige opgaver eller arbejder med væsentlig økonomisk støtte fra det offentlige. Disse ufravigelige regler skal bestyrelsen naturligvis altid respektere. F.eks. må den være opmærksom på, at den skal behandle medlemmerne sagligt og lige, og at den *skal* sikre, at medlemmer, i forhold til hvilke bestyrelsen står over for at skulle træffe en belastende beslutning, bliver hørt først. Disse regler anvendes i mangel af holdepunkt for andet også udfyldende i andre foreninger – se herom i kapitlet "Forenin-

gens juridiske grundlag” – så det er en god ide for en bestyrelse at sætte sig ind i dem.

Såfremt formalia ikke overholdes, vil bestyrelsens beslutning evt. være ugyldig, og der vil ligefrem kunne blive tale om erstatningsansvar for bestyrelsens medlemmer – se herom i kapitlet “Ansvar”.

Bestyrelsens kompetence over for andre foreningsorganer

Der vil let kunne opstå tvivl om, hvorvidt en opstået sag falder under bestyrelsens kompetence, eller om den må henskydes til stillingtagen på generalforsamlingen.

Afgørende i så henseende er: 1) Vedtægtens udtrykkelige regler om bestyrelsens kompetence og 2) generalforsamlingens beslutninger om samme (som disse er beskrevet i generalforsamlingsreferatet). Er der ingen anvisninger at hente heri, bliver det afgørende 3) almindelige overvejelser over, hvad en bestyrelses opgave sædvanligvis er i en forening.

Vedtægterne

Undertiden opstiller vedtægterne udtrykkelige bestemmelser om bestyrelsens kompetence. I så fald er bestyrelsen berettiget til at gøre det, vedtægten bestemmer, og forpligtet til at udføre det, vedtægterne overlader til den at sætte i værk. Generalforsamlingen kan med andre ord her ikke blande sig uden først at ændre den vedtægtsregel, der tillægger bestyrelsens kompetence.

Udfyldende regler

Bestyrelsens kompetence beskrives imidlertid sædvanligvis ikke mere detaljeret i vedtægterne. Ofte står der blot, at bestyrelsen leder foreningen under ansvar over for generalforsam-

lingen. I mangel af sikker regel i anden retning er bestyrelsens virksomhed derfor *altid* underlagt generalforsamlingens beslutninger.

Dette illustreres af en sag, der drejede sig om en grundejerforening, hvis bestyrelse ifølge en deklaration på ejendomme havde beføjelse til at træffe bestemmelse om, hvorvidt der kunne drives butikshandel på dem, samt til at fastsætte vilkårene for en evt. tilladelse hertil. Grundejerforeningens vedtægter fastslog imidlertid, at generalforsamlingen var foreningens højeste myndighed, og at medlemmer, der var utilfredse med bestyrelsens beslutning, kunne forlange sagen forelagt på første ordinære generalforsamling. Retten mente derfor, at bestyrelsen efter almindelige foreningsretlige regler var forpligtet til at rette sig efter en lovligt vedtaget generalforsamlingsbeslutning. Man kunne således ikke tolke deklarationen som tillæggende bestyrelsen beføjelse til at træffe bestemmelse uafhængigt af generalforsamlingens vedtagelser (UfR 1940/376).

Dog forudsættes naturligtvis, at generalforsamlingen ikke beslutter noget, som udgør et brud på gældende lovgivning eller på de for foreningen utvivlsomt gældende regler, herunder dem der er ufravigelige i pågældende foreningsforhold (se om sidstnævnte i kapitlet "Foreningens juridiske grundlag"). Eksempelvis skal bestyrelsen ikke følge en generalforsamlingsbeslutning om at fravige vedtægten i en sag (medmindre generalforsamlingens beslutning herom er vedtaget under overholdelse af reglerne om vedtægtsændringer). Er der tale om en klart retsstridig disposition, vil bestyrelsen altså *ikke* kunne frigøre sig for ansvar under henvisning til, at man blot har fulgt generalforsamlingens beslutning. Se om bestyrelsesansvaret i kapitlet "Ansvar".

Har generalforsamlingen ikke vedtaget noget i det anliggende, der er dukket op, bliver det afgørende, om dette falder inden for en foreningsbestyrelses normale rolle.

Men hvad er da denne?

Man vil her tage udgangspunkt i en overvejelse over, om der er behov for at tillægge bestyrelsen beslutningskompetence i en sag som den foreliggende, fordi denne drejer sig om noget, som kommer op jævnlgt. Er dette tilfældet, vil man forudsætte, at det netop var vedtægtens mening, at bestyrelsen skal kunne håndtere sagen. Ekstraordinære dispositioner af større rækkevidde, eventuelt med betydelige økonomiske konsekvenser involveret, falder derimod uden for bestyrelsens kompetence. Det samme gælder andre større anliggender, der uden særlig ulempe kan henskydes til en generalforsamling.

I øvrigt spiller foreningens karakter en rolle: Der er naturligvis i højere grad behov for en daglig dispositionsbeføjelse hos bestyrelsen, desto mere professionel (erhvervsmæssig) foreningsvirksomhed, der drives.

I øvrigt har bestyrelsen i nødretslignende situationer, hvor det er nødvendigt at gribe ind omgående for at undgå skade, naturligvis også både kompetence – og pligt – hertil.

Hvad kan bestyrelsen da?

På dette grundlag kan mere konkret siges, at forøgelse af medlemmernes økonomiske forpligtelser, ændring af foreningsvirksomhedens art og væsentlig indskrænkning eller udvidelse af dens omfang kræver generalforsamlingens samtykke. Eksklusioner må i mangel af vedtægtsbestemmelse, der overlader bestyrelsen kompetencen til at tage beslutning, som regel også bekræftes af generalforsamlingen. Selv en vedtægtsbestemmelse, der giver bestyrelsen eksklusionskompetence, må normalt læses på den måde, at bestyrelsens beslutning om at udelukke et medlem kan indbringes for generalforsamlingen. Derimod kan bestyrelsen modtage og behandle almindelige ind- og udmeldelser.

Også betaling af usædvanlige ydelser til organisationens tilidsfolk skal godkendes af generalforsamlingen, og bestyrelsen kan ej heller på egen hånd vedtage en bødeordning.

At bestyrelsen skal passe på, hvad den indlader sig på, fremgår af en konkret sag: En fagforenings bestyrelse havde på egen hånd brugt af foreningens midler til skovture og spisninger for bestyrelsens medlemmer med hustruer – uden at revisorerne sagde noget til det. Retten mente imidlertid, at bestyrelsen ikke kunne tage i skoven og spise på foreningens regning uden bemyndigelse fra generalforsamlingen. Det var her ikke afgørende, at denne havde givet “*decharge*” (fritagelse for ansvar) på regnskabet, idet det nemlig ikke fremgik tilstrækkeligt klart af regnskabet, hvad pengene var gået til. De pågældende bestyrelsesmedlemmer blev herefter dømt til at erstatte foreningens kasse beløbet (UfR 1924/913).

Lovgivning der skal overholdes

Diverse love vedrørende foreninger

Lovgivningen indeholder en række regler, som foreninger skal overholde. De væsentligste er dem, der omtales mere detaljeret nedenfor. Man må imidlertid være opmærksom på, at ikke alting er medtaget dér, og at også andre love kan have betydning for visse foreninger. Blandt disse kan næves:

- Buskørselsloven, hvis foreningen står for bustransport til stævner o.l.
- Forbrugeraftaleloven, hvis den f.eks. vil sælge varer ved uopfordrede henvendelser til kundeemner.
- Levnedsmiddellovgivningen og restaurationsloven, hvis den sælger mad.
- Lejeloven, hvis den lejer sig ind i private lokaler.
- Stærkstrømsbekendtgørelsen, hvis den har ansvar for et lysanlæg (f.eks. på en idrætsplads).
- Næringsloven, hvis den driver næringsvirksomhed af den art, som er omfattet af loven (f.eks. som handlende eller inden for håndværks- eller vognmandsområdet).
- Loven om visse erhvervsdrivende virksomheder, hvis foreningens formål er at fremme medlemmernes økonomiske interesser gennem erhvervsdrift.
- Arbejdsmiljøloven, hvis den lader nogen udføre arbejde for sig.

- Ansættelses- og arbejdslovgivningen, hvis den beskæftiger *ansat* arbejdskraft.

I de fleste almindelige foreningsforhold vil disse regler imidlertid ikke have interesse.

Offentlig foreningsvirksomhed

Loven anskuer den virksomhed, der drives internt i en forening, anderledes, end hvis der havde været tale om en offentlig aktivitet. Åbne foreningsarrangementer – eller foreninger, hvis aktivitet er ganske åben for offentligheden – er derfor underkastet andre regler end blot de foreningsretlige.

- Eksempelvis kræves forudgående polititilladelse til gennemførelse af optog og møder på offentlig vej, og det samme gælder ved afholdelse af offentlige forlystelser.
- Erhvervsvirksomhed ved servering af spise- og drikkevarer omfattes af restaurationsloven med heraf følgende forpligtelse til bl.a. at søge næringsbrev samt eventuelt alkoholbevilling og begrænsninger i henseende til salget af stærke drikke. Denne ordning omfatter også foreninger, der serverer for medlemmerne. Ved afgrænsningen af, om der er tale om erhvervsvirksomhed, ses bl.a. på foreningens størrelse, fordi netop størrelsen kan give det, der foregår i dens regi, et offentligt præg. Afklaringen af, hvorvidt der er offentlig adgang til foreningens servering, har i øvrigt også betydning i forhold til lovens regler om, at offentlige serveringssteder skal overholde bestemte lukketider. Det er i øvrigt klogt at gennemse denne lov, hvis foreningen serverer noget som helst for medlemmerne – visse af lovens regler gælder også, selv om der ikke er tale om erhvervsvirksomhed!
- Efter ophavsretsloven har ophavsmanden til litterære og

kunstneriske værker – f.eks. musik eller film – eneret til at fremføre eller vise dem offentligt. Hvis en foreningsbegivenhed får offentlig karakter, skal der derfor betales afgifter til ophavsmanden (via Koda, der forvalter ophavsretligt beskyttede værker).

- Efter loven om offentlige indsamlinger skal sådanne anmeldes til politiet, inden de iværksættes. En indsamling betragtes som offentlig, såfremt opfordring til at yde bidrag rettes til andre end indbydernes personlige bekendte eller personer, som har særlig tilknytning til de personer eller institutioner, til hvis fordel indsamlingen sker. Indsamlinger inden for en forenings lukkede kreds er ifølge denne afgrænsning ikke offentlig.
- Efter lotteriloven kræves bevilling til afholdelse af lotteri. Dog kan bortlodninger, herunder bankospil, under visse betingelser afholdes uden tilladelse i foreninger, forudsat at der *kun* gives adgang for medlemmerne og disses pårørende.

Problemstillingen om afgrænsningen af, hvad der kan regnes for en intern foreningsaktivitet, belyses bedst med et par eksempler:

En forening, "Amtskoncerterne i Slagelse", foranstaltede koncerter. Selv om foreninger normalt ikke er afgiftspligtige til Koda for brug af musik, blev "foreningen" dog anset for afgiftspligtig, idet de afholdte musikfremførelser reelt var offentlige. Adgangen var således fri, bortset fra en begrænsning af medlemstallet, der var betinget af koncertsalens størrelse. Den selvvalgte bestyrelse indkaldte heller aldrig medlemmerne til generalforsamling og fastsatte af egen drift kontingentets størrelse. Der var ikke nogen vedtægter, men førtes blot en regnskabsbog og en "medlemsprotokol". Koncerterne averteredes, og der kunne fås enkelte gæstebilletter, men ellers var koncerterne reserveret for de "medlemmer", der havde betalt kontingent (UfR 1954/842).

Endvidere kan nævnes, at en klub, den såkaldte “Adlon-klub”, ikke blev anerkendt som forening, idet klubben havde som eneste formål at omgå beværterlovens regler om lukketid m.v. De selskabelige sammenkomster, den afholdt, og hvortil alle og enhver inden for visse samfundsklasser havde adgang, måtte således betragtes som offentlige (UfR 1926/129).

Foreningens skattemæssige stilling

Indkomstskat

De arbejdsmarkedsorganisationer, der er anmeldelsespligtige ifølge loven om fonde og visse foreninger – se om afgrænsningen af disse foreninger i kapitlet “Foreninger” – er skattepligtige efter fondsbeskatningsloven. Som hovedregel er andre, dvs. almindelige, ideelle foreninger derimod ikke skattepligtige. De er således omfattet af selskabsskatteoven, og efter denne er der kun skattepligt for almindelige foreningers indtægter ved erhvervmæssig virksomhed.

§§

Ved erhvervmæssig virksomhed forstås næringsvirksomhed eller anden forretningsvirksomhed, herunder indtægt ved drift, udlejning eller bortforpagtning af fast ejendom. Overskud opnået ved leverancer til medlemmer betragtes derimod ikke som indvundet ved “erhvervmæssig” virksomhed. Overskuddet ved et lukket foreningsarrangement – f.eks. et andespil, en koncert, en fest eller lign. – er således ikke skattepligtigt. Ej heller er indtægter af den foreningsformue, der er placeret i aktier, obligationer eller lign., og af foreningens almindelige bankindestående skattepligtige. Det samme gælder gaver, foreningen modtager, tilskud fra det offentlige og foreningskontingenter. Indvindes der derimod overskud på anden vis, herunder via entréindtægter ved en offentlig festligholdelse eller lign., er det skattepligtigt.

Har foreningen skattepligtig indtægt, kan omkostningerne

ved at indvinde den fradrages. Endvidere kan der efter særlige regler fradrages udlodninger fra foreningen til almenvelgørende eller på anden måde almennyttige formål.

Såfremt foreningen på dette grundlag måtte blive skattepligtig, skal den efter skattekontrolløven indgive en selvangivelse. Undtagelse gælder kun, hvis foreningen som følge af den lige nævnte fradragsret for udlodninger til almenvelgørende eller almennyttige formål ikke har indkomst til beskattning. Det er dog en betingelse herfor, at foreningens formål *udelukkende* er almenvelgørende eller på anden måde almennyttigt.

Gaver og arv til foreninger

Gaver til og arv tillagt foreninger er i et vist omfang skattebeholdt. Således kan en giver efter ligningsloven ved opgørelsen af sin skattepligtige indkomst fradrage gaver til foreningen, såfremt dens midler anvendes i almenvelgørende eller på anden måde almennyttigt øjemed til fordel for en større kreds af personer. Dog skal gaven i det pågældende indkomstår være på mindst 500 kr., og fradraget kan i øvrigt højst være 3.900 kr. (som reguleres løbende). Fradragsretten er endvidere betinget af, at told- og skatteforvaltningen har godkendt den pågældende forening m.v. som almennyttig.

Efter ligningsloven kan der i øvrigt også inden for en vis beløbsgrænse gøres fradrag for løbende ydelser, som den skattepligtige ensidigt har forpligtet sig til at udrede, når ydelsen tilfalder foreninger, som er godkendt som almenvelgørende eller på anden måde almennyttige.

Boafgiftslovens undtager ligeledes fra afgiftspligten arv, legater m.v. til foreninger, der er godkendt som almennyttige.

Hvilke foreninger er almenvelgørende eller almennyttige?

Afgørende er altså i flere sammenhænge, om foreningen er "almenvelgørende" eller på anden måde "almennyttig". Det er

ikke konkretiseret i loven, hvad der nærmere ligger heri.

Efter ligningsvejledningen kræves imidlertid først og fremmest, at den kreds af personer eller institutioner, der kan komme i betragtning ved uddelinger fra foreningen, er afgrænset efter retningslinjer med et objektivt præg. Uddelingerne skal endvidere komme en vis videre kreds til gode. Herudover kræves for, at et formål kan anses for almenvelgørende, at støtten ydes til personer i økonomisk trang. Og for at et formål kan anses for almennyttigt, kræves, at formålet ud fra en almindeligt fremherskende opfattelse kan karakteriseres som nyttigt.

Det er ikke let at afgrænse mere konkret, hvad denne "fremherskende opfattelse" tilsiger. Ligningsvejledningen nævner dog sociale, kunstneriske og andre kulturelle formål samt miljømæssige, videnskabelige – herunder forskningsmæssige eller sygdomsbekæmpende – humanitære, undervisningsmæssige, religiøse eller nationale øjemed. Også idrætsforeninger og dyreværnsorganisationer vil dog kunne blive godkendt som almennyttige. Derimod anses organisationer, der varetager politiske, økonomiske eller erhvervsmæssige interesser, ikke for at være almennyttige.

Moms

Foreningsaktiviteter kan også være momspligtige, men det gælder dog kun i relation til erhvervsmæssig omsætning af varer og ydelser.

Undtaget fra momspligten er i øvrigt efter momslovens udtrykkelige regler:

- Foreningers og organisationers levering af ydelser og varer i nær tilknytning hertil til deres medlemmer i disses fælles interesse og mod et kontingent. Det er dog en forudsætning, at foreningen m.v. ikke arbejder med gevinst for øje, og at formålet er af politisk, fagforeningsmæssig, religiøs,

patriotisk, filosofisk eller filantropisk karakter eller vedrører borgerlige rettigheder.

- Ydelser i nær tilknytning til udøvelsen af sport eller fysisk træning, der præsteres af virksomheder, som ikke drives med gevinst for øje, til fordel for sports- og idrætsudøvere samt opkrævning af entré ved sportsarrangementer. Fritagelsen omfatter ikke uden videre arrangementer, hvor der deltager professionelle sports- og idrætsudøvere.

Bogføringsloven

Man skal i øvrigt i denne forbindelse huske, at efter bogføringsloven skal organisationer og sammenslutninger m.v., der er afgiftspligtige eller fuldt eller begrænset skattepligtige her til landet (typisk efter selskabsskatteoven eller fondsbeskatningsloven), som hovedregel føre forretningsbøger i overensstemmelse med lovens nærmere forskrifter.

Det blev f.eks. antaget, at en forening, hvis hovedindtægt ganske vist var kontingent fra medlemmerne, men som også solgte forskellige effekter (krus, askebægre m.v.), var omfattet af denne bogføringspligt.

Arbejdsskadesikringsloven

Efter loven om arbejdsskadeforsikring er enhver, der ansættes til at udføre arbejde for en arbejdsgiver, berettiget til at få de i loven hjemlede ydelser i tilfælde af, at der sker en ulykke eller opstår en erhvervssygdom som følge af arbejdet. Det er uden betydning, om arbejdet er lønnet eller ulønnet, varigt eller forbigående. Ligeledes er det uden betydning, om det drejer sig om erhvervsmæssig virksomhed eller ej.

Udgifterne til denne forsikring betales af landets "arbejdsgivere". Herved forstås efter loven dem, der beskæftiger folk i deres "tjeneste". Disse arbejdsgivere er således forsikringspligtige

efter loven. Det indebærer, at de arbejdsgivere skal tegne – og betale for – en arbejdsskadeforsikring i et forsikringsselskab. De vil så også blive opkrævet for bidrag til Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring.

Også foreninger anses for at være “arbejdsgivere”, hvis de har folk i deres “tjeneste”. Herved forstås medhjælp udefra, der arbejder efter løbende instruktion fra foreningen.

Sådanne foreninger har således *pligt* til at tegne en arbejdsskadeforsikring. Det gælder, selv om det drejer sig om ulønnet arbejdskraft – som f.eks. indsamlere, omdelere osv. Undtagelse gælder kun, hvis der er tale om et meget nært forhold til foreningen (som f.eks. forældrene til børnene i en klub).

Hvad angår arbejde ydet af medlemmerne selv, er det ofte vanskeligt at vide sikkert, om der formelt er pligt til at tegne forsikring efter loven. Arbejde udført af et medlem under opfyldelsen af pågældendes normale foreningsfunktioner er dog *ikke* omfattet af forsikringspligten og er heller ikke dækket af en normal arbejdsskadeforsikring, oprettet i henhold til arbejdsskadesikringsloven. Bestyrelsesmedlemmer, der kun laver det, der normalt følger af et sådant hverv, kan altså *ikke* regne med at være dækket. Det samme gælder menige medlemmer, der yder det arbejde, medlemskabet sædvanligvis forpligter til, men hvortil der ellers naturligt havde skullet antages fremmed medhjælp. F.eks. er det antaget, at et medlem af en bordtennisclub, der deltog i udpakningen af nogle sportsrekvisitter, hvorved han kom til skade, ikke var dækket af en tegnet arbejdsskadeforsikring (UfR1987/720). Derimod var en bestyrelsesformand, der udførte praktisk arbejde i form af måleraflæsning m.v., omfattet af forsikringspligten (UfR 1930/100).

Når grænsen for, hvem der skal tegnes forsikring for, og hvem der er dækket af arbejdsskadesikringen, er kompliceret at drage, skyldes det ikke mindst, at det bliver stadig mere almindeligt, at medlemmer gennem pligtarbejde påtager sig at

gøre noget, som førhen blev udført af udenforstående, f.eks. håndværkere. Derfor vil det ofte være en god ide at tegne en forsikring, der gælder under *alle* omstændigheder.

Personoplysningsloven

Personoplysningsloven regulerer foreningers registrering af både medlemmer og udenforstående og lægger visse bånd på, hvad foreningen kan og ikke kan i den forbindelse.

Den, der har indmeldt sig i en forening, anses efter loven at have accepteret, at foreningen internt kan registrere og bruge personlige oplysninger om ham/hende, så længe dette blot foregår inden for rammen af, hvad foreningsformålet nødvendiggør. Dette gælder også, selv om det drejer sig om særligt følsomme oplysninger.

Herved forstår loven oplysninger om etnisk eller racemæssig baggrund, politisk, filosofisk eller religiøs overbevisning, fagforeningstilhørsforhold, samt oplysninger om helbredsforhold og seksuelle forhold, og om strafbare forhold, væsentlige sociale problemer samt andre rent private forhold. Oplysninger specielt om fagforeningsforhold *kan* registreres, hvis det er nødvendigt for overholdelse af foreningens arbejdsretlige forpligtelser eller specifikke rettigheder til anden side iht. lovgivning, kollektive overenskomster eller individuelle ansættelsesaftaler. Og det er det naturligvis i almindelige fagforeninger.

Oplysningerne skal imidlertid håndteres af foreningen under overholdelse af lovens nærmere regler for indsamlingen og brugen af dem. Især må der kun indsamles personoplysninger til *udtrykkeligt* angivne og saglige formål, ligesom senere anvendelse af de indsamlede oplysninger ikke må være uforenelig med disse formål. Sagt på en anden måde: Medlemsoplysninger må ikke bruges til uvedkommende ting, og der må heller ikke indsamles oplysninger om medlemmerne, som det

er sagligt irrelevant for foreningen at ligge inde med. Endelig skal de indsamlede oplysninger ifølge loven ajourføres efter behov, og det skal kontrolleres, at de ikke er urigtige eller vildledende.

Oplysningerne kan frit udveksles mellem foreningens organer – f.eks. mellem bestyrelse og dem, der varetager administrationen. F.eks. har Datatilsynet bestemt, at Socialdemokraterne kunne bruge oplysninger om medlemmers navne og adresser i forbindelse med udsendelse af organisationens medlemsblad, hvorfor de også kunne overlade disse oplysninger til postvæsenet, der varetog denne udsendelse på vegne af organisationen (skrivelse 16/2 2004 j.nr. 2003-631-0106).

Derimod må oplysninger om ét medlem *ikke* udleveres til andre medlemmer. F.eks. har Registertilsynet fastslået, at en fagforeningsafdelings videregivelse af oplysninger om det enkelte medlems ugeløn uden samtykke var lovstridigt (Registertilsynets Beretning 1993 s. 99).

Videregivelse til andre foreninger, som foreningen står i forbindelse med (f.eks. en hovedforenings videregivelse til medlemsforeninger) er heller ikke lovlig, og det er næppe heller lovligt at videregive oplysningerne til eksterne tillidsmænd eller hjælpere, der ikke er ansatte eller valgte i foreningen. F.eks. er det bestemt, at LO ikke måtte udlevere medlemsoplysninger til andre medlemsforbund og partiforeninger end dem, hvor de var hentet (Registertilsynets Beretning 1987 s. 69).

Så meget mere er videregivelse af medlemsoplysninger til helt udenforstående samt til den bredere offentlighed ulovlig. Eksempelvis har registermyndighederne bestemt, at en kandidatforening ikke måtte give detaljerede oplysninger om medlemmernes forhold på internettet uden de pågældendes eget samtykke (Registertilsynets Beretning 1997 s.105). Tilsvarende har de bestemt, at en HK-afdeling ikke måtte videregive oplysninger om tillidsrepræsentanter m.fl. til dagbladet Aktuelt med henblik på, at de kunne få et prøveabonnement

(Registertilsynets Beretning 1987 s. 76). Offentliggørelse af en fagforenings medlemsfortegnelse kan også alene ske, hvis fagforeningen har indhentet hvert enkelt medlems samtykke (Datatilsynets Beretning 2002 s. 39).

Også oplysninger om udenforstående er som sagt beskyttet efter loven. F.eks. har Registertilsynet vurderet, at det ikke måtte meddeles på en fagforeningskongres, hvem der var udtrådt som medlem (Registertilsynets Beretning 1984 s. 59).

Lov om fonde og visse foreninger

Som det er nævnt i kapitlet "Foreninger", pålægger lov om fonde og visse foreninger nogle foreninger inden for arbejdsmarkedet at indsende vedtægt og fortegnelse over medlemmerne af ledelsen til told- og skatteforvaltningen.

Sådanne foreningers vedtægter skal efter loven angive foreningens navn, hjemkommune, formål, antallet af ledelsesmedlemmer og fremgangsmåden ved disses udpegelse, reglerne om medlemmernes indbyrdes forhold – herunder indtræden og udtræden af foreningen – medlemmernes hæftelse for foreningens forpligtelser, reglerne om regnskabsaflæggelsen og regnskabsåret og endelig regler om foreningens ophør.

Indsendelsen af vedtægten skal ske senest tre måneder efter foreningens oprettelse (eller forøgelse af foreningsformuen ud over 250.000 kr.). Eventuelle senere vedtægtsændringer skal indsendes sammen med selvangivelsen.

Endvidere skal foreningen udpege en bestyrelse eller anden ledelse, og der skal udarbejdes årsregnskab i overensstemmelse med god regnskabsskik. Dette skal underskrives inden seks måneder efter regnskabsårets afslutning. Efter loven skal foreningen også udpege en eller flere revisorer.

Ansvar

Straf og erstatning

Hvis foreningen eller de, der repræsenterer den, ikke opfylder deres forpligtelser, vil de kunne ifalde ansvar. Overtrædes lovgivningen, kan der således blive tale om straf. Men i øvrigt vil den, der forvolder skade ved uforsvarlig adfærd, ifølge uskrevne retsregler altid kunne afkræves erstatning herfor.

Strafansvar

Ifølge de fleste strafsanktionerede lovregler er det ikke den kollektive enhed, altså foreningen som sådan, der pålægges straf, men derimod de enkeltpersoner, der er ansvarlige for foreningens strafbare handling eller undladelse.

Foreningsrepræsentanter kan altså *ikke* regne med at gå fri for strafansvar, blot fordi de har handlet på foreningens vegne.

Visse love giver dog også mulighed for at straffe den juridiske person – altså foreningen. Eksempel: Efter arbejdsmiljøloven kan tilsidesættelse af loven medføre straf efter reglerne i straffelovens kapitel fem, også for juridiske personer.

Et bestyrelsesmedlem må altså være forberedt på, at han eller hun kan blive holdt strafferetligt ansvarlig for såvel forsætlige som uagtsomme lovovertrædelser, som pågældende har begået “i embeds medfør”. Ansvaret falder dog normalt kun

på medlemmer af bestyrelsen, der har stemt for den ulovlige beslutning.

Eksempler: En boldklub havde afholdt et offentligt bal uden den nødvendige polititilladelse. Syv medlemmer af bestyrelsen blev i den anledning idømt bøde, fordi retten anså dem for at være personligt ansvarlige for overtrædelse af politivedtægten (UfR 1960/731). En anden sag drejede sig om en boldklub, der var eneste bruger af et lysanlæg med nogle master på en boldbane tilhørende kommunen. Der var imidlertid fejlstrøm i en af masterne, og da en dreng ville dreje på et håndtag på den, fik han strømmen gennem sig og blev dræbt. Der blev herefter rejst tiltale mod klubbens formand efter stærkstrømsreglementet, som nemlig bestemte, at ejeren/brugeren er ansvarlig for anlæggets tilstand og vedligeholdelse. Formanden var imidlertid ulønnet og havde ikke nogen særlig opfordring til at sikre, at lysanlægget blev efterset. Og så var der efter reglementet også mulighed for at rejse tiltale mod idrætsforeningen som sådan – så det havde ikke været nødvendigt at gå efter formanden. Under disse omstændigheder antoges denne ikke at have udvist en uagtsomhed, der gav grundlag for at pålægge ham et personligt strafansvar (UfR 1993/551).

Erstatningsansvar

Uforsvarlig adfærd vil som sagt kunne føre til, at den ansvarlige pålægges erstatning for det tab, han eller hun har forvoldt. Foreningen som sådan kan blive erstatningsansvarlig på dette grundlag – såvel over for medlemmerne som over for udenforstående. Endvidere kan de enkelte medlemmer af foreningsledelsen og andre, der optræder i foreningens regi, blive holdt *personligt* ansvarlige for den skade, de i den forbindelse måtte forvolde – det være sig internt i foreningen eller eksternt.

Foreningens erstatningsansvar over for medlemmer og udenforstående

Anerkendelsen af foreningen som selvstændig juridisk person indebærer så at sige pr. definition, at såvel skadelidte udenforstående som skadelidte medlemmer vil kunne holde denne juridiske person ansvarlig for foreningens skadegørende dispositioner. Foreningen må med andre ord betale for skader, den forvolder i kraft af lovlige foreningsrepræsentanters handlinger og undladelser på dens vegne. Ja, alt efter omstændighederne hæfter den *også* for skader, almindelige medlemmer forvolder under en aktivitet udfoldet i foreningens interesse.

Sådanne ansvarssager er især forekommet i foreninger, der varetager medlemmernes økonomiske interesser. Der er f.eks. her i en række tilfælde pålagt ansvar for skadelig rådgivning og fejlagtig behandling af et medlems sag. *Alle* foreninger kan imidlertid ifalde ansvar. Eksempelvis vil manglende overholdelse af vedtægten eller overtrædelse af de ufravigelige foreningsretlige regler kunne føre til en erstatningssag.

Men hvilken handlemåde i øvrigt begrunder et erstatningsansvar? Herom gælder det, man kalder almindelige (uskrrevne) erstatningsregler. De indebærer, at ansvar ifaldes ud fra en vurdering af, om foreningen (ved dens repræsentanter) har handlet uforsvarligt. Juridisk kaldes det "culpa"-ansvar. Groft sagt er det, retten ser på, om der er handlet sådan som en almindelig, god og fornuftig person ville have handlet i en situation som den foreliggende. Har foreningen påtaget sig at varetage medlemmernes faglige eller kommercielle interesser, vil ansvaret ligefrem få karakter af et såkaldt professionsansvar. Det indebærer, at der stilles relativt høje krav til foreningens påpasselighed – f.eks. mht. kvaliteten i den rådgivning, der ydes medlemmet.

Retssager

Nogle eksempler fra retspraksis belyser forholdene: En lønmodtager afkrævede f.eks. sin arbejdsløshedskasse en erstatning, fordi han efter rådgivning fra denne opsagde sit arbejde og søgte efterløn uden at være berettiget hertil efter gældende regler. Erstatningskravet svarede til fem års efterløn. Retten mente, at kassen have handlet erstatningspådragende, og erstatningen udmålte ud fra den efterlønsydelse, pågældende gik glip af på grund af den dårlige rådgivning (UfR 2005/1044).

I en anden sag blev en fagforening idømt erstatning i anledning af, at den havde fremsat et medlems feriepengekrav over for Ferielovskontoret for sent. Den havde nemlig påtaget sig at inddrive beløbet, men havde desuagtet ikke overholdt ferielovens forældelsesregel (UfR 1994/771).

Indehaveren af en hundekennel, som var medlem af Dansk Kennel Klub, havde i en årrække haft tilladelse fra denne til at benytte et særligt kennelmærke og havde ligeledes autorisation som dommer ved hundeudstillinger. Under et inspektionsbesøg fandt man imidlertid sygdomme hos hundene i kennelen, og da indehaveren ikke efterkom en opfordring fra klubbens bestyrelse til at sende en dyrlægeattest vedrørende behandlingen af hundene og resultatet heraf, fratog bestyrelsen indehaveren de nævnte rettigheder. Eftersom foreningens love imidlertid krævede, at disciplinærforanstaltninger som den trufne skulle beslattes af et særligt disciplinærnævn, ansås bestyrelsens beslutning for at være uberettiget. Der tilkendtes derfor indehaveren af kennelen en skønsmæssig fastsat erstatning på grund af hans indtægtsnedgang i anledning af det passerede (UfR 1978/755).

I et andet eksempel var et fagforbund blevet dømt til at op- tage en person som medlem uden tab af anciennitet og til at anerkende, at en stedfunden eksklusion havde været uberetti- get. På den baggrund tilkendtes pågældende nu erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Det var nemlig godtgjort, at han ved

udelukkelsen var blevet sat i en arbejdsmæssigt særdeles vanskelig situation, der havde påført ham tab af arbejdsindtægter (UfR 1968/256).

I endnu en sag var en fagforenings opbevaring af et medlems feriemærkebog i en uaflåset skuffe i et rum, hvortil en del personer havde adgang, ikke forsvarlig, mente retten. Da bogen på et tidspunkt ikke mere kunne findes, dømtes foreningen til at erstatte det beløb, der havde stået på den (UfR 1951/190).

Bestyrelsens erstatningsansvar over for foreningen som sådan

Bestyrelsens medlemmer vil også kunne ifalde et personligt erstatningsansvar – såvel internt som eksternt.

Over for foreningen som sådan vil de således ifalde ansvar, såfremt de på uforsvarlig vis disponerer på tværs af de retningslinjer, der gælder for bestyrelsens virksomhed, med skade for foreningen til følge. Må foreningen f.eks. betale erstatning i anledning af, at bestyrelsen har handlet ansvarspådragende på dens vegne, kan foreningen (ved en ny bestyrelse) kræve, at de ansvarlige bestyrelsesmedlemmer dækker udgiften.

Overtrædelser af vedtægten, af instrukser fra generalforsamlingen eller af lovgivningen er som udgangspunkt ansvarspådragende. Er overtrædelsen klar, er der dermed grundlag for et erstatningskrav. Er vedtægten eller instruksen derimod mindre præcis, har bestyrelsen lov til at handle ud fra en saglig vurdering af, hvad der tjener foreningens formål bedst, uden at den kan afkræves erstatning i den anledning. Der findes således ingen klart markerede grænser i den slags sager, og bestyrelsen har under alle omstændigheder en vis handlefrihed. Det kan derfor være ganske vanskeligt at vide, hvornår en bestyrelse er erstatningsansvarlig i en konkret sag.

Ved afgørelsen af, hvor megen omhu, forudseenhed, kyn-

dighed osv. der kan forlanges af det enkelte bestyrelsesmedlem, tages et vist hensyn til bestyrelseshvervets art. Er der tale om en (eventuelt vederlagt) bestyrelsespost, som næsten pr. definition stiller store saglige og tidsmæssige krav til indehaveren? Eller er det blot en post, som lægmænd normalt bestrider? I sidstnævnte tilfælde kan der således ikke forlanges større omhu, end almindelige mennesker sædvanligvis er i stand til at mobilisere. De for generalforsamlingen kendelige forudsætninger, hvorunder valget af pågældende til bestyrelsen har fundet sted, spiller således også en rolle. Og vælger generalforsamlingen at udpege en lægmand, kan den ikke senere kræve erstatning af den valgte, fordi han disponerede forkert i kraft af, at han netop blot var lægmand.

Man skal imidlertid i denne forbindelse især huske, at en bestyrelse har tilsynspligt. Det indebærer, at ansvar også kan pålægges, selv om bestyrelsesmedlemmet måske slet ikke har beflittet sig med sin opgave. Det skulle han/hun nemlig have gjort – og holdt øje med, at der ikke foregik noget ansvars pådragende i foreningen. Af samme grund vil en i bestyrelsen aftalt intern arbejdsdeling ej heller uden videre udelukke de bestyrelsesmedlemmer fra ansvar, uden for hvis aftalte arbejdsområde fejlen er begået.

I særlige tilfælde er bestyrelsens ansvar over for foreningen i øvrigt begrænset. Dette gælder således, såfremt der er disponeret i henhold til direkte bestemmelse fra generalforsamlingen. Ligeledes kan der blive tale om ansvarsfrihed i forhold til foreningen, når generalforsamlingen efterfølgende bevilger ansvarsfrihed for det passerende – forudsat intet er stukket under stolen. Som eksempel kan nævnes de tilfælde, hvor generalforsamlingen meddeler "decharge" på regnskabet.

Beslutning om gennemførelse af en ansvarssag mod et bestyrelsesmedlem må, som den usædvanlige disposition der er tale om, i reglen træffes af generalforsamlingen.

Bestyrelsens erstatningsansvar over for enkeltmedlemmer

Bestyrelsens medlemmer hæfter også *personligt* over for foreningens enkelte medlemmer for de fejl, de begår, med skade for medlemmet til følge. Det gælder ikke blot, når skaden slet ikke har noget med foreningen at gøre, men – alt efter de konkrete omstændigheder – også, når den er forvoldt inden for rammen af de foreningsretlige relationer til medlemmet.

Bestyrelsen har imidlertid her en meget vid ramme for skønnet over, hvordan der bør handles over for medlemmerne. For de dispositioner, den har truffet til varetagelse af det fælles foreningsformål på et rimeligt sagligt grundlag, kan et medlem således ikke holde bestyrelsesmedlemmerne personligt ansvarlige, selv om en senere nøje efterprøvelse viser, at de måske *burde* have handlet anderledes. Ansvar kommer således kun på tale, når bestyrelsen har handlet groft retsstridigt over for et medlem eller helt uden for den handleramme, vedtægten angiver – eller på en sådan måde, at foreningen som sådan ikke hæfter for det skete.

Der er også her nogle illustrative retssager: I en konkret sag mente retten, at det ikke kunne forlanges af bestyrelsesmedlemmerne i en andelsboligforening, at de satte sig ind i det tal for hele ejendommens værdi, som var angivet i regnskabet, og ud fra hvilket det beløb beregnedes, som køberen af en enkelt bolig skulle betale. En sådan køber havde rejst erstatningssag, fordi han var kommet til at betale for meget for boligen, idet der i mellemtiden var fremkommet en lavere vurdering. For dette kunne foreningen som sådan derimod godt holdes ansvarlig. Dommeren begrundede sin friholdelse af bestyrelsen for personligt ansvar med, at de var almindelige andelshavere og savnede særlig ekspertise eller indsigt i regnskabsforhold og lovgivningen om samme, samt at det for så vidt var tilfældigt, at netop de pågældende netop på det relevante tidspunkt udgjorde bestyrelsen (UfR 2006/3242).

I en anden sag havde en smedemester, som havde måttet forlade mesterforeningen, fået denne dømt til at genoptage ham som medlem og betale en erstatning på 1.200 kr. for ulovlig eksklusion. Foreningens formue kunne imidlertid ikke dække dette beløb, hvorfor smedemesteren nu krævede bestyrelsen personligt dømt til at betale. Retten mente her, at de sagsøgte bestyrelsesmedlemmer ikke ved uberettiget at nægte genoptagelse og senere ved at nægte at modtage erstatningsøgsmålet – hvilket nemlig var sket i overensstemmelse med samtlige foreningens medlemmer – havde foretaget sig noget, der kunne påføre dem personligt ansvar. Da foreningen ydermere ingen formue havde, hvilket smedemesteren var klar over, og da bestyrelsesmedlemmerne ikke havde foretaget nogen økonomisk disposition, der havde forringet hans chance for at hente erstatningsbeløbet hos foreningen, blev de frifundet (UfR 1932/627).

Bestyrelsens erstatningsansvar over for eksterne skadelidte

Bestyrelsesmedlemmerne kan også ifalde personligt ansvar for skade forvoldt ved uforsvarlig adfærd over for udenforstående, selv om det mest almindelige er, at disse retter deres krav mod foreningen. Den omstændighed, at en skadeforvoldende handling eller undladelse er begået som led i bestridelsen af et bestyrelseshverv, indebærer således ikke automatisk, at bestyrelsens medlemmer kan skubbe foreningen ind imellem sig og den skadelidte.

Eksempel: I en konkret sag dømtes medlemmerne af bestyrelsen for en professionel fodboldklub erstatningsansvarlige over for klubbens kreditorer i anledning af, at bestyrelsen havde fortsat driften, selvom de burde have indset, at en videreførelse ikke var mulig, uden at det indebar tab (UfR 1998/1137).

Omvendt: Bestyrelsesmedlemmerne i AOF (Arbejdernes Oplysningsforbund) i Århus blev ved retten ikke anset erstat-

ningspligtige for kreditorernes tab ved organisationens fortsatte drift forud for dens endelige sammenbrud og konkurs. Ansvar for bestyrelsesmedlemmer i en organisation af en størrelse og med en aktivitet og omsætning som AOF måtte dog, mente retten, som udgangspunkt bedømmes på samme måde som ansvaret for bestyrelsesmedlemmer i erhvervsdrivende virksomheder (UfR 2006/2637).

Fordelingen af ansvaret mellem de ansvarlige

Pålægges der såvel foreningen som bestyrelsen som sådan ansvar, vil bestyrelsens medlemmer hæfte solidarisk med foreningen for erstatningen til skadelidte – altså “én for alle og alle for én” – således at skadelidte kan gå til en enkelt og forlange hele beløbet. Bestyrelsesmedlemmerne vil som udgangspunkt også hæfte solidarisk indbyrdes.

Om det efterfølgende opgør mellem de ansvarlige gælder erstatningsrettens almindelige regler – særligt erstatningsansvarsloven. I henhold hertil vil den endelige fordeling af den økonomiske byrde mellem de dømte finde sted under hensyn til, hvad der efter ansvarets beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt må anses for rimeligt, samt til eventuelle ansvarsforsikringer hos de respektive skadevoldere.

Revisors erstatningsansvar

Også foreningsrevisorerne kan ifalde ansvar, såvel indadtil som udadtil.

Deres ansvar må vurderes ud fra tilsvarende retningslinjer som bestyrelsens. Men der lægges dog især vægt på, at netop revisionen har en særlig kontrolforpligtelse. Burde revisor have konstateret f.eks. underslæb eller besvigelser, kan han derfor komme til at godtgøre tab forvoldt i anledning af, at han ikke har reageret med de midler, som står til en revisors rådighed.

Ved vurderingen af, om en revisor er erstatningsansvarlig

over for foreningen, ses der i øvrigt også på pågældendes ved valget kendelige, personlige forudsætninger for overhovedet at udføre revisionsarbejde. Sagt på en anden måde: Vidste generalforsamlingen, at den valgte ikke havde tilstrækkelige forudsætninger for at løfte en revisors opgave, så vidste forsamlingen også, hvad foreningen gik ind til. Vælges lægmænd som revisorer, sådan som det er tilfældet i mange små foreninger, kan der derfor næppe stilles store krav til de valgte. Generelt ses der dog i disse sager også på, om revisor har gjort noget for at etablere rutiner, der hindrer misbrug. Ligeledes ses på, om tab overhovedet kunne have været undgået ved indgreb fra hans side, herunder om en virkelig kontrol var mulig.

Eksempel: Formanden for et andelsmejeri var tillige kasserer og regnskabsfører, og da han døde, konstateredes en betydelig kasseangel. Underskuddet var opstået i løbet af en årrække og var ikke blevet opdaget, fordi hverken bestyrelse eller revisorer havde kontrolleret, hvorvidt det halvårslige over-skud var til stede ved regnskabsårets slutning. Det var en grov forsømmelse, at hverken bestyrelse eller revisorer nogen sinde havde kontrolleret pengebeholdningernes tilstedeværelse, mente retten, hvorfor de ifaldt erstatningsansvar herfor (UfR 1940/713).

Det er naturligvis givet, at en revisor må erstatte foreningen udgifterne ved at gøre sit arbejde om, såfremt det er klart utilstrækkeligt udført.

Andre foreningspersoners ansvar

På samme måde vil andre foreningspersoner, f.eks. forsømmelige dirigenter på generalforsamlinger, kunne holdes erstatningsansvarlige for den skade, de forvolder ved uforsvarlig adfærd.

Sammenkædede foreninger

Sammenkædning af foreninger

Mange gange er flere foreninger vedtægtsmæssigt kædet sammen indbyrdes. Dette giver nogen specielle foreningsretlige problemer: Hvem af dem tegner f.eks. i sådanne tilfælde hvem, hvem hæfter for hvem, hvilken indre selvstændighed har de deltagende foreninger osv.?

Sammenkædningsformer

F.eks. forekommer det, at en række lokale eller fagligt afgrænsede enkeltforeninger med fælles interesser opretter en overbygning. Eller en forening opretter måske underorganisationer til varetagelse af f.eks. lokale behov.

I sådanne tilfælde kan man have indrettet sig på den måde, at hovedforeningen har enkeltforeningerne som medlemmer, således at det er disse (ved deres valgte organer), der har indflydelsen i hovedforeningen. Men man kan også indrette sig således, at hovedforeningens ledelse vælges direkte af de tilsluttede foreningers enkelte medlemmer. Eller der kan laves mellemløsninger, hvor enkeltforeningerne som sådan har en vis repræsentationsret på hovedforeningens generalforsamling og enkeltforeningernes medlemmer resten.

Når foreninger opretter en hovedforening, kan de lade foreningerne selv stå tilbage som rent administrative organer.

Men de kan også lade overbygningen være det blot administrativt koordinerende led, således at den reelle magt bevares hos de deltagende enkeltforeninger. Endvidere kan der naturligvis forekomme mellem løsninger, hvor den politiske indflydelse i forskellige anliggender er fordelt mellem hhv. hovedforening og medlemsforening. Det kan f.eks. ske på den måde, at hovedforeningen forsynes med nogle særlige "folkevalgte" styringsorganer ("repræsentantskab", "hovedbestyrelse"), der vælges direkte af enkeltforeningernes medlemmer, til at tage sig af visse udvalgte, overordnede spørgsmål.

Det er i alle tilfælde nødvendigt at samordne de berørte foreningers vedtægter. Dette kan f.eks. ske på den måde, at de indrettes efter en fælles model og således, at denne ikke kan fraviges i én forening uden samtykke fra de øvrige – evt. fra hovedforeningen. Den fælles vedtægtsdel indgår herefter enten i fuldstændighed som en del af medlemsorganisationernes vedtægter, eller disse henviser (kortfattet) til fællesdelen (standardvedtægten), som evt. er gengivet i hovedforeningens vedtægter.

I øvrigt kan en sammenkædning godt strække sig gennem flere led. Som typisk eksempel herpå kan nævnes fagbevægelsen, der opererer med lokale fagforeninger, landsomfattende fagforbund og en fælles top: LO.

Endvidere behøver et fællesskab mellem flere foreninger ikke nødvendigvis være indrettet med sigte på løsning af deltagerens primære opgaver. Det forekommer f.eks., at nogle foreninger opretter en ny til varetagelse alene af visse administrative eller informationsmæssige bifunktioner.

Hvordan sammenkædede foreninger fungerer hhv. hver for sig og indbyrdes afhænger ganske af, hvilken samarbejdskonstruktion de har lavet, og af det nærmere indhold af de deltagende foreningers vedtægter. Dette kan give en del juridiske problemer. Disse lader sig bedst illustrere med et forenklet eksempel, hvori der blot indgår to led: en medlemsforening,

hvortil enkeltmedlemmerne er knyttet, og som er knyttet til en anden forening, hovedforeningen.

Selvstændig juridisk person?

Det helt afgørende for relationen mellem sådanne sammenknyttede foreninger er, hvorvidt medlemsforeningen er en selvstændig juridisk person, eller om den tværtimod indgår i den overordnede organisation, hovedforeningen, som en integreret del af denne, blot måske med et vist selvstyre. Om den principielle afgrænsning af, hvad der er en juridisk person, se kapitlet "Foreninger".

I så henseende er det ikke afgørende, om personer fra hovedforeningens ledelse også indgår i ledelsen af medlemsforeningen eller ej. Men såfremt dette er tilfældet, må udpegningen skyldes medlemsforeningens vedtægter, hvis dennes status som selvstændig juridisk person skal opretholdes.

Ej heller vil det være afgørende, at medlemsforeningens vedtægter er indrettet i overensstemmelse med, hvad hovedforeningen kræver, når blot denne indretning beror på medlemsforeningens egen, suveræne bestemmelse. At den selvstændige bestemmelsesret så eventuelt udnyttes under indtryk af pression fra hovedforeningen, er en anden sag. Får beslutninger i hovedforeningen derimod *direkte* virkning for medlemmerne i medlemsforeningen, er denne ikke selvstændig mere.

Endelig mister medlemsforeningen ikke karakteren af selvstændig juridisk person, selv om hovedforeningen repræsenterer medlemsforeningen udadtil over for andre. Men repræsentationsretten må – igen – bero på medlemsforeningens bestemmelse – også således at medlemsforeningen kan tilbagekalde fuldmagten til hovedforeningen, hvis den selv ønsker det.

Til illustration af problemstillingen kan nævnes en dom, der anså en lokal fagforeningsafdeling for at være således selvstændig, at den kunne sagsøges selvstændigt. Afdelingen havde

nemlig særskilt bestyrelse, kasse- og regnskabsvæsen, beføjelse til optagelse, eksklusion m.v. (UfR 37/476).

Answaret udadtil

Hvis en forening, der indgår i et foreningsfællesskab med en hovedforening, volder skade udadtil, opstår problemet, om hovedforeningen eller den selv hæfter. Her er det afgørende, om medlemsforeningen er en selvstændig juridisk person.

For det, som interne, uselvstændige organisationsled foretager sig, hæfter således hovedforeningen, mens det forholder sig omvendt, når der er tale om en medlemsforening, der er en fritstående juridisk person. F.eks. hæfter en lokal fagforening ikke uden videre for skade voldt ved ulovlige beslutninger, som måtte blive truffet af selvstændige værkstedsclubber, der er oprettet inden for foreningens område.

Eksempel: På et tidspunkt dømtes Dansk Tømrerforbunds Haderslev-afdeling til at betale to tømrersvende erstatning for ulovlig eksklusion, og disse sagsøgte nu Dansk Tømrerforbund for betaling af erstatningen. Retten konstaterede imidlertid, at forbundet ikke havde blandet sig i eksklusionssagen på en måde, der i sig selv var ansvarspådragende, og at "forbundsafdelingen" var en selvstændig juridisk person. Forbundet havde således heller ikke have nogen myndighed til at ophæve afdelingens eksklusionsbeslutning. Følgelig ansås forbundet ikke for at være medansvarlig for erstatningen (UfR 1929/950).

Hæftelsen for aftaler

Om hovedforeningen kan tegne medlemsforeningen udadtil, altså forpligte den ved aftale, er en anden sag. Her bliver det for selvstændige medlemsforeningers vedkommende afgørende,

om de har givet hovedforeningen tegningsfuldmagt. Men en stående sådan fuldmagt kan naturligvis være indskrevet i vedtægterne.

Det interne ansvar

Hvorvidt de enkelte deltagere i medlemsforeningen kan gøre et evt. ansvar for tilsidesættelse af deres medlemsrettigheder i denne (f.eks. i anledning af mangelfuld rådgivning) gældende over for hovedforeningen, må afgøres ud fra tilsvarende kriterier. Afgørende er således, om medlemsforeningen er en selvstændig juridisk person, i hvilket tilfælde hovedforeningen *ikke* hæfter for, hvad der er gjort forkert. Er medlemsforeningen derimod uselvstændig på den måde, at hovedforeningens beslutninger har umiddelbar virkning for deltagerne i medlemsforeningen, gælder det modsatte.

Rettigheder og pligter for deltagerne i medlemsorganisationen

Det ligger også fast, at rettigheder og pligter for medlemmerne af en medlemsforening, der er en selvstændig juridisk person, principielt udledes af medlemsforeningens vedtægter og disse alene. En evt. pligt for medlemmet til også at følge hovedforeningens regler må således følge af, at disse tillige er blevet gjort til en del af medlemmets pligter ifølge medlemsforeningens vedtægter.

Medlemmers indmeldelse og udmeldelse af medlemsforeningen

I optagelsessager vil udenforståendes ret til optagelse i en selvstændig forening skulle vurderes uafhængigt af, hvad dennes hovedforening måtte bestemme i så henseende – afgørende er, hvad der gælder i medlemsforeningen.

Udmelder et medlem af en selvstændig medlemsforening sig af denne, vil han hermed som regel også være befriet for de forpligtelser i forhold til hovedforeningen, der fulgte af det, han havde bundet sig til i medlemsforeningen. En undtagelse gælder dog evt., såfremt han i kraft af tilknytningen til medlemsforeningen tillige har været direkte medlem i hovedforeningen.

Medlemsforholdet mellem hoved- og medlemsforeningen

I forholdet mellem hoved- og medlemsforening gælder de almindelige regler, som er beskrevet i de foregående kapitler.

De samme hensyn, som kan begrunde et ufravigeligt krav på personers optagelse i en forening, kan således også begrunde et krav for foreninger på optagelse i andre foreninger. Også i øvrigt administreres medlemsforhold for foreninger som udgangspunkt på samme måde som medlemsforhold for personer – medlemsforeningen har f.eks. et retskrav på at blive behandlet i overensstemmelse med hovedforeningens vedtægter osv.

Der er endvidere grund til at nævne, at medlemsforeninger, der udgør selvstændige juridiske personer, har ret til at beslutte at udmelde sig af hovedforeningen – selvom der hverken findes regler om sådan udmeldelse i hoved- eller medlemsforeningens vedtægter. Men hermed er dog ikke givet, at med-

lemsforeningen gennem udmeldelsen kan frigøre sig fra økonomiske forpligtelser over for tredjemand, som man måtte have påtaget sig gennem hovedforeningen. Har hovedforeningens særlige vedtægtsbestemmelser angående udmeldelsesbeslutningen, skal disse naturligvis også overholdes.

Et særligt spørgsmål er fordelingen af eventuelle fællesaktiver efter en udmeldelse. Om hovedforeningen her vil kunne kræve medlemsforeningens pengemidler eller dele af disse udbetalt til sig, afhænger af, om medlemsforeningen udgør en selvstændig juridisk person. Gør den det, vil den kunne beholde sine egne penge, medmindre det modsatte er hjemlet i dens vedtægter. Hvorvidt en selvstændig medlemsforening ved udmeldelsen omvendt har krav på en andel i hovedforeningens formue, må afgøres ud fra en fortolkning af dennes vedtægter. I mangel af regler heri må spørgsmålet som udgangspunkt besvares benægtende.

Eksempel: En provinsbarbermesterforening meldte sig ud af en sammenslutning af barbermesterforeninger og krævede herefter en andel i sammenslutningens formue udbetalt. Retten mente imidlertid, at efter sammenslutningens karakter og formål, som ikke var erhvervsmæssigt eller sigtede på at opspare kapital, kunne provinsforeningen i mangel af udtrykkelig hjemmel i sammenslutningens vedtægter ikke ved udmeldelse kræve andel i sammenslutningens formue. Et sådant krav ville således kunne blive af alt for indgribende betydning for sammenslutningen, fandt retten (UfR 1929/443).

Når der opstår tvister...

Sager ved domstolene

Værneting

Efter retsplejelovens § 238 har foreninger hjemting i den retskreds, hvor hovedkontoret befinder sig, eller når sådant ikke kan oplyses, hvor et af bestyrelsens medlemmer bor. Det er altså som udgangspunkt dér, stævning i givet fald må indgives i sager mod foreningen. Ofte fremgår hjemstedet direkte af vedtægterne.

Samme sted kan retssager angående foreningsanliggender rejses af foreningen mod de enkelte medlemmer eller indbyrdes imellem disse i anledning af tvister med relation til foreningen.

Tegningsretten i retssager

Hvem der internt i foreningen kan tage stilling til, om foreningen skal gennemføre en retssag, og hvilke processuelle skridt der skal tages under en evt. sådan, afhænger af, hvordan hhv. bestyrelsens og generalforsamlingens kompetence er beskrevet i vedtægterne. Det er som regel afgørende, hvorvidt sagen er af rutinepræget karakter, i hvilket tilfælde bestyrelsens beslutning om at gennemføre et sagsanlæg er nok. Det har også betydning, om beslutningen tåler at blive udskudt til en generalforsamling.

Udadtil disponerer bestyrelsen imidlertid bindende for foreningen i retssager, medmindre andet fremgår udtrykkeligt af vedtægterne.

Repræsentationsretten i retssalen

Advokater har ifølge retsplejeloven normalt monopol på at møde for andre i retssager. Foreningen kan derfor uden videre lade sig repræsentere gennem en advokat.

Men den kan også møde ved egne repræsentanter som "selvmøder". Kollektive enheder har nemlig altid ret til at møde i retten ved den befuldmægtigede ledelse. Foreningen kan således lade sig repræsentere af et bestyrelsesmedlem eller en ansat funktionær, som ifølge sin stilling eller i henhold til særlig fuldmagt fra foreningen bemyndiges til at repræsentere denne i retten. Det må imidlertid evt. godtgøres for retten, at den pågældende tegner foreningen.

Dommen overgår foreningen

Sager mod en forening vil eventuelt føre til dom over denne som sådan og ikke over det organ eller den person, der har repræsenteret foreningen i sagen. Dømmes foreningen f.eks. til at udrede et pengebeløb, må tvangsfuldbyrdelse af kravet via fogeden følgelig rettes mod foreningsformuen.

Omvendt er det også foreningen som sådan, som er berettiget til at modtage det, dommen måtte tilkende den.

Foreningsselvstyre og foreningsvoldgift

Opstår der i anledning af foreningsforholdet tvist mellem medlemmer indbyrdes eller mellem et medlem og foreningen, kan det undertiden være vanskeligt at vide, hvor striden skal afgøres. Skal man til domstolene, eller kan man klare sig med en afgørelse i foreningens eget regi?

Problemet er bl.a., at foreningen efter selve den juridiske konstruktion, der ligger bag anerkendelsen af, at en kollektivitet af enkeltpersoner kan optræde samlet som juridisk person – altså som en forening – må have ret til at styre sig selv. Heri-

gennem kan enkeltmedlemmer og medlemsgrupper meget vel blive udsat for væsentlige forandringer i eller præciseringer af deres stilling. Men hvor går grænsen mellem de foreningsanliggender, som bestyrelsen, generalforsamlingen og de øvrige ledelsesorganer har ret til at tage bindende stilling til på dette grundlag, og så afgørelser af "juridisk" karakter, der i sidste ende kan indbringes for domstolene?

Endvidere er det i dansk ret muligt at aftale, at sager, der hører under domstolene, skal behandles ved en privat voldgiftsret i stedet. Dette gælder også i stridigheder i foreningsforhold. De regler om afgørelse af sådanne tvister i foreningens eget regi, der findes rundt om i en del foreningsvedtægter, er imidlertid ofte uklare og opfylder langt fra altid de krav, loven stiller, for at man kan bruge en privat (forenings)voldgiftsret i stedet for domstolene.

Afgørelse af retlige tvister

Det er i et retssamfund således, at "retlige" tvister *skal* kunne indbringes for enten domstolene eller en hertil svarende såkaldt "judiciel" instans. Med sidstnævnte menes et afgørelsesorgan, der opfylder visse garantier mht. rettens uafhængighed og sagens betryggende behandling (det man kan kalde "retsplejegarantier").

Retlige stridigheder kan derfor i Danmark som regel altid forelægges domstolene til afgørelse, medmindre de stridende parter har aftalt at nedsætte en privat voldgiftsret i stedet i henhold til en særlig lov om voldgift.

Hvad er da en "retlig" tvist? Ja, juridisk/teknisk kan det defineres som en uenighed angående eksistensen eller konsekvensen af en "retsposition". Sagt på en anden måde: Der er i forvejen en lov, en aftale eller et andet retligt grundlag (f.eks. en uskreven retsgrundsætning), som regulerer – eller dog påstås at regulere – anliggendet. Blot er det omstridt, om reglen dækker tilfældet, hvad den nærmere går ud på, og/eller hvordan

den skal anvendes i den konkret foreliggende situation.

Man skal i øvrigt være opmærksom på, at en retsposition ikke behøver at have form af en regel, der danner et udtømmende grundlag for afgørelse af uenigheden. F.eks. kan reglen udmærket levne den ene part et vist råderum, inden for hvilket parten kan handle frit. Hvis der f.eks. i en forenings love står, at der efter bestyrelsens skøn under "særlige omstændigheder" kan bevilges kontingentfritagelse til "økonomisk nødlidende" medlemmer, har bestyrelsen en vis frihed til at træffe bestemmelse om dette anliggende. På den anden side kan bestyrelsen ikke bare afslå en anmodning om fritagelse for kontingent. Den *skal* vurdere på saglig vis, om ansøgeren efter alt foreliggende kvalificerer sig som "økonomisk nødlidende" i vedtægtens forstand.

Når der opstår konflikter i foreningens regi, kan såvel medlemmer som forening altså *altid* forlange prøvet ved domstolene – eller en voldgiftsret efter voldgiftsloven:

- Om de i kapitlet "Foreningens juridiske grundlag" omtalte ufravigelige retshensyn gør sig gældende, og hvad de tilsiger.
- Hvad foreningsvedtægten – som den må tolkes og udfyldes efter de i kapitlet "Foreningens juridiske grundlag" opridsede principper – forpligter og berettiger til.
- Hvad lovgivningen indebærer.
- Hvad en af foreningsforholdet uafhængig aftale mellem parterne har som konsekvens.
- Hvad almindelige restgrundsætninger indebærer.

Eksempel: En forening var et socialt samlingssted for lokale fiskere, og disse havde hverken direkte eller indirekte økonomiske eller andre væsentlige interesser i medlemskabet. En fisker blev nu ekskluderet. Retten fandt, at han havde den fornødne retlige interesse i at kunne få efterprøvet ved domstolene, om

eksklusionen var sket i overensstemmelse med foreningens vedtægter (UfR 1997/662).

Afgørelse af ikke-retlige tvister ("interessetvister")

I tvister, der skyldes et ønske om at få tilvejebragt en retsposition i et spørgsmål, som ikke er underkastet nogen retlig regulering i forvejen, er de stridende parter udelukket fra at gå rettens vej. Hvis man gerne vil have en anden til at gøre et eller andet og ikke kan henvise til noget retligt grundlag for, at han skal gøre det, må man forsøge at tale sig frem. Domstolene vil således afvise at behandle sager om sådanne krav, og en foreningsvoldgift vil heller ikke røre ved dem, hvis en af parterne protesterer. De stridende må med andre ord her selv skabe ret ved at indgå en aftale om anliggendet. Og i foreningsforhold, hvor aftalen (vedtægten) går ud på, at bestemmelse træffes gennem foreningens ledelsesorganer, må de berørte finde sig i de "politiske" beslutninger, der træffes i disse organer.

De beslutninger i foreningens eget regi, der *ikke* kan forlanges efterprøvet af domstolene (eller en foreningsvoldgiftsret efter voldgiftslovens regler), er følgende:

- Skønsmæssige foreningsbeslutninger, der klart ligger inden for de rammer for foreningsledelsens frie skøn, vedtægten opstiller.
- Foreningsbeslutninger af mere intern, ordensmæssig karakter eller om ceremonielle eller lignende anliggender.

Hvem der skal sidde i bestyrelsen, hvad kontingentet skal være, hvilke aftaler foreningen skal indgå til anden side, hvordan foreningens faciliteter og hjælpemidler skal anvendes i det daglige, hvilken orden medlemmerne skal iagttage i forhold til hinanden osv., afgør foreningen således selv.

Om der er tale om en retlig tvist – herunder om en politisk beslutning i et af de nævnte anliggender er bundet inden for

visse retlige rammer – kan imidlertid *altid* forlanges afgjort ved domstolene. I bekræftende fald kan det også altid forlanges afgjort ved domstolene, om der er en gyldig voldgiftsvedtagelse.

Voldgiftsklausuler i foreningsvedtægter

Ud fra et ønske om og tradition for, at alle opståede stridigheder afgøres inden for foreningernes lukkede kreds, har der været tilbøjelighed til at søge uden om de almindelige domstole, også i stridigheder af klart retlig karakter. Det er sket gennem udformning af vedtægtsklausuler om, at (alle) tvister, der opstår i foreningen, afgøres endeligt af et eller andet foreningsorgan.

Den slags klausuler forekommer i mange og ikke altid lige heldige afskygninger. Visse foreningsvedtægter bestemmer f.eks., at de af bestyrelsen eller generalforsamlingen trufne afgørelser – hvad de nu end drejer sig om – er “endelige”, eller at generalforsamlingen “afgør opståede tvivlsspørgsmål om vedtægternes anvendelse”. Der er også foreningsvedtægter, som hjemler ensidigt sammensatte “voldgiftsorganer”, tvisteløsningsnævn, kollegiale retter o.l. Ja, måske bemærker vedtægten udtrykkeligt, at foreningsafgørelser eller afgørelser fra et sådant organ ikke kan videreføres til domstolene. Specielt hvis foreningsvedtægten er gammel, er det ikke sikkert, at den er indrettet i pagt med de krav, loven i dag stiller.

De på den måde i foreningsvedtægterne udpegede organer opfylder ikke nødvendigvis de krav, voldgiftsloven stiller til organer, der afgør retlige tvister. Gør de ikke det, og foreligger der en retlig tvist, kan denne derfor *uanset* sådanne vedtægtsklausuler altid indbringes for domstolene i stedet.

Hvis en forening ønsker at kunne få afgjort egne sager i eget regi, selv om der skal tages stilling til retsspørgsmål, må den således i vedtægten etablere en regulær foreningsvoldgiftsret efter voldgiftslovens regler. Men der kan efter denne lov meget vel etableres en foreningsmæssig “selvdømmeordning”, som

har til konsekvens, at stridigheder, som efter vedtægten ifølge deres art hører under ordningen, efter påstand *skal* afvises af domstolene.

Voldgiftsklausulen

Voldgiftsloven kræver med henblik herpå, at der skal være indgået en aftale mellem de stridende parter om voldgift. Der *skal* altså være en regulær voldgiftsklausul i vedtægten.

Denne klausul skal endvidere være klar. Hvis den ikke omfatter netop tvister af den type, sagen drejer sig om, kan sagen således forlanges afgjort ved domstolene i stedet.

Endvidere vil en foreningsvoldgiftsordning *kun* dække de tvister, en foreningsvedtægt med bindende virkning kan henlægge til foreningsvoldgift. Tvister om regler, der ligger uden for foreningens og medlemmernes egen bestemmelsesret, er således ikke omfattet. Eksempel: En tvist var afgjort af en vedtægtsmæssig kollegial ret i en forening. Striden vedrørte imidlertid en overtrædelse af offentligretlige regler fastsat i henhold til lov. Retten fandt, at den kollegiale foreningsvoldgiftsret ikke kunne afgøre, om sådanne regler var tilsidesat (UfR 1999/829).

Sagsbehandlingen og kravet om upartiskhed

Yderligere skal voldgiftsrettens sammensætning og sagsbehandlingen være retssikkerhedsmæssigt betryggende.

Det nytter derfor ikke noget, at foreningens almindelige ledelsesorganer bruges som dømmende instans. Det er nemlig ikke retssikkerhedsmæssigt betryggende, hvis den endelige afgørelse er overladt til f.eks. bestyrelsen eller generalforsamlingen.

Det samme gælder, hvis voldgiftsrettens medlemmer udpeges af foreningen alene. Eksempel: En foreningsvoldgift skulle efter en forenings regler udpeges af bestyrelsen. Den ansås derfor ikke for at være betryggende sammensat, hvorfor medlemmet kunne gå til domstolene med sit krav (UfR 1991/665).

På den anden side kræver voldgiftsloven ikke, at hele voldgiftsretten er upartisk – tværtimod er det både sædvanligt og hensigtsmæssigt, at hver af de stridende parter udpeger én eller to voldgiftsmænd. Men disse partsvalgte dele af retten må stå lige, og den udslagsgivende faktor, opmanden, skal være upartisk. Han må derfor heller ikke selv være medlem af foreningen, såfremt afgørelsen vil kunne komme foreningen til skade (f.eks. ved at påføre den en udgift).

Lovfortegnelse

Anvendte love kan findes i fuldstændighed i Statens database Retsinformation, www.retsinformation.dk. De findes i skrivende stund under følgende:

Aftaleloven – lovbekendtgørelse nr. 781 af 26/8 1996

Andelsboligforeningsloven – lovbekendtgørelse nr. 960 af 19/9 2006 om andelsboligforeninger og andre boligfællesskaber

Arbejdsløshedsforsikringsloven – lovbekendtgørelse nr. 975 af 26/9 2008 med senere ændringer

Arbejds miljøloven – lovbekendtgørelse nr. 268 af 18/3 2005 med senere ændringer

Arbejdsskadesikringsloven – lovbekendtgørelse 154 af 7/3 2006 med senere ændringer

Boafgiftsloven – lovbekendtgørelse nr. 1159 af 4/10 2007 med senere ændringer

Bogføringsloven – lovbekendtgørelse nr. 648 af 15/6 2006

Buskørselsloven – lovbekendtgørelse nr. 107 af 19/2 2003

Danske Lov – lov nr. 11000 af 15/4 1683

Ejerlejlighedsloven – lovbekendtgørelse nr. 53 af 30/1 2006 med senere ændringer

Erstatningsansvarsloven – lovbekendtgørelse nr. 885 af 20/9 2005 med senere ændringer

Fondsloven (lov om fonde og visse foreninger) – lovbekendtgørelse nr. 698 af 11/8 1992 med senere ændringer

Fondsbeskatningsloven – lovbekendtgørelse nr. 1192 af 11/10 2007 med senere ændringer

Forbrugeraftaler – lov nr. 451 af 9/6 2004 med senere ændringer

Forvaltningsloven – lovbekendtgørelse nr. 1365 af 7/12 2007

Grundloven – lov nr. 169 af 5/6 1953

Lejeloven – lovbekendtgørelse nr. 188 af 27/2 2007 med senere ændringer

Ligningsloven – lovbekendtgørelse nr. 176 af 11/3 2009

Lov om private bidrag til politiske partier – lovbekendtgørelse nr. 1123 af 24/10 2006

Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder – lovbekendtgørelse nr. 651 af 15/6 2006 med senere ændringer

Momsloven – lovbekendtgørelse nr. 966 af 14/10 2005 med senere ændringer

Næringsloven – lovebekendtgørelse nr. 185 af 25/3 1988 med senere ændringer

Personoplysningsloven – lov nr. 429 af 31/5 2000 med senere ændringer

Restaurationsloven – lovebekendtgørelse nr. 786 af 9/8 2005 med senere ændringer

Retsplejeloven – lovebekendtgørelse nr. 1069 af 6/11 2008 med senere ændringer

Selskabsskatteloven – lovebekendtgørelse nr. 1037 af 24/8 2007 med senere ændringer

Skattekontrolloven – lovebekendtgørelse nr. 1126 af 24/11 2005 med senere ændringer

Straffeloven – lov nr. 1068 af 6/11 2008

Stærkstrømsbekendtgørelsen – bekendtgørelse nr. 9745 af 1/11 2005

Voldgiftsloven – lov nr. 553 af 24/6 2005 med senere ændring

Litteratur

Eftersom der stort set gælder samme regler på foreningsrettens område i Danmark, Norge og Sverige, er visse svenske og norske bøger medtaget.

Andersen, Lennart Lyng: *Fonde og Foreninger. I. Fondslovene med kommentarer*, 6. udg., Thomson/Reuters, 2009

- detaljeret gennemgang af de enkelte bestemmelser i loven om fonde og vise foreninger

Hansen, Søren Friis og Jens Valdemar Krenchel: *Introduktion til selskabs og foreningsretten*, GadJura, 1998

- oversigt over selskabsformerne m.v.

Hasselbalch, Ole: *Foreningsret*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 3. udg. 2001. Bogen foreligger elektronisk opdateret i databasen ArbejdsRet Online

- detaljeret fremstilling om dansk foreningsret – udgør i dag den "gængse" opslagsbog for jurister

Hemström, Carl: *Organisationernas rättsliga ställning*, Norstedts, 6. udg., Stockholm, 2000

- kortfattet gennemgang af svensk foreningsret

Kobbernagel, Jan: *Dirigenten*, Nyt Nordisk Forlag, 2. udg., 1993

- vejledning for dirigenter, skrevet specielt for jurister ud fra fatterens praktiske erfaring

Ledager, Jørgen Andersen: *Foreningsliv. En håndbog for bestyrelser og aktive medlemmer*, Dafolo Forlag, 1989

- orientering om en række foreningsretlige problemstillinger og praktiske anliggender, f.eks. information og medlemsmøder, økonomi og foreningsadministration

Meyer, Poul: *Dansk Foreningsret*, Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck, 1950

- detaljeret, men noget ældre fremstilling af den danske foreningsret

Mogensen, Kristian: *Håndbog for dirigenter*, GadJura, 2. udg., 1998

- vejledning for dirigenter, skrevet specielt for jurister ud fra forfatterens praktiske erfaring

Munck, Noe og Lars Hedegaard Kristensen: *Selskabsformerne – lærebog i selskabsret*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 5. udg. 2007

- oversigt over de forskellige selskabsformer skrevet for jurastuderende

Werlauff, Erik: *Håndbog for foreningsdirigenter*, FSRs Forlag, 1989

- vejledning for dirigenter skrevet for jurister ud fra forfatterens praktiske erfaring

Woxholth, Geir: *Foreningsretten*, 3. udg., Gyldendal Akademisk, Oslo, 2008

- detaljeret fremstilling af norsk foreningsret

Indeks

A

aftalehæftelse 19
aftaleindgåelse 17
alkoholbevilling 102
almennyttige foreninger 105
ansvar 120, 125
arbejdsgiverforeninger 24
arbejdsskadeforsikring 107
Arbejdsskadesikringsloven 107
arv til foreninger 105

B

beslutninger i foreninger 62
beslutningsreferat 94
beslutningstagen 75
bestyrelsen 61, 88
bestyrelsen, afsættelse af 89
bestyrelsen, beslutnings-
    processen i 95
bestyrelsens beregninger 97
bestyrelsens beretning 77
bestyrelsens pligter 91
bestyrelshvervet, nedlæggelse
    af 91
bøgføringsloven 107
budget 77

D

dagsorden 75, 80
deling af foreninger 44
direktion 66

dirigenten 81

E

eksklusion 45, 52
erstatning 112
erstatningsansvar 113
erstatningsansvar, bestyrelsens
    116, 118
erstatningsansvar, revisors 120

F

fagforeninger 24
fission 44
fission, uregelret 46
fonde 111
Foreningsfrihed 12
foreningsret 23
foreningsselvstyre 130
foreningsvedtægt 14, 23, 27
foreningsvedtægter, voldgifts-
    klausuler i 134
foreningsvedtægt, skrivning af 31
foreningsvedtægt, tolkning af 29
foreningsvirksomhed, offentlig
    102
foreningsvoldgift 130
forretningsfører 66
forskelsbehandling 51
fuldmagt 73
fuldmagtsoverskridelse 19
fusion 43

G

gaver til foreninger 105
 generalforsamlingen 61, 69
 generalforsamlingen, medlems-
 rettigheder på 73
 generalforsamlingens begræns-
 ninger 79
 generalforsamlingen, tilstede-
 værelse af 72
 godkendelsespligt 14
 grundejerforeninger 24
 Grundloven 12

H

hovedbestyrelse 61

I

“ideelle” foreninger 12
 indmeldelse 50
 “interessetvister” 133

J

juridisk person 11, 15, 124

K

kontingent 77

L

lotteri 103
 lovgivning 12, 101

M

medlemskab, erhvervelse af 50
 medlemskab, fortabelse af 52
 medlemsoplysninger 109
 medlemsrettigheder 58
 mindreårige 73
 minoritetsbeskyttelse 56
 mistillidsdagsorden 89
 moms 106

N

navnebeskyttelse 22

O

offentlig støtte 13
 offentlig tilskud 27
 oligarkiske foreninger 60
 opløsning af foreninger 40, 47
 optagelse, ret til 51

P

personoplysninger 109
 personoplysningsloven 109
 pligter, medlemmets 54
 “privatlivets fred” 21
 professionsforeninger 24

R

registreringspligt 14
 regler, de ufravigelige forenings-
 retlige 24, 42
 regnskab 77
 Repræsentantskab 61
 retlige problemer 23
 retssager 115, 129
 revision 66
 revisor, valg af 67

S

sammenkædning af foreninger
 122
 sammenlægning af foreninger 43
 samvirke 11
 skat 104
 stiftende generalforsamling 40
 stiftelse af foreninger 40
 straf 112
 styringsordning 60

T

tegningsret 17, 55

tegningsret i retssager 129
tolerancefuldmagt 18
tvister 129
tvister, afgørelse af 131
tvister, ikke-retlige 133

U

udmeldelse 45, 52
umyndige 19
upartiskhed, kravet om 135
urafstemning 62

V

valg 64, 78, 88
vedtagelser 65
vedtægtsændringer 40, 42
voldgiftsklausul 134, 135
værneting 129

Æ

ændring af foreninger 40
ærekrænkelser 21